

mayıs - haziran '10
yıl: 2 sayı: 7

suikast 7 • roman'ın son oğlu 8 • ğ'nin Şiirle geçen bir yılının muhasebesi 12 •
mahlas 16 • bu demek 17 • an 18 • bütün başkentler günahkârdır 19 •
ğ dergisi'nin bir yıllık öyküsü 21 • kahve 27 • noter fahrettin düşer 32 • keşte'nin ayak izleri 37
• **DOSYA: yeryüzünden bir varis 42 • soru (frage) 48 • hoş saat (gute stunde) 49 •**
canticum canticorum iv. 12-16 50 • kğk bir viyana kitabından 51 • edgar'a mektup53 •
ruznme 57 • sirk: dipnotlar 59 • istikâmet 64 • ikizler burcu 65 • anlık esriklikler neticeleri no.14 66 •
izmir'i bir çizgi gibi arkamda bıraktığında 68 • boz 71 • süleyman selamsız efsanesi 73

đ

edebiyat eylemi

ğ (Yumuşakge)
edebiyat eylemi

20 Nisan 2010

Sahibi ve Sorumlu Yazı işleri Müdürü
Abdullah Faruk Gönüllü

Genel Yayın Yönetmeni
Aykut Ertuğrul

Yayın Kurulu
Abdullah Faruk Gönüllü
Aykut Ertuğrul
Cihad Özsöz
Murat Murat
Ömer Faruk Demirel

Tasarım
Ömer Faruk Demirel

Tashih
İrem Ertuğrul
Zehra Betül Bulut

İdare Merkezi
Başkent Bulvarı 204/13
Batıkent/ANKARA T: 312 385 3300

İletişim
PK.392 Beyoğlu/İSTANBUL
heybe@yumusakge.com

Basım
Öncü Basımevi Kazım Karabekir Cad. 85/2
Altındağ/ANKARA T: 312 384 3120

Yazı Telif Ücreti
10 TL (Şimdilik)

Abone
abone@yumusakge.com
Abonelik Ücreti: 25 TL Öğrenci için: 20 TL
Kurumsal Abonelik: 50 TL

Kuveyt Türk 44 6039175
Posta Çeki 5874151

takdim

Ğ olmasa ne olur? Eksikliğinde hangi ihtiyaç karşılanmazdı, varlığıyla hangi ihtiyaç giderilmiş oldu? Bu, aşağı yukarı herkesin kendine, kendi varlık nedenini tanımlayabilmek için sorması gereken soru.

Tam olarak bir seneyi tamamladı Ğ. Bu bir sene hem derginin kişiliğine; hem biz, işin mutfağındakilerin kişiliğine, hem de ümit ediyoruz okuyucu ve yazarlarımızın kişiliklerine çok şeyler kattı. Hiçbirimiz bir sene önce başladığımız noktada değiliz. Edebiyat özelinde ve daha da geniş manasıyla yaşantılarımızda çok ciddi değişimler ve gelişimler geçirdik. Lakin yitirdiğimiz şeyler de oldu. Zaman içinde farklılıklarımızı yitirdik. Bunlar tabi ki görünürde biçimsel farklılıklardı, ama temelinde belki de en başta bu biçimsel farklılıkları ortaya koymamızı sağlayan düşünsel ve algısal farklılıklarımızı, saflığımızı ve cesaretimizi yitirdik. Kenar süslerimizi terk ettik önce, sonra pinpon hikâye, boş sayfa ve ilan gitti.

Dahası kaçınılmaz olarak, kendileri fark etmeseler de, Ğ'nin varlık sebebi olan insanlar birer ikişer derginin sayfaları arasında yazar olarak boy göstermeye başladı. Önüne geçemediğimiz bir hızla vasatlaşmaya ve merkezîleşmeye başladık. Oysa biz bunu istemiyorduk.

Peki, neydi asıl derdimiz? Ergen şımarıklığıyla farklı, aykırı, isyankâr olmak falan değil tabi ki. Ya da popüler, çok satan, çok konuşulan, çok sesi çıkan olmak da değil. Sadece, yıllar evvel yazdığımız manifestoda ortaya koyduğumuz gibi, edebiyata kaybettiği itibarını iade etmek!

Edebiyat eski şaşalı günlerinden çok uzakta. Bugün pek çok dergi yayınlanmayı bıraksa, pek çok şair ve yazar yazmayı bıraksa kimsenin umurunda olmaz, kimse bir şey kaybetmez. Kendimizi bunun dışında bırakmıyoruz katiyen. Bugün Ğ çıkmasa, biz bir anda yeter desek, sessiz sedasız çekilsek köşemize kimsenin ruhu duymaz. Bazı ihtiyaçları karşılıyorsak da, bu ihtiyaçlar ya sahte ya da biz olmasak da karşılanabilecek ihtiyaçlar.

Etrafımızı görmeyi unuttuk. Meğer görmek de herkese nasip olmayan bir ilimmiş ve biz kendimizden esirgemişiz bunu. Bu yüzden artık kimsede mâkes bulmayan şeyler ürettiyoruz. Bu yüzden ürettiklerimiz hızla, kimseye dokunmadan yok olup gidiyor. "Ben"den başka bir şey hakkında hiçbir fikrimiz yok. Tanpınarlar, Peyami Safalar, Lorcalar, Dostoyevskiler, Camuslar, Marquezler, Moliereler yok artık aramızda. Yediden yetmişe herkes etrafındaki üç beş hatuna hava atmak için yazıp çiziyor.

Tıpkı Tanrı'yla ilişkisinin insanın diğer tüm ilişkilerini; kendisiyle, toplumla, doğayla ilişkilerini belirlemesi gibi; yazarın edebiyatla ilişkisi de onun tüm ilişkilerini belirler. Edebiyatı nasıl tanımladığımız, nereye konumlandığımız; ne yazdığımız üzerinde hayati etkiye sahiptir. Apaçık ki, edebiyat anlayışımızda hayati yanlışlıklar mevcut. Zira zikrettiğimiz gibi, yazdığımız bir fark yaratmıyor.

Bugün kült olmuş yazarlar, çok ciddi toplumsal dönüşümleri birebir yaşamış insanlardı ve bu süreçte toplumu gözlemleyerek, gayri ihtiyari de olsa gayri resmi vakanüvislik yaptılar topluma. Eserlerini bu şartlar içinde meydana getirdiler. Biz de şu anda uzun upuzun bir toplumsal dönüşüm yaşıyoruz. Belki fark etmiyoruz ama yaşantılarımız hızlı bir dönüşümden geçiyor. Türkiye'nin 80leri 90ları 2000leri bambaşka dönemlerdi. Lakin kim bu dönüşümü hakıyla gözlemlediğini iddia edebilir? Kimse edemez, çünkü hepimiz kendi ufak dertlerimiz, kendi bencil hırslarımız pençesinde kıvranıyorduk, hâlâ kıvranıyoruz.

Bizim bu işe sıfırdan başlamamız lazım. Evvela edebiyatı, edebiyatımızı tanımlamamız; onunla kurduğumuz ilişkiyi netleştirmemiz lazım. Rilke, biraz da romantikçe "Yazmadan duramıyorsan yaz." diye öğütlemişti, Sait Faik daha sosyal daha altruistik bir arka planla dillendiriyor aynı gerekçeyi. Herkes belli bir perspektiften görüyor edebiyatı, ama aynı zamanda o perspektifi kendinden daha yüce bir şeyle gerekçelendiriyor. Bunu tesis edebilmemiz lazım.

Yoksa edebiyat, çok açık konuşalım, bizim için zaman kaybından başka bir şey değildir. En basit, en lanet iş bile; hiçbir katkı sağlamasa, hiçbir tatmin vaat etmese bile karnımızı doyurur. Edebiyat bunu da sağlamıyor. Ve inanın başka maksatlar için çok daha kolay, çok daha ucuz yollar mevcut.

Bütün göstergeler karamsar olsa da, üzölmek ve gevşemek bize göre değildir. Zira inanıyoruz biz. İman da bu değil miydi zaten? Namümkün olduğunu bile bile yine de bir şeyin olmasını umut etmek. Ve bu derginin hazırlanış sürecindeki sıcaklık ve heyecan, raflardan bu dergiye uzanan bir kişinin gönlünü ısıttığı müddetçe ümitvarız.

Baştan beri bu niyetle çalışıyoruz biz. Biraz da ikinci yeni'nin parolası gibi: yazarak öğreniyoruz. Biz yolculukta, yolda düzuyoruz kervanı. Kendimizi ve çevremizi tanıyıp; gayretle, yılmadan iyiye doğru devşirmeye çalışıyoruz. Zaten sayı başlıklarımız da kısa bir kurgu sunuyor takip edene: "Evet, mümkündür." deyip yılların umudunu gerçekleştirmiş, yürümeye başlamıştık. "Şurda güneşe ne kaldı." attığımız en umut dolu en heyecanlı başlıktı. Menzil rotayı belirler sadece, mühim olan yolda olmaktı. "Bir adım, bir nefes, bir süpürge."

ve "Ve adımlarımız vardır.", itidalli ve sabırlı olduğumuzu ortaya koyuyordu. "Kıymetlimiss", derginin bizim niyetlerimize vasıta olmağından ötürü gözümüzdeki kıymetini; "Bu kuşdildir, bunu Süleyman bilir." samimiyetimizi ve alçakgönüllülüğümüzü gösteriyordu.

Bu sayıda da aynı yolculuğa devam ediyoruz. Soruşturmalardan ve röportajlardan farklı olarak; bir sene-i devriyye münasebetiyle, Ğ'nin bir senesini değerlendirelim istedik. Şiir ve hikâyelerimizin gidişatını takip etmeye çalıştığımız iki farklı yazıda topladık bu değerlendirmeleri. Bu değerlendirmeler neticesinde, kimi eksikliklerimizi ve yanlışlarımızı da fark ettik çok şükür. Bunları düzeltmek ve gidermek bundan sonraki bir senenin işleri arasında olacak.

Örneğin; çeviri noktasındaki eksikliğimizi giderebilmek adına, umut ediyoruz, çok kıymetli bir işe kalkıştık. Ğ'nin ikinci senesini; Türkçeye neredeyse hiç çevrilmemiş, buna karşın "Fin de siècle" Viyana'sının en önemli figürlerinden olan Hugo von Hofmannsthal'a ayırdık. Bundan sonra da çeviriye mühim bir yer ayırıp, her seneyi bir başka eksikliğı hissedilen kişiye ayırmaya karar verdik. Bu sayfalar arasında oluşacak birikim, tek bir eserin çevirisinden daha kapsamlı, daha kapsayıcı bir anlayış sunacaktır bize yazarıyla ilgili. Ve yine Hofmannsthal'ı daha çok tanıdığımız zaman; belki de Zweig'ı, Wittgenstein'ı, Rilke'yi daha iyi anlayacağız. Yahut tam tersine, diğerleriyle tanışıklığımız, çağdaşları Hofmannsthal'ı anlamamızı kolaylaştıracak.

Zaten her eylemimiz, daha iyi, daha güzel anlamak ve her anlayışımız, daha iyi, daha güzel eylemek için değil mi?

"Şair, görünmediği yerde vardır ve daima sanıldığından da başka yerdedir."

H. V. Hofmannsthal



Çizim: Kadir Yanaç

suikast

Mahmud Derviş

-Çeviri: İbrahim Demirci-

Eleştirmenler bazen suikastla öldürüyor beni:
Şiirin kendisinden ibaret olmasını
İstiareden ibaret olmasını istiyorlar...
Sapa yollarda yürüdüğümde
Ana yola ihanet etti diyorlar
Otun belâgatini fark ettiğimde
Pırnalın dikliğini terk etti diyorlar
Baharda sarı bir gül gördüysem
Soruşturuyorlar: Yapraklarında vatanın kanı hani?
Avlunun kapısındaki kelebek
En küçük kız kardeşim diye yazdığımda
Anlamı çorba kaşığıyla karıştırdılar
Oğlunu yitiren anne solar ve kurur
Değnek gibi diye mırıldandığımda
Dediler ki: Cenazesinde zılgıt çeker, oynar
Cenaze düşünüdür onun...

Görünmeyeni görmek için
Baktığımda gökyüzüne
Onun garazlarından üstündür şiir, dediler.

Eleştirmenler bazen suikastla öldürüyor beni
Onların okumalarından kurtuluyorum,
Yanlış anlamalarına teşekkür ediyorum
Sonra yeni şiirlerimin peşine düşüyorum!

—
(Kelebek Etkisi'nden)

roman'ın son oğlu

-Tefrika-

Murat Murat

Yazar bundan sonraki bölümün gerçek mi, sanrı mı yoksa kurgu mu olduğundan emin değildir.

Ne yaptığımı, nereye gittiğimi düşünmeden aylak aylak dolanmış olmalıyım. Hiç beklemediğim bir anda kendimi Kibrit Cafe'nin önünde bulduğumda, buraya tevafukun mu geldiğimi, yoksa daha dükkândan çıkarken buraya gelmeye mi niyetlendiğimi bilemiyordum. Eh, buraya kadar gelmişim, girmesem olmayacaktı.

İçerisi neredeyse bomboştu. Yaz aylarının da etkisiyle müşterilerini daha ziyade arka bahçesinde ağırlayan kafe çalışanları içerinin ışıklarını yakmayı savsaklamış olacaklar, loş ışık eskitme mobilyaların kıvrımlarını törpülüyor, başka başka şekillere dönüşen eşya ve bu eşyaya ayak uydururcasına konuşmaktan çok fısıldayan insanların mırıltıları ortama kasvetli, kötücül ve hüzünlü bir hava katıyordu. O anki ruh hâlimi düşününce içeride kalmam daha uygun olacaktı. Ne var ki, kişiliğimize sinmiş kimi derin ihtiyaçlarımız vardır. Ne içinde bulunduğumuz ruh hâli, ne imkânlarımız, ne de herhangi başka bir faktör onların hareketlerimizdeki etkilerini azaltır. Az evvel iki masum kadının canına kıymış ve ruhsal açıdan bütün pamuk ipliğine bağlı kalmış birisi olarak, güneşli havanın ve topluluğun etkisine kapılıp dışarı çıktım.

Aydınlık bahçede onlarca masadan, yapay saksı bitkilerinden, dekoratif amaçlı bir sürü ıvır zıvırdan, masaları dolduran insanlardan ve bu insanların eşyalarından, en çok da sürekli bir devinimden vücut bulmuş kalabalığın arasında gördüğüm ilk şey en arkada bir masaya ilişmiş Ali'ydi. Eline aldığı bir derginin üzerine eğilmişti. Kamburlaşmış sırtını hemen yanı başındaki bir ağacın gövdesiyle sandalyesinin arkalığı arasında pay etmişti. Masasına yaklaşıp bir süre öylece hareketsiz bekledim. Az sonra farkıma vardı, dergisinden lütfen kaldırdığı gözlerinde yabancı bir tavırla süzdü beni. O an gözlerinde gördüğüm şeyden emin olamıyorum.

Memnun mu olmuştu? Korkmuş muydu? Tiksinti de olabilirdi, takdir belki? Belki de nefret. Hatta hepsi... Buyur etti, masasına oturdum. Garip bir şekilde oldukça konuşkandı. Bu hareketli, konuşkan tavrında bayağı, yapay ve beni tedirgin eden bir şeyler vardı. Sesi yine eskisi gibi kırılıyordu fakat artık cümleleri boyunca ritmi bozulmadan devam edebiliyordu. Genelde muhababına bakmadan konuşurdu. Yine bakmıyordu bana fakat bu kez biliyordum ki; buna sebep mizacı değil benim görünüşümdü. Kâh elindeki çakmağa, kâh bahçeyi ve sınırlarını aşan derin bir bakışla gözlerini uzaklara dikerek nerelerde olduğumu, neden hiç uğramadığımı sordu. Nasıl cevap verdiğimi hatırlamıyorum. Şimdi de ben mecbur kalmadıkça konuşmuyor; konuştuğumda anlamsızca, sayıklar gibi cevaplar veriyordum.

Birkaç kez hiç konuşmadan karşılıklı bakiştık. O da tedirgindi. En az benim kadar gergin olduğunu hissedebiliyordum. Bir ara eli yeniden dergisine gitti. Hemen sonra kararsızca dergiyi bıraktı, paketinden bir sigara alıp yaktı. Bu defa ben dergiye yöneldim, iki elimin arasında tutup üzerinde yazılı olanlara çok da dikkat edemeden bir süre kapağına baktım. Kıpkırmızı kapak, kurbanlarımın kanına karışıyordu. Eski dostlarım aylar sonra ilk kez aklıma geldiler. Eğreti bir tebessüm yerleşti dudaklarıma. Kalbimden bir şefkat dalgası geçti, dergiyi tekrar masaya bıraktım. Yeniden göz göze geldik, tebessüm dudaklarımdan döküldü, müsaade istedim; elimde ipini hiç bırakmadığım kartondan poşetim lavaboya gittim.

Aynada uzun uzun kendime, suretimin içine dolanlara baktım. Her şeyi mahvetmiştim. İlham vermeyi istemek makuldü. Belki biraz gülünç, zavalıca ama kesinlikle makul... Fakat benim yaptıklarım... İlk kez deliliğimi çaresiz bir adamın sükûnetiyle kabul ediyordum. Olmadığım, olamayacağım bir şeye dönüşmeye çabalarırken kendimi tüketmiştim. Onlarca soru daha birisinin cevabını bulamadan aklıma hücum ediyordu. Benden geriye ne kalmıştı? Aynanın öte yanından korkak ve şaşkın bana bakmakta olan şu zavallı adamın ne kadarı ben, ne kadarı bir başkasıydı? Acaba dükkâna girerken ya da dükkândan çıkarken beni bir gören olmuş muydu? Deliliğim beni hapisten kurtarmaya yeter miydi? Her şeyi öğrendiğinde annem ne düşünecekti? Ya babam? Bana kızarlar mıydı acaba? Mahallenin kocakarıları hakkımda ne dedikodular yapacaklardı? Bundan sonra bana neler olacaktı? Bilmiyordum, hiçbir sorunun cevabını bilmiyordum ve bilememek beni korkutuyordu. Öyle ki, korku adeta ete kemiğe bürünmüş, damarlarımda geziniyor ve minik kurtçukları beni içten içe kemiriyordu.

Göğsüme bir ağırlık çöktü, kendimi görmeye tahammülüm yoktu. Fiziksel bir acı çekiyormuşçasına dişlerimi sıkarak başımı önüme eğdim. İçinde baltayla ayaklarımın dibinde duran torbam gözüme ilişti. Eğildim, baltanın ıslak sapını tatlı bir serinlik hissiyle son kez elime aldım. Tuhaf, rahatsız edici bir güç baltadan vücuduma akıyor, içi boşalmış bedenimi damla damla tehlikeyle dolduruyordu.

Tekraraynadaki adama baktım, artık benden hiçbiriz kalmamıştı. Nefretle parlayan gözlerinin altına şeytani, sinsî bir tebessüm çizilmişti. Taşyabileceğimden çok daha büyük bir öfke hızla içimde büyüyordu. Aynadaki adamın sesini işittim: "Ali" diye fısıldıyordu.

Sağ elimde bir baltayla lavabodan çıkışım kimsenin dikkatini çekmedi. Yürüdükçe çevredeki başlar birer birer bana dönmeye başladı. Elimde balta, gözlerimde hayvani bir bakışla kalabalık bahçeyi salına salına geçerken kimisi kaşlarını çatıyor, sorgulayan bakışlarla birbirlerine bakıyor, kimisi tebessüm edip gözlerini deviriyordu. Fakat kimse bana müdahale etmiyordu. Aylar sonra bir kez daha kefedeki ilginin odağı olmayı başarmıştım. Üstelik bu defa oradaki yazarlardan en az birinin bana dair bir şeyler karalayacağına emindim. Muzaffer bir edayla çevremi süzüyor, küçümser bir tebessümle hepsini selamliyordum.

Çevremdeki kalabalık kıpırdanmaya başladı, sıradan bir deli olmadığımı anlamış olmalıydılar. Zaman ağırlaştı, kulaklarımda tanıdık bir zafer türküsü uğulduyordu. Her adımda bir şeyler dökülüyordu benden; yüklerimden kurtuluyor, azaldıkça biraz daha büyüyordum. Artık bana kayıtsız kalamıyorlardı, masalarını sandalyelerini devirerek önümden kaçışanlar bile vardı.

Ali, sırtı yarattığım karmaşaya dönük, masasına eğilmiş bir şeyler yazıyordu. Omzunun üzerinden defterini ve üzerinde hızla gidip gelen sağ elini görebiliyordum. Yazdıklarını okumaya çalıştım. İnadına! Allahım ne çirkin, ne okunaksız yazısı vardı. Ama ne güzel yazıyordu. Duraksamadan, takılmadan, su gibi...

Son kez kaldırdım baltamı. Ali, nihayet arkasındaki hareketliliği fark etmişti. Kendisini savunmasına imkân vermeden can havliyle, hüznle, kinle, hasetle ve var gücümle ve daha balta daha yolun yarısındayken pişman olarak kalem tutan eline vurdum baltamı. Bileğinden kopan el yere düştü, zaman durdu, herkes olduğu yerde donup kaldı.

Hikâye durmuştu, yazarını bekliyordu.

Ne dersin sevgili okur, başarmış mıydım?

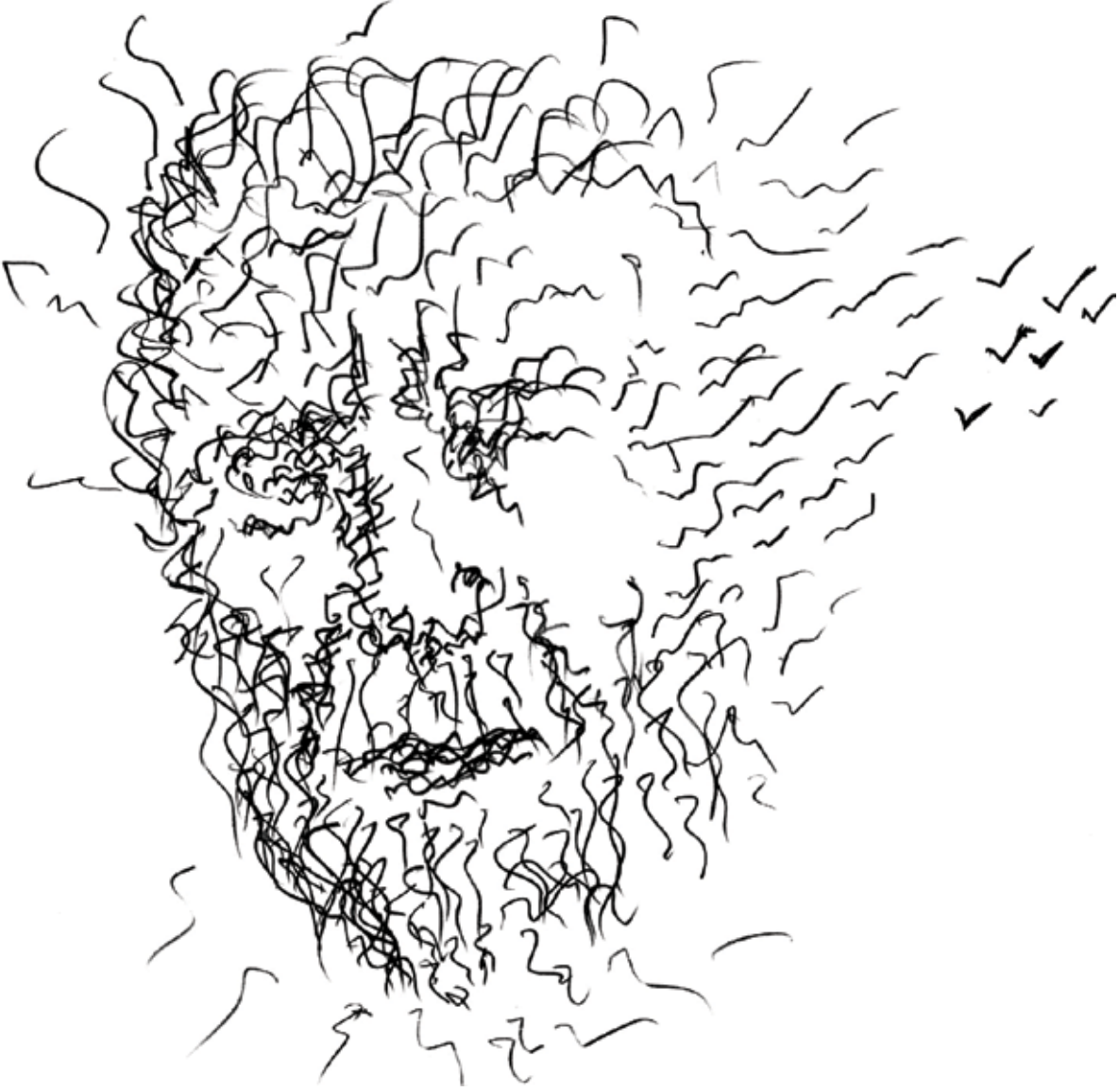
Eğildim, hâlâ cansız parmakların arasında duran kalemi aldım. Kalemin ucunu masadaki minik kan birikintisine batırıp sayfanın sonuna kocaman;

SON

Yazdım...

*"Kelimelerin kendileri değil de, daha çok
onlara bir halk dilinin ruhundan verilen mâna mühimdir."*

H. V. Hofmannsthal



Çizim: Kadir Yanaç

ğ'nin şiirle geçen bir yılının muhasebesi

Abdullah Faruk Gönüllü

Şiir (ki aslında defacto kabul edilmiş şiir formunda yazılan her şeye hak etmeseler de şiir demek durumunda kalıyoruz) yazmakla şairlik aynı şey olmadığı gibi; eser üretmekle eser yayımlamak arasında da dağlar kadar fark var. Bizim memleketimize has bir hastalık vardır: Herkes patron olmak ister. Genelde mühendislerde gördüğümüz bu hadise yaklaşık şu şekilde cereyan eder: Mühendisimiz mezun olup bir işe girer, işi öğrenir ve bir süre sonra bütün işi kendisinin yaptığı, imalatın çok da zor olmadığı, patronun kendi sırtından para kazandığı hezeyanına kapılır. Derhâl istifa edip, kendi şirketini kurar ve iflas edene ya da şanssızca ölene kadar bu hengâmede debelenir. Öngöremediği şey, mühendislik ile işletme idaresinin bambaşka şeyler olduğudur. Muhasebesinden adam idaresine, devlet dairelerinden müşterilere tedarikçilere, insan ilişkileri devreye girer. Asıl yapmak istediğini yapmak için, yapabilmek için bir sürü ekstra mevzuatla, formaliteyle, angarya gibi gözüken zorunlu işlerle uğraşması gerekir insanın. Dahası, herkese kendi yaptığı iş en faydalı, en önemli işmiş gibi gelir. Aynı örneğe devam edecek olursak, mühendis muhasebeciyi, sekreteri, ustayı işçiyi küçümser. Diğerleri de aynı şekilde ötekileri, ötekilerin yaptığı işi küçümser.

Bütün bunları neden yazdım? İki sebebi var. Evvela şunu söylemek için: Şair bir bakıma böyle davranmayan, böyle davranamayan kişidir. O da işi önemser tabii; ama iş her zaman arkadaki planlardadır. Oluşa odaklanır şair. Oluştta tatmin bulur. Bu demek ki, oluş bittiğinde, işle alakası kalmaz şairin. O yüzden kendini yüceltmek, böbürlenmek, yaptığı işten dolayı paye beklemek sevdası yoktur onda. O dünya üzerinde yürür ve etrafta hayret edecek oluşlar arar. Bir çayın karıştırılmasına hayret edebilir, ekmeği dişleyen bir kadına, merdivenlere oturup sigara içen bir çöpçüye hayret edebilir. Çünkü bütün mucize oluşlardır. Oluş esnasında mevcut simetrisi (simetri üzerine birkaç not için bkz. ruzname) bozulur evrenin ve yeni bir simetriye doğru hareketlenir eşya. Evren bu oluşlar sayesinde sürekli bir yapım ama aynı zamanda sürekli bir bozum hâlinindedir. Eski yıkılır, yeni yapılırken; bu paradokslardan oksimoronlar çıkarır şair. İnsanlar işe o kadar odaklanmışlardır ki, ortada ayan beyan duran oluşu gözden kaçırmışlar ve onları zapt etmek şaire düşmüştür.

Unutmayanlar için devam edelim. İkinci olarak da, kendimize biraz da olsa toyluk mazereti çıkarabilmek için yazdım bunları. Yazan çizen insanlar olarak 5 senelik bir -hadi havalı olsun- kavramsal dergi çalışması yapmış olmamıza rağmen, bu mutfağa girmeden kestiremeyeceğiniz şeyler oluyor. Üstelik bu şeylerin pek çoğunu başınıza geldiğinde dahi hemen anlamamız mümkün olmuyor. Ancak üzerinden belli bir süre geçtikten, belli bir birikime ulaştıktan sonra geriye bakıp değerlendirdiğiniz vakit anlamlandırabiliyorsunuz bunları.

Hep işaret zamirleriyle devam edemeyeceğimize göre, bunları adlandırmanın bir vakti geldi artık. Ğ'nin şiir adına geçen bir yılının muhasebesine girişelim dedik bu yazıda. Girişelim ki, ne yapmışız, neye faydamız dokunmuş öğrenelim. Kimin hangi yarasına derman olmuşuz, kimin kargasına kışt demişiz ortaya koyalım. Yani bu yazı iki şeye niyet ediyor: Birincisi Ğ'nin geçmiş bir senesini şiir özelinde değerlendirmek ve ikincisi konumuz şiir olduğuna göre şiir ve şair üzerine üç beş kelam etmek.

Kısaca istatistikî verilerden başlarsak; 6 sayıda 28 şairden 55 şiir yayımlamışız. Bu şiirlerden 3'ü çeviri. 5 yazar, 4'ün üzerinde şiir yayımlamış 6 sayıda. 5 kişi de 2'şer şiir yayımlamışlar. Sayı başına ortalama 9 şiir düşerken, 10'un üzerinde kişinin ilk eserleri Ğ sayfaları arasında yer bulmuş. 80 sayfalık bir dergide her sayı ortalama 9 şiir yayımlanması bence önemli ve olumlu bir istatistik. Bu imkânın başlıca kaynağı, dergide uzun ve uzun olduğu kadar sıkıcı eleştirel, akademik metinlere yer vermememiz herhâlde. Bir şiir hakkında 4 sayfalık bir eleştirel takoz koymak yerine, iki tane şiir koymak bana daha güzel görünüyor. Takoz diyorum, çünkü eleştirel metinler her zaman şiiri tek bir anlamda sabitlemeye gayret ediyor. Tahayyülün ve algının dinamizmini, hareketini önlüyorlar.

Yine sayı başına 9 şiirden ortalama 4'ü, 5 yazar tarafından paylaşılmış. Özellikle şiir konusunda önemli bulduğum devamlılık ve istikrarı ortaya koymak ve desteklemek adına bu istatistiği de gayet olumlu bulduğumu söylemeliyim. 6 sayıda 10'dan fazla ilk defa yazı yayımlatan yazara yer ayırmamız da beni sevindiren hususlardan oldu. Öte yandan, yalnızca 3 tane çeviri şiir yayımlamışız ki bu şunu gösteriyor: Çeviri şiir adına kafamızda oturmuş bir fikir, plan, program mevcut değilmiş. Denk gelmiş yayımlamışız. Üstelik şimdi değerlendirdiğim kadarıyla, bu konuda da nitelikli bir iş ortaya koyamamışız ne yazık ki. Bir sonraki dönem çeviri metinlere odaklanmak ve bu konuda eksiklerimizi gidermek gerekiyor.

Açıkçası ben, şiir özelinde, bir senelik performansımızdan memnun kalmadım. 6 sayıya dönüp tekrar baktığımda yalnızca 4 şiir diğerlerinin arasında sivrilip öne çıkıyor. Diğerleri, telif sahipleri alınmazsa, vasat şiirler. Bunun belli birkaç sebebi var muhakkak ama ben yalnızca bir genel problemi ve iki davranış problemini dillendireceğim.

Evvla, herkesin de yakındığı gibi; çok fazla şiir (metnin en başını hatırlayalım) yazan var. Müthiş bir şiir kirliliğine sebep oluyor bu. İnternet sayesinde ve hatta artık matbu yayımın da kolaylaşması ve ulaşılabilir olması sayesinde medya sosyalleşti. Bu güzel bir şey. Çünkü kontrolü tiranlık potansiyeli olan insanların elinden alıyor, insanları özgürleştiriyor, bilgiyi-eseri yansızlaştırıyor ve bunlara ulaşımı kolaylaştırıyor. Ama aynı zamanda kalitesiz, niteliksiz olanın yayılmasına ve güzel, değerli olanın gizlenmesine sebep oluyor. Editörler bu kirlilikten dolayı ya belli kısıtlı çevrelere kapanıyorlar ya da bu kirlilik içinde debelenirken çok fazla enerji kaybediyorlar.

Öte yandan, yayımlamanın bu kadar kolay olması, yayım aracını önemli hâle getiriyor. Yazarlar, eserlerinin on yıllık dergilerde yayımlanmasını tercih ediyor. Hatta kimisi şiirini diğer dergilere, ancak on yıllık dergilerde reddedildikten

sonra gönderiyor. Hatta bazı şiirler, on yıllık dergilere asla yollanmayacak şiirler, niteliksiz oldukları biline biline yeni genç dergilere yollanıyor yayımlanması için. Yahut şiiri hakkında bir yorum yapıldığında, -ki aynı yorum onyıllık dergilerin editörlerince yapılsa el pençe divan dinlenecektir- müthiş bir kibirle parlayıveriyor yazar.

Burada evvela şöyle bir riya var: Genç dergiler (genç dergiler deyip duruyorum da işte kendimizden bahsediyorum, Ğ yani), editoryalarına şiir gönderilmiş olmasına rağmen, bu şiiri gönderen yazarlar tarafından önemsenmiyor, iplenmiyor (Adam bana lütfediyor sanki şiirini.). Hangi eser ya da filmdeydi hatırlamıyorum, güzel bir alıntıyla bu bahsi kapatabilirim: "Ukala -ya da kibirli- olmayı hak etmen lazım." Bozulacaklar ama, bu tavırdaki herkes yaptıkları ukalalıkları hak etmeyen, şımarık çocuklar!

Neyse efendim, bu zikrettiğim dört şiir şunlar: Gemide Gece-Ömer Faruk Demirel(ğ1), Söz Uçar Sözcü Ölür-Cevher Kara(ğ3), Mayın-Yahya Kurtkaya(ğ4), Kursak Geçildi-Süheyla Mehmedoğlu(ğ6)

Bunların içinde yayımladığımız en iyi şiir, bence ilk sayının açılış şiiri de olan, yani bir bakıma Ğ'nin ilk sözü olan "Gemide Gece"dir. Şairi Ömer Faruk Demirel, dergimizin demirbaşı. Şiire dair çok güzel bir kavrayışı, bir söyleyişi var bana kalırsa. Üstelik heybeye gelen yazılara verdiği cevaplar çok oturaklı ve çoğunlukla gelen şiirden daha edebî oluyor. Lakin şimdilerde yeni şeyler mi deniyor bilemiyorum, eski akıcılığından uzakta, eski rabita kabiliyetini gösteremiyor. Mezkûr şiiri de zaten eski şiirlerindendi. Cevher Kara ise, kendisinden bir mail alıp da bir daha haber alamadığımız kayıplardan. Daha fazla eserini görmeyi arzu ederdik. Yahya Kurtkaya, zaten pek çok medyada yer bulabilen, daha da ötesinde medya üreten bir insan ve tanıdığım bildiğim insanlar içinde şiirle yatıp kalkan, şairce yaşayan ender insanlardan biri. "Mayın", benim okuduğum şiirlerinden biçim olarak farklıydı, belki de sırf bu yüzden bende farklı bir tat bıraktı. Süheyla Mehmedoğlu'nun "Kursak Geçildi"si yine bir başka açılış şiiri.

Süheyla Mehmedoğlu bana kalırsa pek çok açıdan şehre, modern topluma -yani bu topluma- yabancı birisi gibi duruyor. Dolayısıyla şehri ve toplumu başka bir gözle görüp, gözlemliyor. Söyleyişindeki ifade özgünlüğünün de katkısıyla ileride söyleyeceği şeylere dair merakım artıyor. Bir de Ali Seyfi'nin adını anmak istiyorum. Dergimizin hâli hazırda en heyecanlı yüreğini taşıyor. Onun heyecanı bizim dinginleşmeye başlayan yaklaşımımıza da yeni bir dinamizm getirdi. O da bizler gibi ustasız büyümenin sıkıntılarından muzdarip. Ama biz birbirimizi buldukça, bir araya geldikçe daha kolay aşılıyorz bu sıkıntıları.

Açıkkası kendi şiirime en yakın bulduğum şiir, Ali Seyfi'nin şiiri. Hem bir letafet gizli dizelerinde, hem bir dinginlik. Okurken acele etmiyorsunuz, şiir sizi iteklemiyor. Doğulu bir dervişin sakinliği bulaşmış. Ama içerikte bambaşka bir şey de mevcut; heyecan, istek ama yer yer acelecilik de seziyorum. Hazır olmadan davranan bir savaşçı gizleniyor içeride. Diyeceğim, bir de bir sene sonra görelim Ali Seyfi'yi.

Benim ve Ömer Faruk Demirel'in senelerdir devam eden bir irtibatımız var. Ben ondan öğrendim ve ona öğrettim. O benden öğrendi ve bana öğretti. Şiir ve şair üzerine yüzlerce saatlik konuşma biriktirdik. Ben beslediğim kaynakları ona aktardım, o bana aktardı. Onun şiirini ve benim şiirimi tartıştık karşılıklı. Ben ne yazık ki fiziksel imkânlar gereği orada bulunamıyorum, ancak benzer bir ortamı Ömer Faruk Demirel, Ali Seyfi ve Süheyla Mehmedoğlu yeniden kurmuş durumdalar. Şiire dair, şaire, şairce yaşamaya dair oluşturduğumuz anlayışı Ömer onlara aktarıyor. Tabi herkes kendi özgünlükleri, kendi anlayışını muhafaza edecektir, ama Ğ bir ekol, bir okul olacaktır; bir poetika kuracaktır; bu zannediyorum mezkûr dört kişinin şiiri ve şiir anlayışıyla oluşacaktır. Bunu değerlendirmek, şimdi ve bize düşmüyor. Belki zaman içinde yazdığımız şiirin poetikasından söz edecek kıvama da geliriz, ya da daha makbulü, bir doktora öğrencisi tez çalışması yapar.

Son olarak Cihad Özsöz, Selman Bayer ve Cihat Duman'ın da kendilerine özgü ve yetkin şiirlerini not düşmek lazım. Onlar yukarıda zikrettiğimiz muhtemel Ğ poetikasından uzak olsalar da, kendi öz tutarlılıklarını güzelce ortaya koyuyorlar ve Ğ'ye çok değerli katkılar sağlıyorlar.

Şiirlerde gözüme çarpan belli zayıflıklara değinmeyi düşünmüştüm, ancak bunun gereksizliğinde karar kıldım bu metnin yazılma aşamasında. Onun yerine bu altı sayıda gözüme çarpan altı çizilecek mısralarla bitiriyorum. Yeni bir senenin başlangıcında, yeni bir değerlendirme yapma arzusu da duamız olsun.

- "zikzaklardan doğruya nihayet dönülmüştür" (gemide gece, ğ1)
- "gene de sus sesini büyük savaşa sakla
elbet bir gün yitecek bu işporta dekadans" (hayat bir dekadanstır, ğ1)
- "eteğinde siyah olup titrer im
sen siyahı hiç düşünmemişsindir" (ricat, ğ1)
- "ayaklarım adımlarını aramaktadır" (kaybolan v, ğ2)
- "ben bir yaranın iyi tarafıyım" (sudan bir pazarlık, ğ3)
- "garbında kalmış bir şehir say beni şarkım neresi
bileydin her tren bir doğu sancısı çekmekte
anlardım nefesi kesilen çocuğun nüktelerini" (mayın, ğ4)
- "pamuk çiçek değildir ama
sevgililerin elleridir" (perde, ğ4)
- "öyle çirkinsinsiniz ki sizi aklımla seviyoruz
modern gerdek geceleri böyle zina görmemiştir" (at avrat tazminat, ğ6)

mahlas

Cihad Özsöz

yatay çizgili şiirleri özlüyorlar
oysa boğazım yırtık benim
haftanın her gününe bir helallik
yetmezse yeni takvimler için seferberlik
fazlası beklenmesin diye umarak
ve zaman yolculuklarını umursayarak
ölemiyorum boğazım yırtık benim
defoluysan dostum köprüye almıyorlar

beyoğlu'nda eski bir tramvaydan inip
üsküdar'da yeni bir travmaya bindim
kan kırmızı bağıırıyordu sökülen kaldırımlar
üvey bir koltukta ilk uykumu hatırlayıp
-ki o zamanlar nefes bir özlemdi-
duyduğum küfürleri sineme indirgedim
veremediğim o nefesi şiir sanıyorlar

mürekkepsiz kalemin insafına bak
elinde zavallı oluşların yaşama hakkı
buna çok yerde özgürlük diyorlar
rüyasını gördüğünün kendisi muğlak
görürken uyanıksın ve aniden yakın
gözlerimi bu konuda uyarıyorlar

ne kadarı soru işareti eder
bir mahlas seçsem bayanlar baylar?

bu demek

Süheyla Mehmedoğlu

yanaklarına bir gül katarak(t)
plastik hücrelerin metabolik artıklarının
ağır aksak insan akımlarını
-caddelere, çarşılara, dev külliyyatlara...-
elektrik, su, petrol hatlarıyla
sarmalayıp kule odalarında
cyborglar betimliyorum
topraktan beri

üstelik bir tatmin ayini olarak
civa göllerinden sarkan
çocuk saçlarına tutunuyorum.
psikoloji gibi yüksek bir mahkemede
elbette bu kabahatime bahane bulunabilir.

faili meçhul kitlesel uykuların
öğretisi olarak sen
sarıyorsun parmaklarını ince
beline çaybardağının hazla
anten, yüzünün uzak bir köşesinde
göz gibi duruyorken.

bu demek:
katliam bahçesinin gözlerine
mil çekmek

arı

Ali Seyfi

biz daha başında yolu yarladık
öyle bir yaşlandık ki incir kupkuru
kuzunun ağzında ağaç kabukları

yünü eprimiş ve kirli
uslu bir kurban gibi
gözlerimiz hissiz
ve bakışlar yukarı
yolun başına dönmüşüz
durmaksızın, yontup yaprakları
biz daha
içindeyiz yolun
ve dünya otobüs durakları

...

yel esti, bir fırça boya
ve kaldık meleksiz
daldık uykuya
sura uyandık
ve kandık

bütün başkentler günahkârdır

Selman Bayer

Çekilişsiz kuponsuz eşantiyon cumhuriyet
Yanında hediyesi, tıknaz, bozkır devremülk
Kimden peydahladın da babürlenip durursun
Kız sen yalancı bahar, kız küflenmiş saçma hâl

Böyle başlamıştınız çorak ülke, kör kâhin
Ufacıktın, bir Osmanlı nedametiyle mağdur
kimi gözlüyordun da, cumbadan sarkıp düştün
kız sen dünyaya bedel, evde kalmış en kara

"Evet, onu görüyorum; onu görmek ne kadar da ürpertici bir hayranlık veriyor. Onu ben orada, yaşadığı, hayatımın olduğu yerde görüyorum. Biograflarının gevezelikleri içinde değil, otuz kırk ciltlik eserinde görüyorum."

H. V. Hofmannsthal



Çizim: Kadir Yanaç

Ğ dergisi'nin bir yıllık öyküsü

Aykut Ertuğrul

Öykücülüğümüzün kökleri ta Dede Korkut Hikâyeleri'ne Binbir Gece Masalları'na kadar uzansa da bilindiği gibi cenk hikâyeleri, halk hikâyeleri, Hamzanameler, destanlar, masallar gibi bunlar da sözlü kültürün birer ögesi sayılmaktadır. Bu yüzden pek çok eleştirmen modern öyküyü Nabizâde'den (1800'lü yılların sonu) başlatır. Öyleyse biz de "Yazılı kültürün bir ögesi olarak modern öykü henüz genç bir türdür." diyebiliriz. Tüm öykücüler gibi Ğ Dergisi öykücülerini de daha ilk gençlik çağlarında sayılan bir yazın türüne sevdalanarak onun olanca kaprisini, haşarılıklarını sineye çekmeyi göze almış olmalıdır. "Edebiyat satmaz, okunmaz, ilgi görmez." klişesinin hakkını vererek yaşamayı da elbette. Diğer yandan bu, pekâlâ onun karakterine yön verme açısından bir avantaj olarak da kabul edilebilir. Malum, ağaç yaşken eğilir. Bu terütaze yazınsal tür tüm nazına, cilvesine rağmen kendisini sahiplenen için -mesela şiire göre- çok daha fazla imkân zenginliği(yenilik açısından) barındırmaktadır.

Ğ Dergisi dile kolay bir yılını geride bıraktı. Bir edebiyat dergisi için ise bir yıl 365 günden çok fazlasıdır (yaşasın izafiyet!). Bir yıl, bir derginin rüştünü ispat etmesi için üç aşağı beş yukarı gerekli süredir. Hem okurun, hem edebiyat dergileri mezarlığının asık suratlı bekçilerinin, hem de bilfiil dergiyi çıkaranların gözünde... Bir dergi sene-i devriyesini tamamlamışsa, rastgele çıkmamıştır; buna emin olabiliriz. 2009 yılı da bizim için doğum ve emekleme dönemimizi bihakkın yerine getirmekle geçti diyebiliriz. Güzelce doğduk, iyi emekledik.

Altı sayı boyunca on altı öykücünün otuz üç öyküsünü yayımlamışız. Selami Ay, Sinan Canan, Sine Ergün, Ali İdris Sergerde, Murat Murat, M.Mücahit Tozlu, A.Hasan Kaya, B.Furkan Mermer, Özcan Ravanoğlu birer öyküyle dergiye katkıda bulunmuşlar. Faruk Saim Akhan ve Ahmet Büke'nin ikişer, Aykut Ertuğrul ve Banu Kaba'nın üçer, Mustafa Çevikdoğan'ın dört, Besim Yunus'un beş öyküsünü yayımlamışız bugüne kadar.

Aslında malumun ilamı gibi olacak ama yine de tekrar edelim; Ğ Dergisi, öykücülük bağlamında bir yılda hayal edebileceğimizden çok daha iyi bir noktaya geldi. Klişeden, arabeskten, melankoliden, aşktan, çiçek böcek edebiyatından bilinçli olarak uzak durduk. Bize yazı gönderenlere kendi öykü anlayışımızı dayatmadık elbette ama ille de her birine geri dönüş yaptık, yazısının yayımlanıp yayımlanmayacağını haber verdik. Gönderilen öyküler üzerinden gerek mail yoluyla, gerek yüz yüze pek çok atölye çalışması yaptık.

Bir yıl boyunca dergide düzenli olarak öyküsü yayımlananlardan bahsedelim biraz da:

Besim Yunus, 1986 doğumlu. Eserlerini ilk defa Ğ Dergisi'nde yayımladı, yayımlamaya devam ediyor. Sırasıyla ÜKK23 Ülkesi, Sebepsizler Moteli, Göğü Basık Ülke, Şapka Hırsız, Pusula isimli öyküleri yayımlanmış Ğ'de.

ÜKK23 Ülkesi doğa şekillerinin(dağ, nehir, ağaç vs.) her yirmi üç dakikada bir öldüğü, ölür ölmez de başka bir yerden bir başkasının doğuverdiği, bu nedenle insanların doğa şekillerine isim vermekten vazgeçip, onları seri numaraları ile andıkları ÜKK23 ülkesinde yaşayan iki arkadaşı konu edinmiş bir distopya. Ben diliyle yazılan ÜKK23 ülkesi Besim'in yayımladığımız beş öyküsü arasında hem anlatım, hem kurgu, hem de kıvam açısından en kuvvetli eserlerinden biri.

Sebepsizler Moteli, söyleyerek kurulmuş bir günlük. Ölü bir ihtiyar, bir ceketin cebinde bulunmuş bir günlük ve hırsız mı şair mi, hem hırsız hem şair mi anlayamadığımız kahramanımız arasında geçen öyküde özellikle üslubun parlıtı dikkat çekiyor. "Kaçış mı diyorsun Mesut Bey, sen o treni tam 28 yıl evvel kaçırmış idin." gibi hislerin kokusunun kelimelere doğuştan gelen bir yetenekle sinmesinin sağlandığı, öyküde atmosfer oluşturmanın, imkânsıza sahicilik kazandırmanın kıvrakça kotarıldığı bir öykü. Öyküde atmosfer oluşturabilmeyi becermek! Bize göre bir yetenek işi bu, elbette çalışmakla geliştirilecek bir yetenek. Besim'de bu yetenek fazlasıyla var ancak yapacağı okumalarla tahkiye hissini geliştirmesi gerekli. Bu, öykülerinin genel sorunu olan savrukluğun üstesinden gelmesi için de şart. Okumaktan kastımız ise öykü kuramı üzerine yazılar değil; sahaya inmekten, türün iyi örneklerini kana kana içmekten bahsediyoruz.

Göğü Basık Ülke, ben diliyle yazılmış bir başka distopya. Diğer bir isimle, karşı ütopya. Elinizi uzatınca dokunabildiğiniz bir gök düşünün. Sıçrayınca yırtılan, yırtılınca elinde alet edevatıyla gök tamircilerinin peyda olduğu bir atmosfer. Düzen sağlayabilmek için koyulan yasaklar, yasaklara mukavemet eden özgürlük düşkünleri... Karşı ütopya yazmak, ancak sıra dışı zihin algısına sahip, hayal etmekten vazgeçmeyen yazarlara hastır. Besim, ikinci denemesinde ilki kadar başarılı olamasa da belli bir çıtanın üzerinde bu öyküsü de. Görece başarısızlığın sebebi yukarıda da bahsettiğimiz iki konuyla alakalı aslında; sahicilik sağlayamamak ve savrukluk. Birbiriyle ilintili bu iki kusur belki de daha uzun ve serinkanlı bir yazım sürecinden sonra aşılabilirdi. Göğü basık ülke için, yazarının bitirmekte acele ettiği sağlam bir kurgu diyebiliriz.

Şapka Hırsız, bir şapka hırsızını yakalamak için işi şapkalar dağıtmaya, şapka takarak hırsız üzerine çekmeye, sonunda şapka hırsız çalmasını diye insanların şapkalarını çalmaya vardiran bir adamın/sanatçının mahkemeye sunduğu ifade tutanaklarından oluşuyor. Yan okumalara müsait başarılı bir öykü.

Son öykü olan *Pusula* ise; "her yılbaşında o vakte değin en erişilmez hayali kuran kimsenin devralacağı" bir pusulaya sahip kahramanımızın, dostu Munis'e yazdığı hüznü mektuptan oluşuyor. Modern bir Eşekkulaklı Midas hikâyesi.

Çeşitli formlar kullanılarak yazılmış da olsa(mektup, ifade tutanağı, günlük) Besim'in öykülerinde "ben" anlatıcıdan hiç vazgeçmediğini, "ben" in zengin imkânlarından rahatlıkla faydalandığını görüyoruz. Düşsel âlemlerde, imkânsız olayların, fantastik kurguların izini süren Besim, aslında öyküde temel sorunlardan biri olarak gördüğümüz sahicilik sorununu çözmek ve inanılabilirliği arttırmak için en doğru yolu seçmiş. Mevlana'nın söylediği gibi "Ne kadar bilersen bil ve ne kadar anlatırsan anlat; senin bildiğin karşıdakinin anladığı kadardır." Bir öykü bin bir türlü oyunlarla, bilmecelerle, telmiplerle renklendirilmiş olsa yahut yazar otobiyografisini yazsa ya da bir üçüncü sayfa haberini birebir öyküleştirse de son tahlilde okur, yazarın öykü evrenine girebiliyor mu giremiyor mu, kendisini kahramanın yerine koyabiliyor mu koyamıyor mu; esas mesele budur.

Mustafa Çevikdoğan, 1984 doğumlu. Mustafa da ilk öykülerini Ğ Dergisi'nde yayımlamayı seçenlerden. Yayımlanan öyküleri Tutanak, Luzır, Beynamaz ve Süper Mahmut. Mustafa ile ilgili bir ayrıntıyı paylaşırsak bize kızmaz umarım. Saydığımız ilk üç öykünün en yenisi üç yıl önce yazılmış öykülerdi. Yani üç yıldır öykücü dostumuz yeni bir eser inşa etmiyordu. Süper Mahmut ile tabiri caizse şeytanın bacağını kırdı. Bize göre böylece Türk edebiyatı iyi bir öykücü kazanmış oldu. Öykülerden bahsedelim;

Tutanak, edebiyat öğretmeni Korkmaz Sönmez'in yazmanlığını yaptığı bir öğretmenler kurulu toplantı tutanağından oluşuyor. Çağdaş Erdemlioğlu Lisesi öğretmenleri bir Türkiye mozaiki adeta.

"Sayım bitti. Çağdaş Erdemlioğlu Lisesi öğretmenleri; 5 kokana, 5 nurcu, 2 cumhuriyetçi, 1 ikinci cumhuriyetçi, 2 liberal İslamcı, 1 luzır, 2 faşist, 2 eski sosyalist yeni liberal, 7 her devrin adamı, Elif Keserci ve ben Korkmaz Sönmez'le emir ve görüşlerinize hazırdır müdürüm."

Her bir karakterin incelikle oluşturulduğu öyküde ağır basan öge kesinlikle ironi... Kelimeyi kullanmak bile şimdilerde çok moda ama ironi yapmak, ironist karakterler yaratmak her yiğidin harcı değil. Keskin bir zekâ ve sivri bir dil istiyor ironi her şeyden önce. İronist bir karakter -elbette Selim Işık'ı, Hikmet Benol'u, Hiçoğlu'nu, Şişedeki Adam'ı düşünüyoruz- topluma karışamaz, ne yapsa dışarıdadır. Yabancıdır ve işin kötüsü bu yabancılığının farkındadır. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Abdullah Efendi'si kendi ölüsünün ardından hayali kalabalığa yaptığı konuşmada şöyle der mesela; "Doğrusu istenirse o küçük bir talihti, fakat bu küçük talih büyük bir ruha eklenmişti."

Bir öykü karakteri olarak ironist karakter, güçlü bir karakterdir. Her şeyden önce yazarın topluma öfkesini arkasına almıştır adeta. Alay eder, küçük düşürür, zavallı yan karakterler farkında bile olmadan, onları acımasızca iğneler. Okurun hayranlığı çantada kekliktir onun için. Güya yenilmeye mahkûm bir anti-kahramandır ama sonuç ne olursa olsun yenilmiş sayılır mı? Bu tartışılabilir. İronist karakter, klasiğin modernden intikamı gibidir. Kahraman, konum(statü) itibariyle kaybedendir ama kaybettiğinin farkına vardıktan sonra iflah olmaz bir intikamcı hâline gelmiştir. (G.Flaubert: O zaman acınası bir yetenek gelişti zihnimde; aptallığı görmek ve tahammül edememek ona.)

Luzır isimli öykünün kahramanı yine Çağdaş Erdemlioğlu Lisesi'nden. Kahverengi ceketli İhsan Bey'in ağzından -aslında kaleminden- kendi hikâyesini dinliyoruz. Bu öyküde yine ironiden söz edilebilir ama bu defa ironi, karakterin kendisinde değil trajedisinde gizli adeta. Bir Dostoyevski kahramanını andıran İhsan Bey'in hikâyesi, Çevikdoğan'ın kalemiyle tertemiz, çapaksız bir öykü.

Beynamaz, ömründe ilk defa Cuma namazına gitmeyen Müslüman bir gencin ruh hâlimden bahsediyor. Duyduğu vicdan azabını, dini yüksek sesle yaşayanların tutarsızlıklarını düşünerek bastırmaya çalışan kahramanımızın yaşadığı ikilem üzerine kurulmuş bir öykü *Beynamaz*. Mustafa Kutlu'nun "Ya Tahammül Ya Sefer"de ve "Huzursuz Bacak" ta yaptığı cinsten sıkı bir eleştiri de mevcut *Beynamaz*'da.

"Yeni sözler bulmak lazım şimdi, yeni arzuların peşinden koşmak, sonra bırakmak, başkalarına sarılmak. Sürekli bir şeylere iman etmek, ihanet etmek, öğrenmek... Leküm diniküm ve liyedim..."

Buraya kadar sıraladığımız üç öyküde bariz bir Oğuz Atay etkisi göze çarpıyor. Bu tip etkilenmeler genç bir öykücü için normal olmakla beraber kalem sahibi, hürriyetine -aslında üslûbuna- ancak kendisini etkileyen yazarı aşmakla ulaşabilir. (Cihat Duman'ın bir süre önce yaptığımız söyleşide belirttiği gibi; "seviyordum öldürdüm.")

Çevikdoğan, öykü yazmaktan uzak kaldığı aylar boyunca içindeki öykücü boş durmamış. Zira mizahın, biçimsel oyunların, metne hâkimiyetin, karakter oluşturma yeteneğinin usta bir öykücünün haberini verdiğini görmemek için kör olmak gerekir. *Süper Mahmut*, kendine ait bir dil kurma yolunda ilerleyen, dili ustalıkla kullanan bir öykücünün eseri.

Mustafa Çevikdoğan'ın öykülerinin çoğunlukla tek karakterden ibaret olduğunu görüyoruz. Bu genel bir zaaf sayılabilir. 6. sayıda Ahmet Hamdi Tanpınar ile ilgili yazdığı inceleme yazısında (Seyit Lütfullah Çıkmazı) aynı sebepten Oğuz Atay'ı Tanpınar karşısında mağlup eden öykücü, kendi öyküsünde de bu sorunla boğuştuğunu açık ediyor aslında. Bir eserde birden fazla karaktere hayat vermek roman için elzendir fakat aynı durum öykü için de geçerli midir? Kendi öykülerimde de tespit ettiğim bu noksanlık yazdıkça ve üzerinde daha çok düşündükçe şüphesiz aşılabacaktır.

Banu Kaba, 1986 doğumlu. Daha önce Yedi İklim dergisinde bir öyküsü yayımlandı. *Ğ* Dergisi'nin kadrolu öykücülerinden Banu da. Son üç sayımızda sırasıyla Günsüzeş, Bayan Culi ve Fuzuli'den Ceviz Tabut isimli öyküleri yayımlandı. Bu üç öykü bir üçlemenin öyküleri: Günsüzeş Üçlemesi.

Günsüzeş isimli ilk öykü, ikinci ve üçüncü öyküye bir hazırlık gibi adeta. Bu giriş metni olma durumu bağımsız bir metin olarak incelendiğinde Günsüzeş'i zayıflatıyor da aslında. Olanca hayalciliğiyle yazı yazmaya hazırlanan genç bir kızın, "telaşlı, yerinde duramayan epey yaşlı bir çift el tarafından" apansızın gerçek dünyaya çekilmesiyle oluşan komik durum mercek altına alınmış.

Öykünün tek diyalogu, -aslında monolog- olan Gonca Hanım'ın kahramanımızı azarladığı sahne. Gonca Hanım öyküde belirmesiyle güneş gibi ısıtıyor atmosferi, bomba gibi düşüyor da diyebilirdik pekâlâ. Alıştığımız; kâğıdı, yazmayı özleyen, yazmak isteyen bunalımlı genç yazarlığı nefesiyle bir anda gerçek bir karaktere döndürüyor. Gonca Hanım'ın -gerçek-liğinde, gayet iyi başarılı olmuş olan şivenin de etkisi büyük elbette. Günsüzeşlerin birincisi doksanıncı dakikada atılan golle alınmış galibiyetlere benziyor.

Neşeli, daha geveze, cin gibi yeni bir Oblomov çıkıyor karşımıza *Bayan Culi*'de. Hele uykunun anlatıldığı bir bölüm var ki, okurken derin bir esnemeyle sıcak yataklarımızı hatırlamamak elde değil;

"Uyumak; saatler normal uyku süresini aşmaya başladığı vakitten itibaren biraz daha yatağa gömülmek, sinmek, çarşaf, yorgan ve yastıkla kompozisyonu tamamlayıp tavadaki ressama hareketsiz saatlerce poz vermek."

Knut Hamsun'un "Açlık"ında kahramanın, "İnsanın birazcık ekmeği olsa! Sokaklarda ısıra ısıra gidebileceği, bir küçük nefis çavdar ekmeği." dediği bölümde gerçeklik başımıza öyle vurur ki, o cümleler yazılırken Hamsun'un fena hâlde aç olduğundan hiç şüphe duymayız. Banu'nun da uykuyu bunca sahici tarif edebilmek için çok uykusu olması gerekir desek, uykulu gözlerle böyle canlı bir tasvirin yapılmış olması paradoksenden bizi kim kurtaracak? Bayan Culi, culicidae familyasından gelmiş olmasından mülhem, kendisini uyandırdığı için kahramanımızın önce avlamaya çalıştığı, sonra dost olduğu sivrisineğin adı. Hac suresinin 73. ayetiyle biten öykü, *Ğ Dergisi*'nde yayımladığımız en iyi öykülerdendi. Gerek küçük ayrıntılardaki becerisi olsun, gerek acıcılığın sağlanması ve finaliyle olsun başarılı bir öyküydü.

Fuzulî'den Ceviz Tabut, bir SMS ile açılıyor. Öyküdeki içseslerden Oblomovyamızın yaşayıp, inatla hayata itiraz etmeye devam ettiğini görüyoruz. Bir önceki öyküde sevip bağlandığımız Bayan Culi'nin Gonca Hanım eliyle uçmağa vardığını, kahramanımızın onu gömmek için evden çıktığını da üçlemenin bu son öyküsünden anlıyoruz. "Fuzulî'den Ceviz Tabut"la Banu ilk öyküdeki sıkıcı monologlara dönmekle dönmemek arasında kararsız kalmış gibi. İyi ki tamamen dönmemiş.

Banu Kaba'nın öykülerinde de, Çevikdoğan'inkilere benzer bir "karakter yaratamama sorunu" var mı, yoksa birbirine bağlı bir dizi öyküsünden gayrisini henüz görmediğimizden mi bize öyle geliyor bunu ilerleyen sayılarda göreceğiz. Aslında başta da değindiğimiz gibi bu serinin en canlı karakteri görüldüğü her karede performansıya adeta Oblomovya'dan ve Bayan Culi'den rol çalan Gonca Hanım. Gonca Hanım'ı, ya da Banu Kaba'nın doğallıkla öykülerine serpiştirdiği küçük ayrıntılar ve tespitlerle birlikte yaratacağı yeni karakterleri beklemek hakkımız. İlk öyküde nispeten esere bulaşan melankoliye yenilmeyip, başarıyla kotardığı mizahi dile yoğunlaşmasını tavsiye edebiliriz Banu'ya. Gündelik yaşamda kullandığımız öğelerin öykülerinde rahatça yer bulabiliyor olması, hâlâ 1900'lü yıllarda yaşar gibi yazan genç ve yaşlı yazarlardan onu ayıracak, öyküye yoğunlaştıkça kendini bulacak üslûbuyla iyi bir öykücü olma yolunda ilerleyecektir.

Öykü ve öykücülüğünden, Ğ Dergisi'nin öykü anlayışıyla paralel olarak bahsetmeye çalıştığım üç yazarımız aynı zamanda dergide üç ve daha fazla öyküsü yayımlanmış olan yazarlar. Daha az öyküsünü gördüğümüz öykücülerden şimdi, bu yazıda bahsetmek tutarlı olmayacağı için bu kadarla yetiniyoruz.

Ahmet Büke'nin son iki sayıdır -elinizdeki sayı ile birlikte aslında üç- dergimize öyküleriyle katkıda bulunuyor olması bizim açımızdan ayrıca sevindirici bir durum. Şunu rahatlıkla söyleyebiliriz; Ahmet Büke, kendine has üslubu, kurgu ve anlatımdaki ustalığıyla son dönem Türk öykücülüğünde takip edilmesi ve adının şimdi olduğundan çok daha fazla sıklıkla anılması gerektiğini düşündüğümüz bir öykücü.

Ğ Dergisi'nde bir yıl boyunca iki adet tefrika öykü yayımlandı. Edebiyat dergilerinin tirajları zaten yerlerde sürünürken, bir edebiyat dergisinin çıkıp tefrika öykü yayımlaması bizce cesaret isteyen bir iş. Buna cesaret etmiş olmak bizi hep mutlu edecek. Uzun hikâyelerin kitap olarak basılması dışında yayımlanma şansı bulacağı tek mecra Ğ Dergisi. Sırf bunun için ve bir geleneğe selam etmiş olmak için bile imkânlarımız elverdiğince tefrikaya devam edeceğiz.

İlk sayılarımızda bizi çok heyecanlandıran, ama açık söylemek gerekirse beklediğimiz tepkiyi alamadığımız için rafa kaldırmak zorunda kaldığımız bir başka proje ise "Pinpon Hikâye"ydi. Bizi takip eden genç yazarların katkısıyla tamama erdirmeyi planladığımız bu projede, her sayıda başka bir yazarın devam ettirdiği uzun bir hikâye hatta belki bir roman ortaya çıkacağını ummuştuk. Kim bilir ilerleyen zamanlarda, aklımıza düştükçe oturduğumuz yerde şöyle bir kıpırdanmamıza sebep olan bu projeyi tekrar hayata geçiririz.

J. Cortazar'ın dediği gibi "Roman puan toplayarak, öykü ise nakavtla kazanmak zorundadır."

İkinci yılında Ğ Dergisi'ni elinize aldığınızda diğer eliniz hep gard vaziyetinde olsun. Bizden söylemesi.

kahve

Mustafa evikdoğan

*“Senin doğduğun Şehirde
Gökyüzü mavidir benimkinden
Çiçekler daha taze
Kuşlar bile güzeldir birbirinden”
Cahit Külebi*

Köhne dükkânından tüm semte; bilumum cerahatle bezeli önlüğünden çevresindekilere yayılan bağırsak, iŐkembe, paça, deri kokularıyla; bir de patavatsızlığıyla meşhur Sakatatçı Arif yahut eş dost meclislerindeki namıyla Mundar Arif, kilimli bir kapıyı omuzlarmıŐ gibi sağ omzunu öne atıp sinekliği yaparak, Őingirtılar eşliğinde kahveye girdi. Okey oynanan iki masaya, çanak oynanan bir masaya dikkatlice baktı, çanak masasında karar kılıp Kunduracı Necati’nin yanına yaklaŐtı. Saatlerdir anlatacak birilerini aradığı yeni havadisleri heyecanlı heyecanlı ortaya yumurtladı:

“UŐak, duydunuz mu, Adıgüzel’in kahvede dövüŐ çıkmış dün gece. Adıgüzel, Kurtulmuş’luların hepsini kuşburnu sopasıyla kovalamıŐ.”

Necati, sabahtan beri içtiği sigaraların takviyesiyle boğazında birikip sesinin hırıl hırıl çıkmasına sebep olan zümrüdü balgamı, kahvenin yeni ziftlenmiş tahta döŐemesine gürültüyle yapıştırıp ayakkabısıyla üzerini sıvadı. Ağzını kolunun yenine silip Arif’e otur işareti yaptıktan sonra, fazlalıktan kurtulmuş ses tellerinin getirisi net bir tonla, öteye duyurmamaya gayret ederek mırıldandı:

“Ulan Arif, yatacak yerin yok Şerefsizim.” Başıyla kapıdan tarafı gösterdi. Arif, Necati’nin işaret ettiği yana baktı, belki onun kadar önemsemedi ötedekini ama yine de kendine sandalye çekip masadakilere meselenin ayrıntılarını bire bin katarak anlatırken sesini biraz olsun dizginlemeyi bildi.

Ötede, Kurtulmuş köylü Ömer. Girişteki masaya yerleşmiş, tek başına, elindeki boş çay bardağını çevirip duruyor. Sabahtan beri her gören yanındakine kafasıyla onu işaret ediyor ya, ne yapsın, akşama kadar karının dizinin dibinde mi beklesin, erkek adam. Yok Adıgüzel bunun anasına avradına sövmüşmüş de, yok kuşburnu sopasıyla baldırlarına vurmuşmuş da, yok efendim Ömer gıkını bile çıkaramamışmış da... Olan oldu işte. Ne yapsın, "He, ben gavadin tekiyim," mi desin. Adı batasica Adıgüzel'in ki olmazsa aha da Necdet'in kahve. O da olmadı Adem'in kahve var, Kızılbaşların kahvesine bile gider de Adıgüzel'in kahveye adımını atmaz bir daha. Adı batsın... Uğursuz herif... Nasıl da önüne kattı o kadar adamı... Akıl alacak iş değil.

O kadar zaman Adıgüzel'in kahvenin müdavimi olup kapısının önünden geçerken bu tarafa bir selam bile vermemişken şimdi Necdet'in eline düştü işte. Acaba boşalan masalardan birine Necdet, kendi oturmaz da Ömer'i çağırır mı? Ya hiç umru olmazsa? İki saattir elindeki boşu almaya gelmedi bile haspam.

Beri yanda Necatilerin çanak oynanan masasında tak takların temposu artıyor. Ömer, masanın üzerine sırayla gelip giden ellerin çıkardığı, dibekte tokmakla yarma döverken çıkan armoniyi andıran sesleri içi giderek dinliyor. Yeşil çuhanın üzerine sırayla çarpan erkek elleri:

"Tak... Tak... Tak..."

Necati'nin masasında Terzi Cafer, oğlunun tepesinde dikildiğinden habersiz. Oğlan da sünepenin teki, korkusundan babasını dürtüp de bir şey diyemiyor. 11-12 yaşlarında, koca kafalı... Cafer, destesini dizerken bir yandan da dudaklarına sıkıştırdığı sigaranın dumanından gözlerini korumaya çalışıyor. Dışarıda cehennem sığağı, içeride en ufak bir cereyan yok. Ateş izmarite yaklaştıkça duman adamın yüzüne yüzüne dağılıveriyor. Gözlerini dumandan korumak için kafasını bir o yana bir bu yana eğerken oğlanın yanında durduğunu fark etti, zaten eli de iyi değil, iyice suratı asıldı. Bu süt bebesi kılıklı kahvedekilerin görmesini bile istemiyor ya, dükkânda oturtacak başka adam yok.

"Baba, müşteri bekliyor."

"Geleceğiz dedik ya lan eşşoğleşsek."

Çocuk, tüm cesaretini toplayarak babasının lafını ikiletiyor:

"Adamın acelesi varmış. Gelmeyecekse gideyim diyor."

Cafer, tek kozunu ortaya atarken öfkesini oğlundan çıkardı: "Senin de bacağına sıçarım onun da ha, ne uyluyorsun lan, gâvur dölü, siktir git!"

Cafer, elinin yanındaki rakibine görünmesi pahasına ayağa kalkmaya davranırken çocuk hızla dışarı seğirtti.

Ömer, sabahtan beri kaçtır aynı sahnenin şahidi. "Baba, müşteri bekliyor; baba, telefon geldi, seni istiyorlar; baba, toptancı adam göndermiş para istiyor..."

Kalkıp dükkânına gitse şu kılıksız, belki Ömer'i buyur edecekler masaya. Ama hiç niyeti yok Cafer'in. Kök salmış gibi oturduğu yere, kaybettiklerini geri almadan gideceğe benzemiyor.

Bu arada Cafer'in karşısında Mundar Arif, kendine bir sandalye çekmiş, ataçla birbirine tutturulmuş çeteleye sarı-lacivert tükenmez kalemle oyundaki son durumu yazıyor. Bir eli de apışarasında, orasını kaşıyor. Maksudı hâsıl olmayınca ayağa kalktı, başka bir düzen verdi, o da olmadı sol bacağını biraz kaldırıp biraz daha kaşdı, oynattı, en sonunda rahatlayıp yerine oturdu. Getirdiği kavga haberinin daha önceden biliniyor olması canını sıkımişti biraz ama birkaç gündür hazırda beklettiği başka bir haberi daha var. Bu iş yapar belki diyerek saldı ortaya:

"Bizim sümsükten haberiniz var mı?"

"Hangi sümsük?"

"Eşref Dayı'nın büyük oğlu."

"İstanbul'a gitmedi mi o çalışmaya?"

"Günahı nabalı anlatanın boynuna, İstanbul'a gitmiş, otobüsten aşağıya adımını atar atmaz, yağmur yağıyor demiş, bilet almış, geri dönmüş."

Masadan bir kahkaha koparmayı başardı bu defa.

"Nasıl, hiçbir yere gitmemiş mi?"

"Yok, sonraki otobüse binip gelmiş zağar."

"Vay dalyarak vay!"

Necati, masaya kart almak için uzanırken söylendi: "Şerefsizim buranın insanından adam çıkmayacak arkadaş!"

Öte yanda Ömer, tuvalete gitmek için davrandı. Ayağa kalkarken baldırları sızladı ama acısını yüzüne yansıtmamaya gayret etti. Duvarlardaki resimleri; beyaz atının üzerinde Fatih Sultan Mehmet'i; pala bıyıkları ve küpesiyle Yavuz'u; Fevzi Çakmak Paşa'yı; Kanuni'yi; yerdeki kan gölüne yansımış ay yıldızın etrafında toplaşmış sarıklı, palalı askerleri; Kurtuluş Savaşı'nda Erzurum halkını ayağa kaldıran Nene Hatun'u; en bildik pozunda Atatürk'ü; kenarları on altı büyük Türk devletinin bayraklarıyla donanmış Turan haritasını; Kürşat'ı; bir tepede mevzilenmiş uluyan kurdu; Ergenekon'dan çıkan Türk halkını geride bırakıp kenefin yolunu tuttu. Resimlerin beyaz ahşap çerçeveleri sapsarı kesilmiş. Daha iki ay olmadı mı bu kahve açılalı?

Ömer, bir ihtiyaçları olursa diye sırayla her masanın başında biraz dikilip teşrifatçılık yapan Necdet'in yanından geçerken başıyla bir daha selam verdi. Necdet, hâlâ oralı değil, istemiyor anlaşılan Ömer'i.

Sadece Ömer değil mesele, bu gelse sonra bunun belalıları da gelecek, dün Adıgüzel'in kahveden kovulanların hepsi buraya dadanacak. Seyret tantanayı ondan sonra. Zaten geceleri polislerin "sakal" meselesi var, gözleri doymadı

bir türlü. Kasaya giren çok bir ŐeymiŐ gibi, sabahlara kadar ayakta kaldığına değmiyor, sonra bir de bu it kopuğun hırgr. Varsın, bu paoz başka kahve bulsun kendine. Adem'in kahve var, olmadı Kızılbaşların oraya gitsin, ona ne!

Kahvenin tek sahibi Necdet değil aslında. Kudret de var, ocakı. Necdet masalara bakıyor, ortacılık ediyor, bahisleri kızıŐtırıyor. Müşteri topluyor sağdan soldan. Kudret'in ocaktan çıktığı yok. ay demler, paraları toplar, diafona bakar... Esas yk Necdet'te.

Bir metrelik beton kaidenin üstüne kahverenkli parmak izi desenli, üst yanları kubbeli, renkli cam. Yine kubbeli bir pencere açılmış, oradan çaylar içeriye veriliyor. Çırak, Necdet, hatta bazen nazı geçer biriyse müŐterinin kendisi ayı alıyor. Kudret, ocağın musluğuna bez baęlamıŐ, kireci szsn diye mi, sağa sola sıramasın, doğrudan bardaklara aksın diye mi, belki hem o yüzden hem bu yüzden. Çatlayan fayanslardan başını alamadığından muŐambayla kapladığı tezgâhı siliyor. ay ocağının üstünde iki büyük demlik, birinde çay bitmek üzere. Yeni gelenlere itelemek lazım. Diğeri taze. Yanda oralet, kuşburnu, kivi ayı kavanozları. Bir de marka kutusu var. Civar esnaf için. Çok sık olmasa da diafondan arada bir berbere, adırcıya çay isteniyor.

Ömer, tuvalete girdi. Kimisi iŐerken sigara içmeyi sever ya, içeride kesif sidik kokusuna karışmış sigara kokusu. İŐemeye başladı, temizlenmemekten enikonu kahverengiye dönmüş tuvalet taŐında deliğin biraz üstüne niŐan aldı. Zaten bir tek orası beyaz kalmış. Kahveye gelenlerin boyları, yaŐları ve sigarayla aydan sonra mesanelerde biriken idrar oranı aşağı yukarı aynı olduğundan, tuvalete giren herkes taŐın aynı noktasına niŐan almış. Kapıda, duvarlarda tataklar, bir de herhalde suların akmadığı günlerin anısına kahverengi lekeler. Ömer, bir iki salladı, işini bitirip fermuarını çekti.

Tuvaletin eğreti kapısından çıkınca, az önce oturduğu masadan boş bardağının alınmış olduğunu fark etti. Yerine geçerken Necdet'ten bir çay istedi, Necdet, gönülsüzce "Olur," deyip iÇine döndü.

Kahvenin kapısına asılmıŐ sinekliğin Őıngırtısı, okey masalarından gelen Őıngırtıya karıŐtı bir kez daha. Ama benzer bir sesle birlikte. Kftecinin ırağı, önlüğünün kesesindeki bozuklukları Őıngırdatarak masalara yaklaŐıyor:

"Köfte isteyen, kftekmek!"

Oğlanın nlğnden gelen donmuŐ ızgara yağı kokusu; Arif'ten gelen sakatat, Necati'den gelen kundura, tabaklanmıŐ deri ve balley kokusuna karıŐtı, Terzi Cafer'in midesi beynini uyardı. Sol elinin iŐaretparmaęı burnunun sağ deliğinin ulaŐması g noktalarından muzafferiyetle dönmüş, henüz uhanın altında temizlenmiŐti:

"Lan, kerhanacı, bir tane düremeç yaptır bana. Terzi Cafer'in selamı var de ustana, pidenin tepelerini kessin. Soğanını da bol koysun." Oyununa döndükten sonra hatırladı: "Geçenki pideniz sırım gibiydi, sıcak pideye koy bu sefer. Külahları değişiriz ha!"

Cafer, çırağın ardından imrenerek baktı, ne olurdu kendi oğlu da şunun gibi biraz cingöz olaydı! Çırak, arka tarafa gitti, ordan da iki düremeç siparişi aldıktan sonra köfteci dükkânına doğru yollanırken Ömer'i gördü:

"Vay Ömer Abi, dün sizi sepetlemişler kahveden."

Ömer, ya sabır çekip duymazdan geldi. Bacak kadar çocuğa cevap verse bir dert, vermese ayrı dert. Bacaksız istediğini alamadı ama. Öte yanda, masadakiler gülüşüyor.

"Köfte getireyim mi Ömer Abi, şirketten! Bir de kuşburnu çayı söylerim üstüne, seversin sen kuşburnuyu!" Bir yandan da gülüyor boynuzlu. Öte masadakiler de artık itidali bıraktılar, enikonu kakhahaları koyverdiler. Ömer dayanamadı:

"Siktir git lan, bacağına sıçtığım. Sana da köftene de kuşburnuna da ha! Mendebur seni!"

"Öyle deme abi, kim karnını doyuracak şimdi senin. Hem et ye biraz da güçlen, ondan bundan dayak yemezsin." Bunu da söylemesiyle tabanları yağlaması bir oldu. Ömer'in sabrı taşmış, oğlanın peşine düşmüştü. Çocuk sinekliği yararak kaçarken "Kuşburnuuu!" diye bağırmaya devam ediyor.

Ömer, yakalayıp eşek sudan gelinceye kadar dövmeye ahdedti çırağı, biraz da önceki gece yediği dayağın acısını ondan çıkarmak arzusuyla. Lakin gözünü hırs bürümüş halde koşarken bir ayağının sinekliğinin düğüm olmuş iplerine takılmasıyla yere kapaklanması da bir oldu. Kendini toparladığında karşısında Necdet'i, Cafer'i, Necati'yi, Arif'i, diğer kahve ahalisini gördü. Tüm çevre esnaf da gürültüyle dışarı uğramıştı. Gülmekten herkesin suratı kıpkırmızı... Hemen yanında da Cafer'in koca kafalı oğlu, şaşkın şaşkın yerdekine bakıyor.

Ayağa kalkıp üstünü başını silkeledi Ömer, sağına soluna baktı, sonra hiçbir şey olmamış gibi Adem'in kahvesine doğru yollandı.

noter fahrettin düşer

Banu Kaba

Güneşli bir pazar gününe başlamak kolaydır. Hele ki biri sizin için perdeyi gökyüzüyle aranızdan çekmiş, şavkı gözlerinize gelmesi için önceden tembihlemişse. Bir de önceki gece ihtiyacınız olduğu süre kadar yaşadığınız yerle bağları koparabilmişseniz artık zahmetsizce yataktan kalkabilirsiniz.

Fahrettin güne böyle kolay başladı. Afet odadan çıkar çıkmaz yorganı vücudundan yara kabuğu gibi söküp attı. Pijamasının, göbeğini açıkta bırakıp yukarı kayan kısmını çekiştirdi. Gözlerini ovdu, çapaklarını çıkardı. Kulaklarına geçirdiği parmaklarıyla mikser hızıyla beynini çalkalayıp algılarının her birini kendi semtine gönderdi.

Salonda uzun süredir devam etmekte olan kahvaltı masası hazırlama harekâtına aldırış etmeden banyoya girdi. Dilruba'nın babaannesine yaptığı lüzumsuz şakaların, bağırmaların, 'pazar esansı' adını verdiği sucuklu yumurta kokusunun, yere düşen çatal seslerinin, dörtnala koşturan Afet'in terlik tıkırtılarının üstüne kapıyı kilitledi. Canı tıraş olmak istemedi. Hemen duşa girdi. Canı saçını bir kez şampuanlamak istedi. Canı bugün ince ve renkli giyinmek istedi. Canı, yıllardır her pazar günü üç kadınla toplanıp altın günü havasında geçen kahvaltıdan, kendisini bugün için muaf tutmak istedi. Ve canı arka sokaklarda kaybolmuş bir kafeteryada bütün gün tek başına oturmak istedi. Tam tamına böyle yaptı Fahrettin.

Şimdi ise bir şeyler içmek istiyordu.

—Pardon sayın ilgilil! Ilık bir süt, hemen ardından taze sıkılmış portakal suyu ve müteakiben demli bir çay alabilir miyim?

—Anlamadım!

—Hangi fıkrasını anlamadınız?

—Hepsi sizin için mi?

—Nispeten öyle de denebilir. Şöyle malumat vereyim ki biri ağrıyan midem, biri bitmesinden şiddetle korktuğum enerjim, biri de keyfim için... Mutabık mıyız?

—Tabi hemen getiriyorum.

Garson kız, Fahrettin konuşurken bir eliyle üniforması olan kırmızı kareli yeleğinin ucunu eziyor, diğer eliyle upuzun pırasa saçlarını kulağının arkasına sabitliyordu. Bir yandan da Fahrettin'in kullandığı dile hayretle gülümsüyordu. Gülerken yanağındaki gamzenin belli olacağından korkuyor gibi tebessümünü yarıda bırakıyordu. Fahrettin tüm bu fark ettiklerini düşünürken kız arkasını dönerek okuldan eve dönen haylaz bir çocuk gibi koşturarak gitti.

Fahrettin bu arada canının istediklerini yapmaya devam etti. Kafeteryanın el ilanını bütün ince yazılarıyla baştan sona okudu. Sütün yanında fıstıklı kurabiye, portakal suyunun yanında kaşarlı tost ve çayın yanında sigara istedi. Kız, Fahrettin'in yanına her gelişinde saçlarını kulağının ardına sokuşturuyor ve hoplayarak geri gidiyordu. Fahrettin'in bir türlü engel olamadığı hukuk kitaplarından kalma eski Türkçesine yarım gülüşler fırlatıyordu. Bu hâliyle Afet'e benzemesi Fahrettin'i şaşırtıyordu. Ah Afet! Yıllar sonra kocan, İstanbul 18. Noteri Fahrettin Düşer, aslında hiç uyuşmadığınızı ve seni artık sevmediğini böyle güneşli bir günde mi fark edecekti?

Fahrettin'in gözleri beyazdan loş bir ışığa gömülmüş, Afet'i düşünmeye başlar başlamaz daktilonun kaldıraçları şak şak sesleriyle kafasına vurmaya başlamıştı.

"Afet Düşer; 37 yaşındaydı. Orta boylu, balıketli, karakaşlı, çekik gözlü, yaşına göre vasatın üzerinde bir güzelliği mevcuttu. Ayrıca iş bilir, marifetli bir ev hanımıydı. Tek beceremediği insan ilişkileriydi. Kocası Fahrettin'e, kızı Dilruba'ya, kayınvalidesi Hazar'a aynı derece ilgili olmakla beraber çoğu zaman kime nasıl davranacağını şaşırdı. Dilruba ile gereğinden fazla gerçekçi ayrıntılar vermek suretiyle dertleşebilirdi. Hazar'ı yalan söylememesi için ya da yemeğini bitirmesi için sıkıştırabilirdi. Fahrettin'e gereksiz bir saygı gösterip aralarında uzun sürecek nedensiz bir küslüğe sebebiyet verebilirdi. Afet işte böyle kafası karışık bir hatundu. Ne var ki davranışlarının doğruluğuna herkesi inandırdığından onun tepkileri normal kabul edilirdi. Belki bu yüzden Fahrettin, 20 senedir yaşadığı açmazı yeni yeni fark etmeye başlamıştı.

Afet -Fahrettin'in parmakla gösterilen biricik eşi- insanı işte böyle yorardı. Noter karısı olmaktan gururlanırdı, gündemi takip ederdi, ekonomiden anlar ciddi borsa analizleri yapardı. Bir dönem sürekli tarih kitapları okuyarak olabildiğince kendinin öğretmenini olmuştu ancak bir türlü sakinleşememişti. Delişmen hâlleri insanın başını döndürürdü. Ekoseli etek giyer, eteği henüz üzerine tutturulmuş gibi kalçalarını sarardı. Etli bacaklarını göstermeyi severdi ancak iman tahtasına dikkat eder, gömleğinin bütün düğmelerini iliklerdi. Afet bu sureti kendine öyle yakıştırmıştı ki düğünde, pazarda, evde temizlik yaparken bile aynı kıyafeti giyiyor

sanırdınız. Kim bilir öldüğünde kefeni lise talebesi gibi duracaktı üzerinde... Ya da Afet, Fahrettin'e ilk gönül verdiği zamanda kalmakta mutlak kararlıydı.

Fahrettin'le lisede aynı sınıfta okumuşlardı. Bir gün coğrafya dersinde çalışmadığı sözlüye kaldırılan Afet heyecanlıydı, sınıf tahtasına asılan Türkiye beşeri haritasının önünde hafif titriyordu. Pek çalışkan ve akıllı geçindiğinden sınıfın önünde rezil olmak istemiyordu. Hoca sorusunu sordu. Afet cevabı verirken konuyu değiştirdi. Fark ettirmeden, kurduğu düzgün ve esprili cümlelerle hocanın gönlünü çeldi. Konuyu sorunun cevabına bağlarken sanki Afet lütfetmiş ve öğretmeni cevap vermeliymiş gibi sustu. Başardı da... Hoca, Afet'in bildiğinden emin olarak cevabı söyledi ve aferin deyip 10 verdi. Güzeldi, zekiydi ve becerikliydi. Âşık olunması muhtemeldi. İşte o ders yalnızlık savaşı bitmiş, Afet'le Fahrettin'i sınır komşusu yapacak çizgiler çizilmişti. Hemen ardından tarih dersinde antlaşmalar imzalanmıştı. Bundan sonraki bütün dersler ise bir çıkar yol bulunarak hayat bilgisine bağlanacaktı. Takvim sayfaları hızla eskikiyip değişirken Fahrettin hukuk fakültesini kazancak, bitmek bilmez maddeler, kanunlar ezberleyecekti. Afet; biricik kızlarına, sürekli vakumlanmaktan tahriş olmuş meme uçlarını feda edecekti. Fahrettin; vize, final sınavlarını geçecekti. Afet; anne olmak, eş olmak davasıyla ıslah olup kendinden geçecekti.”

—Başka bir arzunuz var mı efendim?

—Orta kararda bir kahve, bir paket sigara ve zahmet olmazsa mülayim bir ses alayım lütfen?

—Ses mi?

—Gayretli hâllerinizden isabetli bir melodi çalabileceğinizi düşünmüştüm. İşbu; yanıldım galiba.

—Emredersiniz.

Garson kız son kelimesini söylerken en isyankâr bakışıyla ellerini beline koyup birkaç saniye Fahrettin'in içine içine baktı. Bu duruş fazlasıyla annesi Hazar'a benziyordu. Fahrettin, şiddetli hâllerine karşın kendini bildi bileli annesini uysal bir hisle sevdiğini gördü. Ne yapsa bu tutum değişmeyecekti; ona hep gülünecek, olsun denecek, baş eğilecekti. Belki de Fahrettin'in geniş yürekliliğini uğruna erittiği ilk kişi Hazar'dı. Diğer aile fertlerine tahammülsüzlüğünün sebebi de belki Hazar'dı. Daktilo, Fahrettin'in kafasının hasar görmemiş kısmına ilerleyerek kaldıraç darbelerine hızla devam ediyordu. Şak şak şak...

“Hazar Düşer; 65 yaşındaydı. Fahrettin'in film kahramanları dışında görüp görebileceği en cazgır, savaştçı, en doğrucu kadındı. Kendi savaşını başlatma kararıyla, ikinci Dünya Savaşının bittiği yıllarda dünyaya gelmişti. Doğduğu andan itibaren içinden fıskıran hareketliliği, tez canlılığı nihâyetsizdi. Arkadaşsız,

kahkahasız, yargısız geçen bekârlığında annesiyle, babasıyla, dokuz kardeşiyle, komşularıyla, köy muhtarıyla, bakkalla, içlenmelerıyla, huzursuzluğuyla, kapasitesinin “yetersiz” uyarısı verdiği anlarla, parayla, ev işleriyle, ineklerle, tavuklarla hep kavga etti Hazar. Henüz 14’üneyken birden büyüdü, kadın oldu, hesap sordu, aşkı sordu, kalbi kırıldı, bebek yapamadı, ağırına gitti, neden dedi, cevap alamadı. Kocasını Ethem’le, Fahrettin’den başka çocuk yapamadılar. Ethem oğlunu cahil bir adama göre fazla iyi yetiştirdi. Ama gönlü hep başka kadınlara aktı, daha hanım hanımcık olanlara... Bu defa ihanet, Hazar’ı başka savaşılar davet etti, giderek daha ağırlarına...

Kaplan görünümündeki kedi yavrusu olan Hazar’ın sabrı bitmek bilmiyordu. Yaşı ilerledikçe bıçağın sırtında yürümeye daha iyi alıştı, hem de bundan bambaşka hazlar duyarak. Ethem ve bilimum çapkınlıkları toprağın altında kaybolunca şehirli bir kadın olmaya karar verdi. Oğlunun evine yerleşti. Kedi, köpek, kuşlar yesin diye yemek artıklarını 4. kattan sokağa fırlattı. Elektronik aletlerin ne işe yaradıklarını öğrenince mutlu oldu, 3,5 numara yakın gözlükleriyle tetris oynadı. Afet’e ve Dilruba’ya kışın ördüğü rengârenk patikleri zor bela giydirdi. Torununu kendine eş, rakip bildi. Onunla büyümeye, öğrenmeye; bu hissiz, hakikatsiz, yabancıladığı dünyayla uyuşmaya başladı. Beceremediği zamanlarda ise daha cibilliyetli kavgalar etmeye çalıştı.

Hazar’ın en iyi tarafı; 65 yaşında dimdik, birine hiç dalaşmadan yerinde durabilen, tam kıta hazır oldu bekleyen, ama sadık, söz dinleyen, kıvrak bir tazi gibi etrafta dolaşabilmesiydi. Oturup ağlayacak, ona buna dert yanacak bir tabiatta değildi. Öngörülerini hazmetmeyi öğrenmişti ki terk edilen bir eş olmanın hissiyle ezilmemiş, gelininin aynı sona maruz kalmasını engellemek için kılını dahi kıpırdatma gereği hissetmemişti. Biliyordu ki bir erkek karısını sevmiyorsa, sevmiyordur. Gerisi hayal-i muhal...”

—Nasıl, beğendiniz mi şarkıyı?

—Yeniden çalabilir misiniz?

—Tabi...

Kafasını yerden kaldıran Fahrettin vaktin epey ilerlediğini, akşam olduğunu hatta gece olmuş olabileceğini düşündü. Koluna baktı, saatini takmamıştı. Etrafına baktı saat göremedi. Eve geç kalan, ailesine bahaneler uydurmak zorunda kalan genç kız endişesinden kurtulmaya çalıştı. Canı gerginliği dağıtmak istiyordu. Terleyen hücrelerini, çalan İran müziğinin esintisiyle kurutmaya başladı. Mavi ipekten bir eşarabın havada uçtuğunu, eliyle yakaladığını; bu tutkulu, kâfi derecede çarpıcı kadın kokusunu içine çektiğini hayal etti. Daha fazla dayanamadı, cebinde kapalı duran cep telefonunu açtı. Saat 23.10’u gösteriyordu. 3 sesli mesaj bırakılmıştı.

1.mesaj: Annen bugün yine beni çıldırttı Fahrettin. Benim katlanma kotam doldu. Senin de dolmuş ki kaçıp gitmişsin evden. Beni daha iyi anlayacağını umarak gidiyorum, seninle aynı günde, senin gibi yalnız, ama uzak bir yerlere...

2.mesaj: Lan gavat nirdesin, anneni hastaneye galdırıyor, nefes bilem almiyo ha yetiş...

3. mesaj: Baba seni bekliyorum. Eve gelirsin diye hastaneye gitmedim. Bakkal Hikmet'le babaannemi ambulansa götürürken... Annem giderken... Ağlamıyorum babacığım, iyiyim. Sadece sana sarılısam daha kolay yutkunacağım...

Fahrettin alık alık etrafa bakınıyordu. Acele etmediğine şaşırarak hesabı istedi. Garson kız saçını kulağının arkasına... Ve hoplayarak...

Hayatlarındaki tek erkeği kaybettiklerini hissedince, bu üç kadının ayakları ipe dolandı. Nereye yuvarlanacaklarını bilemez hâldeydiler. Fahrettin'in aklında ise sadece Dilruba vardı. Kahrolası daktilo böyle kritik bir anda bile geri durmamıştı. Kafasını alkanlara boyadığından sol göğsüne doğru kaldıracını vurmaya başlamıştı. Şak şak şak...

“Dilruba Düşer; 18 yaşındaydı. Adını ilk öğrendiğinde hiç sevmemişti. İçinde dil geçmesi pek hoş değildi. 13 yaşına kadar annesine benzemeye çalıştı. Onun kadar güzel olamamıştı, burnu kemerli, kafası omuzlarının üzerinde büyük duruyordu. Boyu uzundu ama bacakları parantez biçimliydi. Son beş senedir şekil olarak babaannesine benzediğini fark etmiş, acil büyüme çabalarını onun üzerinde yoğunlaştırmıştı. Ama hep bir eksiklik duydu; tamamlanmamış önemli bir şey, farenin kanepenin içini oyması gibi yiyip bitiriyordu zihnini. Son birkaç aydır o eksikliği de buldu. Babası Fahrettin... Ona benzeyecekti, başka çare kalmamıştı. Sonunda onun kadar ita-atkâr, onun kadar içli olacaktı. Onun gibi gülümseyecek, onun gibi yalnız kalacaktı. Onun gibi ‘tamam’ demeyi, fedakar olmayı ve sürekli empati kurmayı öğrenecekti. Dilruba bes-belli babası gibi başarılı, çalışkan, düzenli ve mutsuz olacaktı. Amma velâkin bir gün gelecek canı ne isterse yapmaya karar verecekti. İşte o gün, uğruna çekinmeden yıllarını feda ettiği herkesi, daktilonun bir harfine basar gibi kaybedecekti.” Şak!

keşte'nin ayak izleri

Besim Yunus

Keşte'nin alabildiğine uzanan, dümdüz, yassı ayaklarında yaşamak; her işte hüner sahibi ellerinde, kilometrelerce uzakta yetişen bir çiçek türünden bile haber verebilen keskin burnu ya da bir annenin taşıyabileceği yükten daha fazlasına güç yetiren geniş omuzlarında yaşamaktan daha sıkıcıdır. Keştebakıcısı'na sorsan muhakkak böyle söyler.

-“Yüce'den başka bir bebek istemiştim.” diyerek benden önce söze başladı bile. “Ancak böyle bir şeyin mümkün olamayacağını da biliyordum. Bakıcılık zor iş, anneliğe benzemez. Bebekleri ne şekilde doğarsa doğsun, ister eciş bücüş teni buruşturulmuş bir kâğıda benzesin, ister kafatasıyla göz çukurları hemen hemen aynı büyüklükte, iç içe geçirilmiş leğenler gibi dursun, anneler mutlu ve şükran doludurlar. Onların bebeklerinden vazgeçmeleri akla gelir şey değildir. Fakat bizler reddedebilmeliyiz, değil mi? Ama ne mümkün!”

Hâlbuki ben, bir bakıcının kederini anlatmak niyetinde değilim. Keşte'nin ta doğumundan başlayıp ergenliğine ve küçük efendim Yalpa'yla dostluğuna kısaca değinmek, sıradan bir gece gözden kayboluşuyla serüvenini tamamlamak istiyorum. Tamamlamak istiyorum çünkü bizler için, burada, bu ülkede noktalanın bu serüven ikinci bir hikâyede muhakkak devam ediyor ve ben artık o serüveni fazlasıyla merak ediyor, Keştebakıcısı'nın ve şikâyetlerinin olmadığı ikinci hikâyeyi özlüyorum.

Birinci Serüven

Keşte'nin doğumu da herkesinki gibi kendine has özellikler taşıyordu. Bunlardan en ilginç, annesinin hamileliğinde hepi topu seksen beş santim gelen göbeğinden, her biri bir metre altmış yedi santim uzunluğunda iki kocaman ayakla doğmuş olmasıydı. Gerçi iki ayağı tam olarak aynı ölçülerde değildi ama bu fark gözün algılayamayacağı kadar azdı.

“Bebek büyüdükçe ayaklarının küçüleceğini varsayıyorum.” dedi Keştebakıcısı. Yüce’yle yaptığı ve neticeyi değiştiremediği o yakışsız konuşmasının son cümlesiydi bu. Böyle dedikten sonra usul usul, sanki az evvel onca sızlanan kendisi değilmiş gibi yüzünde derin bir itaat ve huzurla Keşte’nin tırnağı yeterince olgunlaşmamış sağ ayak serçe parmağının dışa bakan kısmına ilişiverdi ve ilk ninnisini söylemeye başladı. Keşte, düşünülenin aksine yaşıyla birlikte büyüyeduran ayaklarından habersiz, ilk derin uykusunu uyudu o gün. İlerleyen günlerde –Keşte’nin taytay durmaya başladığı günler- ninni söylemeyi bırakıp yeniden şikâyet etmeye başlayan, kabalığını ve somurtkanlığını mütemadiyen artıran Keştebakıcısı’ndan daha çekilmez biri peyda oldu: Annesi. Bir gün Keşte’yi ucuz işçilere birkaç öğün yemek karşılığında söktürdüğü evin çift kanatlı giriş kapısından ancak geçirerek bahçeye bırakıvermişti. Bunu, Keşte artık evin küçük odalarına sığmadığı için yaptığını söylüyordu. Hem çok uzaklara da bırakmamış, alt tarafı evin bahçesiymiş.

Keşte’nin tuhaf talihi yalnız ayaklarının büyüklüğüyle, bakıcısının kederiyle ve annesinin reddiyle kalsaydı bari ve hikâyeye şöyle devam etseydim: “O, sabahları evinden çıktığında ya da akşamüzeri sokağın diğer ucundan evine dönerken görüldüğünde tüm evlerin penceresi kapanır, çocuklar oyunlarını bırakır, kimi evine döner, kimi bir ağacın arkasına saklanır, anne kuşlar dahi yuvalarından uçar, bebek kuşlarını oracıkta bırakıp daha yüksek ağaçların dallarına konar, üstelik ağaçlar bile yerinden kalkmak, koşup bir kale ya da cami duvarının arkasına sığınmak ister, onlar tüm bu isteklerini hıştırtılarıyla belli ederken binalar da konuşur ve ‘Kaçın tuğlalar, Keşte bu tarafa geliyor!’ diye bağırırlardı.” Fakat Keşte, sokağın bu olası telaşına rağmen yedi yılda üç metre varan ayaklarıyla bulunduğu yerden bir adım dahi atabilmiş değildi. Annesi onu bahçeye bıraktığından beri sükûtle bekliyor ve ağaçlardan farklı olarak toprağın yüzeyine kök salmış ayaklarıyla hep aynı istikamette sokağı, oyun oynayan çocukları, uçmayı öğrenen yavru kuşları ve en çok da arabaları izliyordu. Keşte, yüksek bir bina değildi ama sağlam temelleri ve kadim duvarlarıyla tarihi bir anıttı belki. Ancak sezonluk turistlerin dikkatini çekebilen mahcup bir anıt.

Keşte’nin dikildiği bahçe, küçük efendim Yalpa’nın evinin tam karşısındaydı. Her sabah uyanınca ilk işim, köhnemiş pencereden dışarı bakmak ve Keşte’yi kontrol etmek olurdu. Sanki bir sabah onu orada görmesem hayatımda mucizevi bir değişim yaşanacak ve belki de Yalpbakıcısı olmaktan memnuniyet duymakta yanılmadığımı böylece ispat edecektim. Küçük efendim Yalpa, Keşte’nin tek dostu; işin doğrusu Keşte, efendimin tek dostuydu diyebilirim. Annesinin tüm itirazlarına rağmen sandalye tamirlerini bitirir bitirmez soluğu Keşte’nin yanında alırdı. Geniş, kurak bir ovada kuru da olsa bir ağaç görmüş bir seyyah gibi dinlenmek için gölgesine sığınırdı.

Küçük efendim Yalpa’nın ağzında, çürümeye yüz tutmuş bir azı dişin kovuğunda yaşamak, kokuya ve ağrıya rağmen keyifli ve eğiticiydi. Keşte, ilk kelimesini söylediğinde bunu annesi ya da artık kendisini diğer bakıcılara sataşmaya adanmış Keştebakıcısı değil biz işitmiştik. Ne mi söylemişti? Hafızam zayıflıyor, beni bağışlayın. Fakat on yedi yaşındayken kurduğu şu cümleler hatırımdan hiç çıkmıyor:

“Sandalyeleri onarıyorsun. Onların en çok döşemesi mi eskiyor? Sanmıyorum. Bekliyorlar. Bir odaya terk edilmiş yalnızlıklarını, yemek ya da çalışma saatleri bölüyor. Ya da pek sık olmasa da, salondaki koltuklar misafirler için yetersiz kalınca hareket edebiliyorlar. Ta ki yeterince beklesinler. Böylece sana getiriliyorlar, ancak birkaç ev, belki bir sokak boyu kadar hareket. Ama bekliyorlar. Sandalyelerin en çok ayakları mı eskiyor? Hayır dostum. Ahşap artık çivi tutmadığında, ne kadar uğraşırsan uğraş her tamiratın sonraki tamirati yakınlaştırdığını çokça gördün. Sandalyelerin en çok, bekleyişi eskiyor dostum. Kışın yakılmak üzere çatıya kaldırılıyorlar. Ve hareket etmek, hareketlerin en güzeli olan uçmak oluyor hediyeleri. Borulardan ve bacalardan geçerek sonsuz göğe kavuştuklarında uçmak, uçtukça dağılmak ve dağıldıkça uçmak onlara bahşedilen biricik Cennet gibi geliyor bana. Biricik Cennet.”

Küçük efendim Yalpa, biricik dostu Keşte'nin sandalyeler hakkında söylediği bu sözlerden sonra kendisine tamir etmesi için getirilen sandalyelere şöyle bir göz kırpmaya, sonra düzeltmek şöyle dursun onları daha fazla bozmaya ve eklem yerlerini zayıflatmaya başladı. Müşterilerine de ahşabın çürüdüğünden, yaklaşan kışla değişen nem oranından olsa gerek tutkalın kurumadığından, iyisi mi bunu ilk kışta yakmak gerektiğinden bahseder oldu. Bir gün tamir için getirilen sallanan sandalyenin sahibine sandalyeyi göstererek: “Buna layık bir hareket biliyorum, yaktığınız takdirde uçacaktır.” deyince dışarı çıkmaya çalışırken korkudan ayakları birbirine dolanan son müşterisini de uğurlamış oldu.

O gün küçük efendim Yalpa'nın yirmilik dişi nihayet çıkmıştı. Ne var ki acı hatıralarla dolu bir savaş nihayete erdiğinde, kaybeden taraf da en az kazanan kadar huzura erer. Sıkışmışım ama bu sıkışıklık artmıyordu. Başımı iki dudağın arasından uzatıp Keşte'nin ayaklarına baktım, onların da durmuş olmasını ümit ediyordum. Sahiden durmuşlardı. Efendim, elindeki metreyle dostunun ayaklarını belli ki ilk kez ölçmemişti. Ona ayaklarının üç haftadır dokuz metre on altı santimden bir milimetre dahi fazla gelmediklerini coşkuyla söylediğini işittim. Dışarıdan sesi amma da tuhaf geliyormuş ha, hemen geri çekildim ve kovuğuma girdim. Bu seslere Keştebakıcısı da kulak kabartmışa benziyordu, ama onda bir heyecandan çok, uzun zamandır beklediği gecikmiş bir haberi duymanın pişkinliği vardı.

“Ergenliğini tamamladın dostum, artık ne boyun ne de ayakların uzayacak. Artık yürüyebilmen için küçülmelerini ummakta haksız sayılmayız. Değil mi?”

Oysa yürümek, Keşte'nin umurunda değildi. Ayakları gelişimini tamamlamış olabilirdi evet; ama Keşte için gelişim, uzamasa da bir ağacın her bahar sektirmeden çiçek açabilmesi, meyvelerini olgunlaştırabilmesi demektir. Dalları kurudukça budanan ve bir kütük gibi gövdesiyle kalakalan ağaçlar ancak mezarlıklara yaraşır. Bahçede tamamladığı gelişim: Her işte hüner sahibi elleri, kilometrelerce uzakta yetişen bir çiçek türünden haber veren keskin burnu ya da bir annenin taşıyabileceği yükten daha fazlasına güç yetiren geniş omuzları... Bir kıymık parçasından oyuncak gemi yaptığını hatırlıyorum. Kıymık tam da evimin bacasına batmıştı. Doğrusu kıymığa yüzmeyi ben öğretmişim. Davetsiz

de olsa misafirimdi ve gidebilmesi için ona daha koşmayı, uçmayı ve pervane gibi dönmeyi bile öğretecektim. Fakat o, Keşte'nin hünerli ellerinde bir gemiye dönüşerek yüzme kabiliyetini taçlandırmış oldu.

İkinci Serüvenden İlk İzler

Bir sabah yine ilk işim pencereden dışarı bakmaktı: Keşte yoktu. Sanki hiç olmamıştı ya da orada hiç beklememişti. Bütün evlerin pencereleri açıktı yine. Yine çocuklar oyun oynuyor, ağaçlar yine konuşmuyordu. Camiden gündüz okumaları sesi geliyordu. Keşte'nin geride bıraktığı bir çift ayak izini görmemiş olsaydım bunun da her zamanki gibi bir sabah olduğuna kendimi neredeyse inandıracaktım. Ayak izlerinin birinde bir bakıcının simsiyah, çırpınan bedeni, diğerinde parlak, pasparlak bir küre vardı. Esrarlı bir oyundan arta kalan ışık topu. Çocuklar bunu nasıl fark etmemişler! Koşa koşa merdivenleri indim. Her adımım ahşap basamakları teker teker uykusundan uyandırmak ve onlara bir hareket muştulamak istercesine... Kapı, kulpuna dokunmamla irkildi. Demek onu Keşte'nin ayak izlerinden ve ışık topundan daha fazla şaşırtabilecek bir şey vardı. Verandaya çıktığımda Keşte'yi sokağın diğer ucunda görür gibi oldum ve bir süre gidişini seyrettim. Uzaklaştıkça ayakları küçülüyor, sokakta bıraktığı derin izler yavaş yavaş siliniyordu. Isık çalarak, panjurları, direkleri okşayarak, ara ara çömelip ara ara sıçrayarak, uzanarak, dönerek gözden kayboluşunu izledim. Arkasından koşmak ve sanki onu bir felâkete gidiyor da vazgeçirmem gerekiyormuş gibi bağırarak, geri dönmesi için yalvarmak gerekiyordu. Fakat bağırmadım. Hünerli ellerinde bir değnek vardı evet, az sonra ya bir orkestrayı yönetecek ya da zalim bir lideri falakaya yatıracaktı. Öylece gitti.

Yüce'nin hikmetinden sual olunmaz. Keştebakıcısı, Keşte'nin derinliği yarım metreyi aşan ayak izlerinde sıçrayıp durdu ve ağacı ölen bir ökse ya da derisi yüzülmüş et gibi, son canlılığını da karşı gelerek tüketti. Yüce'nin hikmetiyle sual olunacak.

Bu esnada ışık topu ufalmış, bir misket kadar kalmıştı. Daha da ufalıyordu ki onu son hâliyle kurtarmak için ani bir hareketle sağ ayağımla üzerine bastım. İşte o an onu kurtarmak şöyle dursun böylece daha çabuk söndürdüğümü anlamakta gecikmedim fakat bir yandan da ayağımı kaldırırsam yeniden göreceğim ve böylece sönecek korkusuyla kıpırdamadım.

Evet, ikinci serüven, yani Keşte'nin ikinci hikâyesinin başlangıcı tam olarak budur. Onu götüren şeyin tam olarak ne olduğunu beklemek ve bekleyerek eskimek. Peşinden gidip yakalamak ve sormak da mümkündü fakat sanki ışık misketi artık bir oluktu ve içinden ihtiyar bir el uzanmış, acımasız parmaklarıyla sağ ayak bileğimden kavramıştı. Ta ki bekleyişim eskisin.



Çizim: Mustafa Ya;ar

yeryüzünden bir vâris

Yahya Kurtkaya

Hofmannsthal'in Hayatı ve Eserlerine Bir Yolculuk

Sokaklarında romantik rüzgârların estiği 19. yüzyıl Viyana'sının kalın kaldırım taşları arasında, sokağa bakan bir evde dünya gelen bir şairden bahsedeceğiz: Hugo Laurenz August Hofmann Edler von Hofmannsthal. 1874 yılının Eylülünde; sonbaharın Viyana'nın çehresine sarılığı hafiften serpiştirmeye başladığı ve muhtemelen inceden bir rüzgârın Tuna sularını kıpırdattığı bir günde başlayacaktır bu dünyadaki yolculuğu Hofmannstahl'in. Öyle bir adamdan bahis açıyoruz ki yeryüzünü kendine ev bilmiş ve sanatı için toprak ayırıtına gitmeden onlarca ülke, şehir gezmiş; her gittiği yerden yeni bir sahne, tanıdığı her insandan yeni bir kahraman çıkarmayı aklına koymuş ve öyle yaşamış bir adam...

Babası, Yahudi bir işletmecinin torunu ve Milanlı bir annenin oğludur. Annesi ise çiftçi bir aileye mensuptur, zorlu hayatından oğluna miras olarak duygusal bir mizaç ve şiddeti arttığına depresyona sebebiyet verebilecek bir asabiyettir bırakmıştır. 1873 yılında Viyana iktisadî hayatında yaşanan mali kriz, maddi güvenceyi zedelemiştir; bununla birlikte milliyetçilik, Yahudi düşmanlığı (Antisemitismus) ve sosyal karmaşa, iktisadi hayatı tehdit etmiştir. Bu da halk nezdinde menfi tesirler göstermiş; depresyon, histeri gibi manevi rahatsızlıklarda artışlar görülmüştür. Hofmannstahl'in doğumu işte bu sıkıntılı günlere denk gelir.

'Sanat, sanat içindir.' (l'art pour l'art), modernlik, kültürel gerileme (décadence), yüzyılın sonu (fin de siècle) gibi tabirler Hofmannsthal'in yaşadığı döneme damgalarını vuran tabirlerdir. 3. Viyana'da ailesiyle yaşadığı küçük bir evde dönemin bu karmaşık hâlini henüz o yaşlarda okumaya başlar. Hatta edebiyat ve tarih kitaplarını yazıldıkları öz dillerinden Fransızca, İngilizce, İtalyanca okur; Latince ve Yunancayı ise ortaokul yıllarında tedarik eder. İlköğrenimini özel hocalardan alır. Fakat bu, onun mizacında herhangi bir kibre sebep olmaz. Onu yaşlılarından ayıran şey; kültürel olarak daha çabuk olgunlaşan bir tabiata sahip olmasıdır. Yüzmeyi, ormanlara kaçıp yürüyüş yapmayı, tenis oynamayı ve en çok da gezmeyi sever.

Hofmannsthal ilk şiirini on altı yaşındayken kaleme alır: 'Soru' (Frage). Bu şiiri bir Rus generalden esinlenerek 'Loris Melikow' mahlasıyla yayınlar. Aynı yıl, Gustav Schwarzkopf ile ünsiyet geliştirir ve Cafe Griensteidl isimli edebiyat

çevresine dâhil olur. Şiirler oluşmaya devam eder ve şiirleri, çağdaş yazarlar hakkında kaleme alınmış denemeler izler (Bourget, Bahr, Amiel, Barres gibi). Tek perdelik oyunu olan 'Dün' (Gestern) ve 'Masumiyet Çağı' (Age of Innocence) isimli metni, Hofmannstahl'ın özgün yazı dilinin ilk eserleri olarak kabul görür. Nietzsche ve Taine okumaları peşi sıra gelen Stefan George tanışıklığı onu özellikle Fransız sembolizmine yaklaştırır ve zihin dünyasının zenginleşmesinde etkili olur. Fakat 1906 yılında George ile arası açılır. Bunun sebebinin, Hofmannsthal'in şiirden ziyade tiyatral metinlere ağırlık vermesi olduğu şiirlerinden ve mektuplarından anlaşılır. Fakat kısa süren bir dostluk da olsa Stefan George'un Hofmannsthal üzerinde etkisi büyüktür. George, Hofmannsthal'e sürekli destek olmuş ve onu kendine olan güvenini kazanması hususunda cesaretlendirmiştir. Bu minvalde George, Hofmannsthal için akran olmanın ötesinde ona yol gösteren bir rehber gibidir.

1893 senesinde, 'Idylle' (Gönül Açıcı Kır Manzarası) isimli manzumesini yazar. Ertesi yılın baharında Leopold von Adrian¹ ile dostluk kurar. Bu dostluk, daha sonraları kayınbiraderi olacak ressam Hans Schlesinger ile de tanışmasına vesile olur. 'Dünya Sırrı' (Weltgeheimnis) isimli çalışmasıyla kendi şiirinde bir zirve noktası yakaladığı söylenebilecek olan Hofmannsthal, 1894 yılında 'Alkestis' isimli Evripides'e² matuf dramasını kaleme alır. Aynı yılın Haziran ayında ilk resmi hukuk sınavını verir ve hemen ardından 'hayatında yaşadığı en ağır ve kederli şey' olarak niteleyeceği Josephine von Wertheimstein'in³ ağır hastalığı ve ölümü gerçekleşir. Bu ölüm, Hofmannsthal şiirindeki ölüm temasının ağırlığı açısından göz önünde bulundurulması gereken bir vakiadır. 1 Ekim'de imparatorluğun oluşturduğu gönüllü süvari alayı önce Çek Cumhuriyeti'nin büyük şehirlerinden biri olan Brünn'e, daha sonra Göding'e doğru yola çıkar. Bu alayda geçirdiği sürenin meyveleri, '672. Gecenin Masalı' (Das Maerchen der 672. Nacht), 'Askerlerin Hikâyesi' (Soldatengeschichte) isimli hikâyeleri olur. Bunların yanında daha sonraları yarı otobiyografik bir romana evrilecek olan 'İç Hayatın Romani'nin (Roman des inneren Lebens) ilk hâlini teşkil eden 'Dış Hayatın Baladı' (Ballade des aeußeren Lebens) isimli hikâyeyi kaleme alır.

1985 Ekiminde, Venedik'e düzenlediği kısa bir seyahatin ertesinde, hukuk bölümünü iki yıl okumuş olmasına rağmen bırakır ve Romanistik'e kaydolur. Alfred Berger, Franz Brentano, Heinrich Gomperz ve Ernst Mach gibi önemli isimlerden estetik, dil bilimi ve felsefe dersleri alır. Bu zaman diliminde 'Büyük Bir Sihir Düşü' (Ein Traum von grosser Magie) ve 'Elbette Birileri' (Manche freilich) isimli şiirleri vusûle gelir. 1989 başlarında, müstakbel karısı Gerty Schlesinger ile mektuplaşmaya başlar. Bu vakte tesadüf eden şiirleri, 'Nox portentis gravaida', 'Hayat Şarkısı' (Lebenslied), 'Civardaki Genç Adam'

1. Leopold von Adrian, 1875 ile 1951 yılları arasında yaşamış Avusturyalı yazar ve diplomattır. Stefan Geroge ve Hugo von Hofmannsthal'in de içinde olduğu şâirler topluluğunun da üyelerindedir.

2. Evripides, MÖ. 480 iel 406 yılları arasında yaşamış, Atina'da yetişen büyük trajedi şâirlerinden biridir. 'Alkestis' içimli trajedi şiiriyle, Hofmannsthal'i etkilemiş isimler arasındadır.

3. Josephine von Wertheimstein, Birinci Viyana'da edebiyatseverlerin oturup toplandıkları, sohbet ettikleri ve tartışıp fikir ürettikleri bir mekân sahibidir.

(Der Jüngling in der Landschaft) ve 'Kitâbe' (Inscription) dir. Bu demlerde Pindar, Platon ve Hölderlin okumalarına yoğunluk verir. 'Âşıkânın Hikâyesi' (Geschichte der beiden Liebespaare) isimli dramı yazar ve bu vesileyle Alman filozof Raoul Richter ile tanışır. Kierkegaard'ı ona yakın kılacak isim de bu filozofun ta kendisidir.

Hofmannsthal, 'Pleiade Şairlerinde Dilin Kullanımı' başlıklı doktora tezini tamamladıktan sonra, eser üretme bakımından çok verimli bir döneme yelken açar. Yaklaşık dört yüz mısralık 'Penceredeki Kadın' (Die Frau im Fenster) isimli tek perdelik oyun, 'Küçük Dünya Tiyatrosu' (Kleine Welttheater), 'Sobeide'nin Düğünü' (Die Hochzeit der Sobeide) gibi çok önemli eserlerin tekâmülü bu vakte rast gelir. Tiyatro eserlerinin gösterimi için 1898 yılında Berlin Alman Tiyatrosu idarecisi Otto Brahm ile irtibata geçer. Bu irtibat müspet netice verir ve 15 Mayıs 1898'de 'Penceredeki Kadın' isimli dramı ilk kez sahnelenir. Bu oyun aynı zamanda Hofmannsthal'in ilk performansı olarak edebiyat tarihindeki yerini alır.

Arthur Schnitzler⁴ ile 1898 Ağustosunda İsviçre'ye düzenledikleri bir bisiklet gezisinde bazı yeni şiirler ve 'Akrabalar' (Die Verwandten) isimli hikâyesinin taslağını oluşturur. Floransa'ya Gabriele d'Annunzio'yu⁵ ziyaret maksatlı gider. Kısa bir süre sonra Venedik'e geçer ve orada 'Maceracı ve Şarkıcı' (Der Abenteurer und die Saengerin) isimli çalışmasına başlar. 13 Kasım'da Münih'te Ludwig Ganghofer, 'Kapı ve Ölüm' (Der Tor und der Tod) isimli eserini sahneler. Müteakip sene, 'Sobeide'nin Düğünü' ve 'Maceracı ve Şarkıcı' isimli dramalarının galasında Gerhart Hauptmann ve Rainer Maria Rilke ile Viyana'da tanıştıklarında takvimler 18 Mayıs'ı göstermektedir.

Hofmannsthal yolunu Paris'e çevirir. Paris yolunda, 'Insel' yayınlarının editörlerinden Alexander Schröder ve Alfred Walter Heymel ile tanıştıkları yer Münih'tir. Üç aylık Paris ikametinde Maeterlinck ve Rodin ile temas kurar. Verimli bir üç ay geçirir. Muhtelif şiir, hikâye ve oyun çalışmalarıyla verimli bir Paris serüveni bırakmıştır arkasında. 1901 Şubatında, 'Tizian'nın Ölümü' (Der Tod des Tizian) isimli eseri Arnold Böcklin'in⁶ cenaze merasimi adına gösterilir. Aynı yılın 8 Haziran'ında, Gertrud Schlesinger ile evlenir ve Rodaun'a⁷ taşınır. İlk çocukları olan Christiane, ertesi yıl Mayıs ayında dünyaya gelir. 1902'nin Ağustos'unda meşhur eserlerinden biri olan 'Lord Chandos'un Mektubu'nu (Ein Brief) kaleme alır. Roma'ya gider ve orada Thomas Otway'a⁸ ithaf edeceği ve iki yıl zihninde dönüp durduktan sonra ancak son hâline kavuşacak olan 'Kurtarılmış Venedik' (Geretteten Venedig)

4. Arthur Schnitzler, 1862 ile 1931 yılları arasında yaşamış Avusturyalı hikaye ve drama yazardır. 1890 ile 1910 yılları arasına denk gelen Viyana Modernizmi'nin en önemli temsilcilerinden de biridir.

5. Gabriele d'Annunzio, 1863 ile 1938 yılları arasında yaşamış İtalyalı şâir, gazeteci ve yazardır.

6. Arnold Böcklin, 1827 ile 1901 yılları arasında yaşamış İsviçreli ressam, heykeltıraş, süsleme sanatçısı ve grafisttir.

7. Rodaun, Hofmannsthal'in yaşadığı vakitlerde kendi başına bir şehirdi. Şu an ise Viyana'nın 23. Bölgesinde bir muhittir. Hofmannsthal'in defnedildiği, kabrinin bulunduğu yer de burasıdır.

8. Thomas Otway, 1652 ile 1685 yılları arasında yaşamış İngiliz tiyatro yazardır. Bilindik en meşhur eser 'Koronmuş Venedik'tir. Hofmannsthal, 'Kurtarılmış Venedik' isimli eseriyle, bu zata atıfta bulunmaktadır.

isimli esere başlar. 1903 Mayıs'ında, Maksim Gorki'nin 'Ayaktakımı Arasında' isimli eseriyle tanışır. Bu eser, 'Elektra' isimli trajedisini yazmak hususunda onu cesaretlendirir.

30 Ekim 1903'de oğlu Franz dünyaya gelir. Kısa bir müddet sonra 22 Mart'ta annesini kaybeder. Nisan'da 'Şekspir'in Kralları ve Büyük Kahramanlar' isimli seminerden ve Andre Gide'le Paris'te tanışmasının ardından, bir üçleme olarak 'Ödipus'u tasarlar. 'Ödipus ve Sfenks' ve 'Kral Ödipus' başarıyla bitirilir fakat üçlemenin son parçası olan 'Ödipus'un Sonu' (Des Ödipus Ende) tamamlanamadan kalır.

Şubat 1906'da 'Ödipus ve Sfenk'in ilk gösterimi onun daha sonra uzunca bir müddet birlikte çalışacağı Richard Strauss⁹ ile tanışmasına vesile olur. Birlikte 'Elektra'nın opera hâline getirilmesi üzerinde kafa yorular. Mayıs ayında, uzunca bir dostluğun, birlikteliğin noktası koyulur ve Stefan George ile süre giden mektuplaşmalar kesilir. Mayıs ayı içerisinde Strauss, Rodaun'a gelir ve birlikte yeni çalışmalar yaparlar. Aynı ay içerisinde üçüncü çocuğu Raimund dünyaya gelir. Hofmannsthal, Schröder ile birlikte 'Rodaun Başlangıcı' isimli bir proje yürütmeyi planlar. Daha sonra 'Bayreut Festivali'ni ziyaret eder. Bu sırada 'Şair ve Çağımız' (Der Dichter und diese Zeit) isimli konferansını hazırlar ve bu konferans için Frankfurt, Münih, Göttingen ve Berlin'e seyahatlerde bulunur. 1907 Şubat'ında, 'Morgen' isimli bir dergide şiir editörü olarak çalışmaya başlar.

34 yaşına vardığında, Kessler¹⁰ ile Yunanistan'a seyahat eder. Bu seyahatten kendisine hafif bir sinir bozukluğunun miras kaldığı söylenir. Belki de bu yüzden, dönüşünde yazdığı 'Florindo' isimli çalışması pek rağbet görmez. Bunu affettirmek için olsa gerek, aynı yıl Kessler'le birlikte 'Güllü Süvari' (Rosenkavalier) isimli librettosunu yazmaya başlar. Aynı yılın Ocak ayında 'Elektra' isimli operası Dresden Operası'nda başarılı bir şekilde gösterime girer. Bu vakitten itibaren Hofmannsthal yoğun bir şekilde 'Güllü Süvari' isimli libretto üzerinde çalışmaya başlar. Yaklaşık bir yıl sürer bu çalışma. 1911 yılında yine Dresden'da Strauss tarafından sahnelenir. Bu sırada, 1903 yılında başlanan 'Herkes' (Jedermann) isimli çalışma yeniden sahneye çıkar ve 1 Aralık'ta Berlin'de sahnelenir. 1912 Mayıs'ında Hofmannsthal yeniden Paris'e gider. Paris onun için artık sık sık ziyaret edilecek bir mekân hâlini alır. Oradan Hamburg ve Koppenag'a geçer. 'Asilzade Olarak Şehirli' (Bürger als Edelmann) isimli eserinin sahnelenmesi bittikten sonra İtalya'ya gider ve orada Rudolf Borchart'¹¹ ziyaret eder.

9. Richard Georg Strauss, 1864 ile 1949 yılları arasında yaşamış edebî alt yapıya sahip uzun senfonik şiirleri ve operaları ile ünlü Alman Romantik Dönem bestecisidir. Ayrıca Strauss, önemli bir orkestra şefi ve tiyatro yönetmenidir.

10. Harry Kessler, 1868 ile 1937 yılları arasında yaşamış Alman sanat koleksiyoncusu, muharrir, deneme yazarı ve diplomattır.

11. Rudolf Borchart, 1877 ile 1945 yılları arasında yaşamış Alman yazar, şair, tercüman ve hatiptir.

Birinci Dünya Savaşı henüz patlak vermeden kısa bir müddet evvel Richard Strauss'un 'Yusuf'un Efsanesi' (Josephslegende) isimli operası Paris'te sahnelenir. Onu ziyarete gittiği vakit Hofmannsthal, Strauss için yazdığı 'Gölgesiz Kadın' (Die Frau ohne Schatten) isimli librettoyu tamamlar. Tam bu sırada 26 Temmuz'da Istria'da göreve tayin edilir. Fakat kısa bir süre sonra Ağustos ayında Josef Redlichs'in tebliğiyle Savaş Bakanlığı bünyesinde başka bir göreve nakledilir. Savaş, Hofmannsthal'in yazı hayatında da yeni bir dönemin başlangıcı olur. Bu vakitten itibaren vatansever biri olarak çeşitli makaleler yazar. Bu makalelerin bir kısmı Viyana'da 'Yeni Bağımsız Gazete'de neşredilir. 1915'te görevli olarak Güney Polonya'ya ve Belçika'ya gider. 8 Aralık 1915'te babasını kaybeder ve bu hâdisi hayatında yeni bir kırılmaya daha sebebiyet verir. Bu kaybın ardından kaçarcasına Berlin'e gider. 'Külfetler' (Die Laestigen) ve 'Yeşil Flüt' (Die Grüne Flöte) isimli eserleri bu vakitte oluşur.

Hofmannsthal, 'Ad me ipsum' ile Berlin'in politik sahada muktedir gruplarıyla irtibat kurar. 1916 yılının Haziran ayında Rainer Maria Rilke, Rodaun'a taşınır ve komşu olurlar. Temmuz'da Polonya'nın başkenti Varşova'ya Leopold von Adrian ile buluşmak için bir gezi düzenler. Sırasıyla Varşova, Viyana ve Almanya'da 'Şiirin Aynasında Avusturya' (Österreich im Spiegel seiner Dichtung) başlıklı konferanslar tertip eder. Kasım ve Aralık aylarında ise 'Kültür Politikası' konulu seminerler vermek için İskandinavya ülkelerine yol alır. Bu dönem seminer ve konferans etkinlikleri açısından çok yoğun ve verimli geçmiş bir dönemdir. İlgi görmüş olmalı ki Hofmannsthal bir sonraki semineri 1917 Martında 'Avrupa Fikri' başlığıyla İsviçre'de düzenler.

'Asilzade Olarak Kentli' isimli çalışmasını sahneye uyarlamak maksadıyla yeniden indirir raflardan. Yoğun bir uğraşın ardından Strauss'un sahne müzikleriyle süslenen eser, 1918 Nisan'ında sergilenir. Ocak 1919'da, Christiane Thun-Salm aracılığıyla İsviçreli diplomat, tarihçi ve yazar Carl J. Burckhardt ile tanışır. Burckhardt, Hofmannsthal için sıkı sohbetler geliştirip mektuplaştığı çok önemli bir isim olur yirminci yüzyılın ilk çeyreğinde. Aynı yıl içerisinde Salzburg'da düzenlenen kültür festivaline sanat müşaviri olarak seçilen yazar, Eylül'den itibaren 'Salzburg Büyük Dünya Tiyatrosu' isimli eseri üzerinde çalışmaya başlar. İtalya ve İsviçre'ye düzenlediği yeni bir seyahatte, Fribourg'da Josef Nadler¹² ile bir araya gelir. Bu zatın kaleme aldığı 'Alman Milletlerin Edebiyat Tarihi' isimli eseri üzerine kendisine eleştiride, değerlendirmede bulunur. 'Zor Olan (Die Schwierige)' isimli tiyatrosu son şeklini alır ve 8 Kasım 1921'de Münih'te sahnelenir. Hugo von Hofmansthal, Hannover'de 'Grillparzer'in¹³ Politik Vasiyetnamesi'; Amerikalı 'The Dial' isimli bir dergiye gönderdiği 'Viyana Mektubu' isimli yazısıyla

12. Josef Nadler, 1884 ile 1964 yılları arasında yaşamış Alman edebiyat tarihçisidir.

13. Franz Grillparzer 1791 ile 1872 yılları arasında yaşamış, Avusturyalı drama yazarıdır. Eserlerinde kurduğu 'kimlik' yapısı ile özellikle 1945'lerden sonra Avusturya'nın ulusal şairi olarak da tanınmıştır.

Amerika'da; 'Alman Okuma Kitabı' ile Almanya'da ve 'Salzburg Dünya Tiyatrosu' isimli eseriyle Avusturya'da olmak üzere 1922 yılında bütün bir dünyayı dolaşmış, geniş bir okur kitlesine ulaşır. 1923 yılında Hofmannsthal, Carl J. Burckhardt'ı Basel'de ziyaret eder. 'Güllü Süvari' isimli çalışmasına devam ederken bir yandan da 'Lucidor' isimli bir filme ve 'Mısırlı Helena' başlıklı eserine ağırlık vermeye başlar.

Carl J. Burckhardt ile Mayıs ayında Sicilya'ya, yaz aylarında ise İsviçre'ye gittiğinde, takvimler Hugo von Hofmannsthal'in ellinci yaş dönemini göstermektedir. Bu vesileyle eserleri toplu olarak altı cilt hâlinde neşredilir. 'Kule' (Der Turm) isimli eserini Ekim ayı içerisinde henüz bitirmiştir ki 'İmparator Phokas' isimli eserine yönelir; fakat bu eser müsvedde olarak kalacaktır. 1924 yılında Viyana'da henüz yeni kurulmuş olan 'Josefstaetter Tiyatrosu'nda 'Zor Olan' isimli oyunu gösterime girer. Tarihler 1925'in ilk yarısını gösterdiğinde Hofmannsthal, yeniden yollara döner ve uzun bir sefere çıkar: Paris, Fas ve İngiltere. Paris'te Claudel ve Valery ile irtibat kurar. 'Goethe ve Çağ Üzerine' başlıklı bir konferans verir. Bu vakitlere denk gelen Walter Benjamin okumaları, barok dramasına doğru bir keşfe çıkarır şairi. 'Güllü Süvari' film olur; 'Yeninin Tiyatrosu' isimli Bertolt Brecht'le bir iç konuşma oluşur aynı demlerde. Haziran 5'te, 'Antik Çağın Mirası' (Vermaechtnis der Antike) başlıklı bir konuşma yapar. Kısa bir süre Münih Üniversitesi'ne gider ve orada da 'Ulusların Manevi Yanı Olarak Edebiyat' isimli bir konferans sunar. Bu konferansı 'Alman Lisanının Değeri ve Onuru' isimli eseri izler. 'Arabella' isimli lirik komedyası, Richard Strauss için yazdığı son eserdir ve ancak bu dünyadan göçmeden çok kısa bir müddet önce bitirecektir bu eseri. 'Evin Çocukları' (Die Kinder des Hauses) ve bir roman niyetiyle başlanan 'Reichstadt Dükü' isimli çalışmaları ise 'Arabella' kadar şanslı olamayacak, yarım kalan eserler arasına karışacaktır.

Son kış, hastalık izleri kendini göstermeye başladığında Hofmannsthal Basel'de dostu Carl J. Burckhardt'ın evindedir. Burada depresyonlarla dolu, sıkıntılı bir hafta geçirir. Bu hâli atlatamadan yeniden yola revan olur ve soluğu İtalya'da alır. 1929 Haziran'ında son konferansını verir: 'II. Philipp ve Avusturya Don Juan'ı'. Vakit Temmuz'dur ve Hofmannsthal'in oğlu Franz intihar ederek dünya sahnesinden çekilir. Oğlunun defin törenine yetişmek için yola koyulan Hofmannsthal için de dünya sahnesinde kendine biçilen rol bitmek üzeredir. Bir felç, sahnenin ışıklarını kapatacak ve perdeler yavaşta inerken yeryüzüne vâris bir adam göçecektir; sahne değişecektir.

...

–
Kaynakça:

1. Mayer, Mathias; Hugo von Hofmannsthal; J.B. Metzler Yayınevi; Stuttgart-Waimar, 1993.
2. Schirrmacher, Frank; Fünf Dichter-Ein Jahrhundert; Insel Yayınevi; Frankfurt am Main, 1999.
3. Bondy, Barbara; Der unversöhnliche Traum; C.H. Beck Yayınevi; Münih, 1986.
4. Gedichte – Hugo von Hofmannsthal; Reclam Yayınevi; Ditzingen, 2000.
5. Weinzierl, Ulrich; Hugo von Hofmannsthal; Fischer Yayınevi; Frankfurt am Main, 2007.

soru (frage)

Hugo von Hofmannsthal

-Çeviri: Mehmet Kandemir-

Görmüyor musun nasıl titriyor dudaklarım?
Okuyamıyor musun solgun nefeslerimi?
Hissetmez misin azap, yalandır güldüklerim
Gözlerim süzüyorken senin mah cemalini?

Kıymet vermez misin hiç bir zerreye dünyadan
Mesela şefkatli bir kol seni kurtaracak
Etrafı sahte, solgun ışıklarla örülü
Bu تنها, boş günlerden mürekkep bataklıktan?

Yanlış mı okuyorum gözlerinin içini?
Görmüyorum onlarda bir hasret emaresi
Açılmıyor ruhuna gözlerinden kapılar.

Ah o ıslak bakışın, orda yatan arzular
Sele kapılan yalnız kara güller misiniz?
Muhabbetin ruhu yok, sözcükler neredesiniz?

...

—
"Soru" şiiri, Hofmannsthal'ın yayımlanmış ilk şiiridir.

hoş saat (gute stunde)

Hugo von Hofmannsthal

-Çeviri: Yahya Kurtkaya-

tam şuraya uzanıyorum
öyle geliyor ki bana
burası işte dünyanın en doruk noktası
tam burda hiçbir evim yok benim
yok işte ne de bir çadır

geçip gidiyor tam da benden
bütün yolları dünyanın tüm insanların
sürekli dağlara doğru gidiyor
bir daha asla denizlere inmeyecek

nasıl da beğendikleri eşyaları
beraberinde alıp gidiyorlar
bilmiyorlar oysa her biri
benim hayatımla dolup taşmakta

kamıştan ve çimenden heybelerinde
getiriyorlar
ne kadar da uzun zamandır
yemediğim meyvelerini

tanıyorum inciri işte
izini sürüyorum o yerin şimdi
heyhat orada barınırdı
o uzun unutulmalar

bu hayat, bu güzel hayat
fakat bana çalıntı idi
tutunmak istiyor artık denize
artık bu hayat toprağa doğru

canticum canticorum IV. 12-16

Hugo von Hofmannsthal

-Çeviri: Zeynep Bayrak-

Sen o saklı bahçesin
Beklemede çocuksu ellerin
Dudakların kudretsiz
Sen o mühürlü kaynaksın
Donuk eşiği hayatın
farkında olmaksızın buruk ve soğuk

Kanatlan, kuzey rüzgârı
Güney rüzgârı, koş tepelerin üzerinden
Ve es bu korunun içinden!
Bırak yayılsın usulca hoş kokular
Derinliklerinden donuk uykunun
Kurtarsın kendini hayat!

küçük bir viyana kitabından

Hugo von Hofmannsthal

-Çeviri: Ayşe Serra Dilek-

Bu küçük kitaptaki; yedi küçük oyun, yedi küçük duygusal hikâye...

Yedi oyunun tamamında aynı genç adam ve sevdiği yedi kadın ile yedi küçük ayrıntı: Aşkın hissettirdiği yaşama sevinci ve o ölmek istediği vakit duyduğu sarsıntı, acı veren ve gizemli kayboluşlar, derinden hissedilen ve inceden yaşanılanlar ve ikisinin arasındaki hâller...

Bu adamın adı Anatol'dür; sıradan, alışılmış bir durumdaysa konuşması doğal ve canlıdır; aşktan bahsederken takındığı üslup acıtan, 'gri ve dehşet' hâlini andıran, duygusal, sessiz ve kendine has bir ses tonundadır.

Şâirdir; yani hayatını aşk ile tanzim eden, geride bıraktıklarını ve kaybettiklerini çocuksu bir gülümseme ve mutluluk ile özleyen birisidir. Bu yüzden o, sadece bir şâir değildir; tam olarak bir Viyana Şâiri'dir. Bu mutluluk bir bahar akşamının zarafetine benzer... Dışarıda bir yerde, varoşlardaki bahçelerin birinde ya da sıcak gecelerde loş odalardan yankılanan keman seslerindedir; belki de sadece düşlerimizdedir, Schubert'in besteleri henüz körpe iken...

Ruhundaki bu özlemlerle o günün sıradan hayatını yaşar, Henry Murger'in getirdiği modaya kapılan duygusal züppe. Ve onun küçük aşkları zaman zaman 1840'ların Mini Pinson'unu andıran Amerikalaşmış Paris'in soyu tükenmiş Fransız işçi sınıfına ait fahişeleridir. Gavarni ve Forain'in yüz ekşiten yoğun kederinden ve Claude Larcher'in atmaca melodisine benzettiği mütebessim bir acıyla 'üç dördlük' ritminde çalınan eskimiş valsinden farklı olarak fransızvârî bir düşünce yapısı vardır. Bundan dolayı Viyana fikir dünyası 'Das vierte Gebot'un (Dördüncü Kuralın) veya Schliessmann'ın acımasız tipleri ya da Myrbach'la Ebner-Eschenbach'ın dünyevî işvesi etrafında değil, utangaç-hisli, hayalperest 'Der arme Spielmann' (gezgin oyuncu) ile Rudolf von Alt'in sulu boya tabloları arasında yaşar.

Viyana halkının ruh hâli aşağı yukarı bu üçünün birleşimidir. 'Wienerthum'un aslında sanıldığı gibi bir temeli yoktur; kötü gazetecilerin ve tiksindirici halk şarkıcılarının imal ettiği ve zamanla benimsenen bir kavramdır.

Bu duygusal züppe, bahsettiğimiz gibi bir şairdir; düşsever ruhu masallardaki pınar gibidir: "Sevdiğin her şey seni dibe kadar batırır ve maceranın bin bir türlü hâlini yaşatarak sarhoş hâle sokar."

Aşkın direk gelen parlak ışıklarından çok prizmada kırılıp dağılan renkleri sevmesi gibi; büyük olayların, aşkın, yorgunluğun, unutmanın değil; bunlar etrafında sembolün içindeki mânâ, hayalin içindeki kâbus, 'yaşam, ölüm ve ölüm sonrası' gibi gölgeli tuhaf şeylerin hayalini kurardı.

Titreyen gergin sinirleri aşkın tüm hâllerini en derinden yaşar.

Hayatın toplamı: Hayata karşı susuzluk, yalanlar ve korkular.

Bu kitabı ikinci defa okuyuşunuzda size korkunç bir mecaz gibi gelecek, hayatın denizanasının kıvrak ve asabi kollarını andıran gölgelerini göreceksiniz: Muamma, saçmalık, cansız ve sağır anlamsızlığın içindeki yalnızlık, aşklar, pişmanlığa benzer boşucu bir şuur, uzayan sonsuzluğa çekilen set, boğan ve dibe iten mucizeler, olmuş ile ermiş olan her şeyin ziyadesiyle zayıf ruhun üstüne düşmesi...

—
Not: Bu deneme, Hofmannsthal tarafından Arthur Schnitzler'nın 'Anatol' isimli kitabı hakkındaki kritik yazısıdır.

edgar'a mektup

Hugo von Hofmannsthal

-Çeviri: Zekeriya Türkoğlu-

Göding, 18.06.1895

Sevgili Edgar,

Brest'ten yolladığın mektupta: "Pola'da gökyüzü, dağlar ve deniz yerine yeşil bahçeler ve breton başlıklı kadınlar görmek beni daha mutlu ederdi." yazmışsın. Seni çok iyi anlıyorum. Burada kırmızı başlıklı Slovak köylü kızların yalınayak gezdiği tarlalar, aralarında oradan oraya at binilen mavi-yeşil boyalı evleriyle küçük köyler, renksiz gökyüzüne uzanan devasa, kederli kavaklardan oluşan uzun boş caddeler var. Ama bütün bunların içinde sanki hiçbiri gerçek hayatta değil de endişe verici ve anlayamadığım, "Allah bilir buraya nasıl düştüm?" dedirten acayip bir âleme aitmiş gibi tarif edilemez derecede boğucu bir yalnızlık hissine kapılıyorum. Eminim hayatın elinde tuttuğun bir parçasının zorla elinden alınması gibi olan bu duyguyu benden daha derince hissediyorsundur; ama dış etkenlerden çok iç sebepleri olan bu duyguyu ben de yaşıyorum. Sana bu konuda bir şeyler daha söyleyebilirdim ama sanırım bunun için henüz erken.

Kiel'den yazdığın mektupta, neden bu kadar seyrek ve basit cevaplar yazdığımı sormuştun. 'Sosyal sorun' diye adlandırılan bu konuda üstünkörü veya esaslı birçok şey söylenir; ama hepsi de çok uzakta otlayan bir dağ keçisini dürbünle izlemek gibi mânâsız ve içi boş şeylerdir. Gerçekle alakası yoktur. Gerçi, gerçeğin ne olduğunu da kimse bilmez; ne halk ne de üst sınıflar... Ben, 'halkı' bilmem. Bence en azından bizde 'halk' değil, her biri farklı iç dünyalara sahip çeşit çeşit insanlar var. Tabi kökenlerin gelişmişlik seviyelerine bağlı muazzam çeşitliliğini de unutmamak gerekir. Yoksul Yahudi öğrenci, kokuşmuş Viyanalı kadın taciri, melankolik bohemyalı, emekli süvari, iflas etmiş Morovya Almanı tüccar ve daha birçoğunu sayabileceğin 'proleterya'...

Biriyle bir şeylere başlayabilirim; belki birine yardım edebilirim. Ve sanıyorum en azından bizde anlaşılması zor, enteresan Avusturya'da gerekli olan da budur. Batı'da daha dengeli kitleler olduğu için sözlerin de daha anlamlı olduğunu düşünüyorum. Ama bizde böyle olmadığı için de mutluyum. Bu durum üzerine yazılmış bir kitap arıyorum senin için. Bitmek üzereyken ve farklı oranlarda aldığımız, hâlâ boşlukları olan ve başka yerlere göre daha az uyumlu açıklamaların üzerine fazla düşünme. Biraz tecrübe ve biraz da geçmiş göz önünde bulundurarak, yeni deneyimlerle değil gözünü açık elinde olanlarla en baştan başlayarak insan, başlangıçta düşündüğünden çok daha ileri noktalara ulaşabilir. Büyük bir fırtınanın bu iki kıyıya yığıntı gibi savurduğu binlerce anormal açıklamaların ortasından akan bir nehirde yüzen insan, çevresindeki hiçbir şeyle ilgilenemez ve her şey birbirine karışır. Bunları kurcalamak, bir köpeğin eski, içi boşalmış bir kemiği kemirmesi gibidir. Ama bu önemli bir konudur ve dikkat edilmesi gerekir.

Birçok insan gerçek hayatta değil, her şeyin sadece mânâdan ibaret olduğu bir çeşit matematiksel sistemin içinde yaşar. Ben, evreni mânâdan cisme çeviren varlığın izini sürmek, varlığın gerçek anlamının derinliğine ulaşmak istiyorum. Dağların yüksekliği, denizlerin büyüklüğü, gecenin karanlığı, atların dalgın bakışı gibi, ellerimizin yaratılışı gibi, karanfil kokusu gibi, zeminin sarsıntı ve çöküntüyle yer değiştirmesi gibi, bir şehrin dağdan görünüşü gibi, evin soğuk koridorundaki nemli döşemede kalan ayak izi gibi hayatın içine gizlenmiş her biri ayrı ve karşılaştırılmaz sayısız şeyle ortaya çıkar ve ruhlarımıza hitap eder. Bu şekilde ruhlarımız akıl almaz bir şekilde evrenle ya da kendi aralarında konuşurlar.

Dağ, deniz ve gökyüzü dışında bir şey görmediğinde duyulan hüznün, insana çocukluğunu hatırlatan çilek kokusundaki hüznün, maymunların yorgun gözlerindeki hüznün, güneşin batışındaki hüznün gibi binlerce çeşidi vardır hayatın içinde gerçek dile ait bir terim olan 'hüznün'ün değil mi? Sesler gibi kelimelerin de kendilerine ait eksiksiz, her şeyi söylemenin mümkün olduğu ama hiçbir zaman söylenemeyeceği bir dünyası vardır. Bu sebeple şiirler de müzik gibi beyhude bir özlemi uyandırır. İnsanların birçoğu bunu bilmezler ve hayatla konuşmaz, istediklerinde doğrudan sebebe giderler. Ama hayat, ruhlarımıza dokunan kelimelerle ve seslerle bağlantılı görüntüde kendi kendine konuşur. Bu, bir çocuk saflığında içimize işleyen inançlarımızdan ötürü bize yabancı gelebilir. Ama bir şairin ya da bestecinin veya bir ressamın işini, ruhunu yansıtmaya aracı olarak kullanması gibidir ve gerçek değildir. İşte bu yüzden ne büyük kitapların, ne büyük şiirlerin, ne İncil'in ne de gerçek hayatla mukayeseli bağlantısı olan hayal dünyalarının bir insanın hayal edebileceklerini yazabileceğine inanmıyorum. Buna rağmen insanların tüm lakırdıları, araba motorunun çıkardığı ses eşliğinde sokaktaki tüm seslerin bir araya gelip bir şarkıyı baştan sona yanlış söylemesine benzer bir hâldedir.

Belki de olgunluk, diğer tüm sesleri yok sayıp kendi iç sesine kulak verecek ve sonunda hiçbir şey duymayacak duruma gelmek olarak anlatılabilir. Narsist denen kendine âşık insanların, üzerinde yansımalarını seyrettikleri

suda boğulmaları; babalarından dinledikleri camdan dağlarla, kuyu başındaki kurbağa prens masallarına dalıp gitmeleri gibidir.

'Kendine âşık insanlar' deyişim 'hayatın içinde hayat' olarak anlaşılabilceği gibi 'Tanrı'ya olan aşk' olarak da anlaşılabilir. Ben sadece öncelikle böyle inandığım için, ayrıca sana da bir şeyler anlatabilir düşüncesiyle sadece söylenmiş olsun diye yazdım. Ne dersin? En kısa zamanda yeniden haberleşmek üzere, sevgilerimle...

Hugo

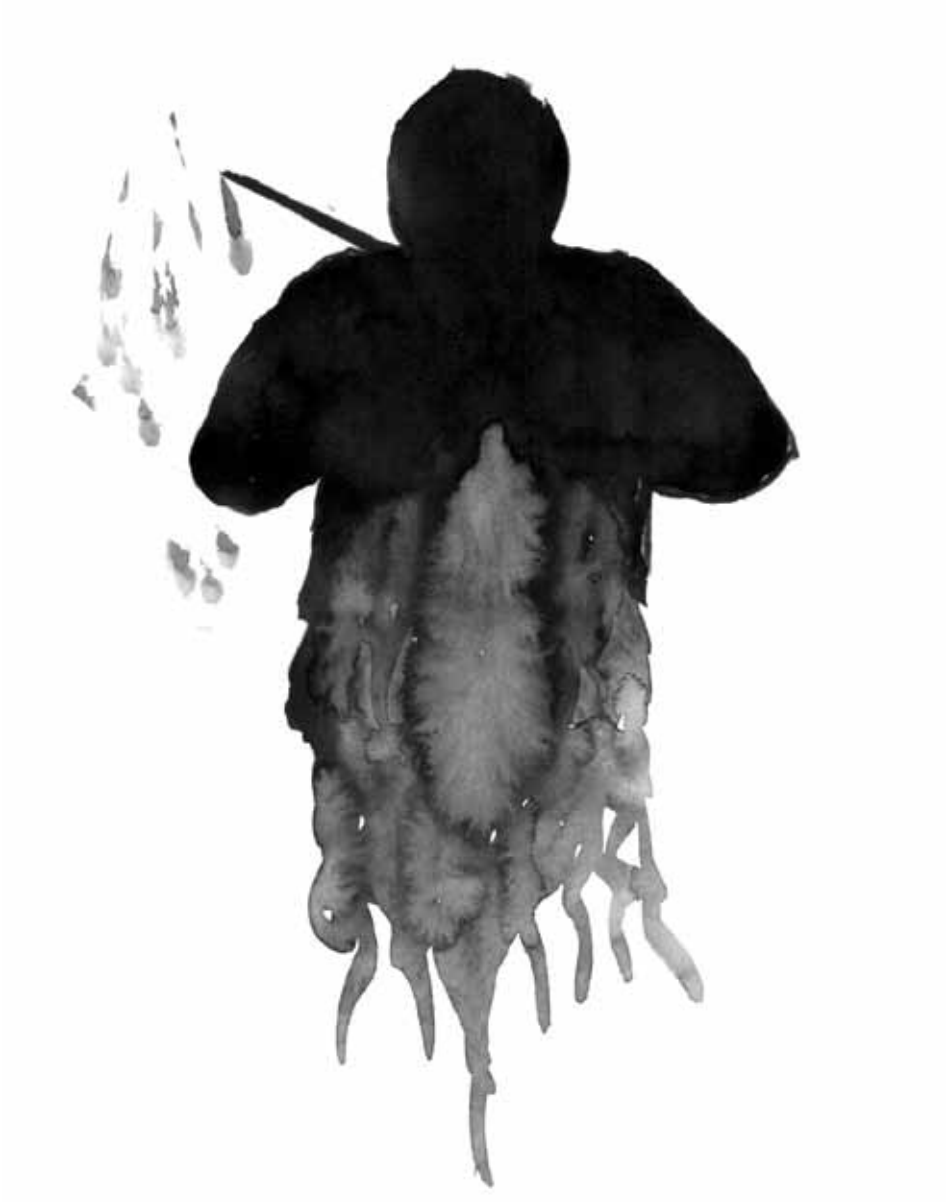
–
Çevirenin Notu:

Hofmannsthal, bu mektubu gönüllü olarak katıldığı Süvari Alayı'nda, Göttingen'den yazmıştır. Edgar Karg von Bebenburg, deniz teğmenidir ve Hofmannsthal'in yakın arkadaşıdır. Bu mektubu yazdığı sıralarda, üniversite öğrenimiyle ilgili ciddi sıkıntıları vardır Hofmannsthal'in. Hukuk öğrenimini bırakmak istemektedir. Diğer bir arkadaşı olan Leopold von Adrian ile Edgar Karg, bu genç adam için endişe duymaktadırlar. Sık sık yazdıkları mektuplarla onu yalnız bırakmazlar.

Metnin alındığı kaynak: Deutsche Briefe 1750-1950; S.Fischer Yayınevi; Frankfurt am Main, 1988.

"Ruhumuz besleyen şey, şüirdir; içinden, yeni biçilmiş çimenlerin üzerinden esen bir yaz akşamı rüzgârı gibi, bize doğru hem hayat hem de ölüm havası eser. Açılışları sezdirir, soluşlardan ürktür, bugününü bu dünyayı ve öteki dünyayı, müthiş bir öteki dünyayı duyurur. Her mükemmel şiir, hem seziş, hem yaşayış, hem özleyiş, hem de yapıştır."

H. V. Hofmannsthal



Çizim: Kadir Yanaç

56. İnsan en temelde, hep bazı oluşların öznesi olmak ister. Her hikâye, bir öznenin hikâyesini anlatır. Hatırlanmaya, anlatılmaya değer şeyler, yalnızca nesnelik boyutunda kalmayıp özne olabilmiş olanlardır. Aktif olarak hayatta yer almış ve simetriye müdahale etmiş insanlardır.

57. Simetri dediğimiz şey, bir değişmezlik hâlidir. Çeşitli dereceleri olabilir. Şöyle tarif edelim: Bir kare, 90 derecelik döndürmelere göre simetrik. Yani bir kareyi 90 derece çevirdiğimizde, gördüğümüz şey değişmez. Bir küre mesela her türlü açısız permütasyonlara göre simetrik. Geometrik bir kavram değil yalnızca bu. Kafka'nın Dava'sı ya da Şato'sundaki otorite ya da bürokrasi de simetrik mesela. Protagonist ne yaparsa yapsın, nasıl müdahale etmeye çalışırsa çalışsın değişmez.

58. Hayat da çoğu zaman simetrik. Bir şeye isyan edip, müdahale edecek kadar cesur ve değiştirecek kadar kararlı bir kimse çıkıp da bu simetriyi bir süreliğine bozana kadar her şey aynı akışında devam eder. Sonra oluş bozulur, yeni bir oluş kurulur. Yeni bir simetriye kavuşulmuştur. Suyun yüzeyindeki dalgalanma durur tekrar. Sonra? Sonra bir taş daha düşer, simetri yine bozulur, yine düzelir ve bu hep böyle devam eder. Ama dikkat edelim, hâkim olan her zaman simetrik olandır.

59. Hiçbir şeyi değiştirmek istemediğim, mutlak simetrik bir evrende mutlak huzurlu olurum. Başka bir ihtimal göremiyorum huzur için. Öte yandan, böylesi de çok sıkıcı olmaz mı? Çünkü mutlak simetride; sağma soluma önüme arkama ne kadar gidersem gideyim hiçbir şey değişmeyecek. Bir gün sonra, bir yıl sonra, yüzyıl sonra hiçbir şey değişmeyecek. Değişiklik istememek, ona ihtiyaç duymamak; bir insan için sonsuza kadar mümkün müdür? Yeterince sürede, her insan her şeyden sıkılmayacak mıdır?

60. Sırf bu sebeple, cehenneme dair kavramsal bir çözüm oturtabilmiş olsam da; cennete dair bir şey oturtamıyorum. Benim hayalgücüm sınırlı. Sonsuzluk içinde tüketeceğim onun tahayyül edebileceği herşeyi. Sonrasında ne olacak? Tekrar etmeye başlamayacak mı herşey? Sonsuzluktan bahsediyoruz burada. Çok sıkıcı olacaktı gibi bir his var içimde. Bu bence üzerine düşünülebilecek birşey. Allah affetsin.

61. Bir yazarı ya da bir eseri kim sahiplenmeli? Örneğin, Baudelaire, bugün herkesçe Fransız edebiyatının bir parçası, bir kilometre taşı olarak değerlendirilir. Ama günümüz Fransızlarının Baudelaire'i sahiplenmesine razı mı olmalıyız? Çünkü, çok açıktır ki, Baudelaire'in yaşadığı Fransa artık mevcut değil. Baudelaire'in yaşadığı Fransa'daki insan-tanrı, insan-insan, insan-toplum, insan-doğa ilişkisi, günümüz Fransa'sında mevcut değil. Üstelik daha da ilginç, artık Baudelaire'i, kendi hâlimizi, düşünce, duygu ve yargı yapımızı; Baudelaire'inkilere uygun bir şekilde başkalaştırmadan, tam anlamıyla anlayamıyoruz. O günki Paris'e benzer bir şehir varsa bugün yeryüzünde, o şehrin insanları Baudelaire'i kendi hâlleriyle anlayabilirlerdi. Ve Baudelaire'i sahiplenmek de onlara düşer, kimseye değil. Tabii burada Baudelaire bir örnekten ibaret.

sirk: dipnotlar

Ömer Faruk Demirel

1. Sözünl ölümsüzlüğü ve evrenselliğı kutsal kitaplardan mülhem; şairin sözüne Allah'ın eyleminden bir ruh üflenmiştir. Açıkça ifade edilmese de, yok'a hitabın şairidir Allah. Kul şairse daima bir var'a seslenmek mecburiyetindedir ve bu mecburiyet tellerine kırılmak öğütlenen bir kafesin, içindeki kanaryasından sabırla gün doldurmasını ve iştiyakla şakımasını rica eder. Rica ediyorum; kanatları yontulmuş bir hayatın evlatları olarak kafesinizin sesinizi ancak bir odaya hapsedebileceğini hatırlayınız. Uçsanız -ki teller kırıldığında uçmak artık bir kere sabırla beklemenin ve heyula çırpınmanın özüne bandırılmıştır- şanslısınız, pencere açıksa sesinizin asıl gücünü kaç kişinin başını kaldırıp da göğe baktığından anlarsınız. Fakat uçamayacaksınız ki! Kuş ayaklarınız tenezzül edip de salıncağından ayrılmaz, kuş gaganız başka bir mekânda ciklemenin düşünüy kurmaz. Çünkü var'a seslenmenin, dahası konuşmanın mekânı ötelere mühürle mühürlenmiş ve öylece tespit edilmiştir. Tüm telleri kırılrsa da mühürlenmiş bir kafesten ayrılmak kul şaire yaraşmaz. Yoksa şiir, kafesten seyretmek hikmeti terk edildiğinde göklerde seyredilmek şölenine heba edilmiş olur. Fakat kul şair böyle bir edepsizliğe asla yeltenmeyecektir.

İster kafesin içinde ister odanın dışında bir yerlerde olsun, her kul bir bakıma kendi gösterisini sergilemektedir. Bir coğrafyanın belli bir oyunla tanımlanabilmesi mevzuunda ise şaşacak bir şey yok; pek çoğu uyumlu hamlelerle benzer oyunları oynuyorlardır ve bunun adı tarih ya da medeniyet oluyordur, hepsi bu! Edebiyat tarihi, oyun tarihinin en medeni cümleleriyle kurulu estetik bir paragraftır sadece. Fakat böyle olması onu gözümüzde küçültmez, bilakis kendimizi onunla konumlandırmaktan dolaydır ki gururlanırız. Bu gurur yüreğimizi kaşındırmaz değil. Her kaşıntı bir şiir demek olmasa da bir takla demektir. Artık dörder parmaklı ayaklarımızla bir bütün hâline gelmiş salıncağıımızda sallanır, unutulmak üzere denenen bir baş dönmesinin açacağı şuur deliklerine muştı olsun diye taklalar atarız. İşte böylesi ilkel taklalarla başlayan ve fakat ütöpic melek hayallerine sırt yaslayan kul şair oyunlarıdır Sirk. Ve her Sirk az çok birbirine benzer. Bu kaçınılmazdır.

Görüyorum ki kul şair kimi zaman hangi dille ciklediğinden soruluyor. Ciklemek kuşdiline mahsus, kuşdili kul şaire. Ciklemeyi iştirmekse hepsi hepsi teller ardında savrulan, gelen geçen, masalarda oturup kapıları açan, köprüler inşa edip uçurumdan kurtulan, zirveleri yoklayıp yeraltına uğrayan, güneşi değilse de gözlerini, zamanı değilse de planlarını kontrol eden, kuran, uzayan, çürüyen, didişen, dağılan, ağlayan, kavramlarımızı çoğalttıkça cümlelerimizi azaltan ve tüm bunları bilinçsiz bir deha ya da hırslı bir akılsızlıkla tamamlayan seyircilerin var olmasına gerekçedir. Onlar bu oyunda sadece bulunmakla yükümlüdürler. Bulunmak ve görünmemek. Çünkü biliriz ki gün ışığında şehir bina camlarından yansır, geceleyn şehrin kaç lambası yanmış onu sayarız. Üstelik kaç odası vardır bir evin, odasında kaç eşya, ışığı ve ışığı hangi renktir biliriz. Zarif kadınlar pencereye yanaşmaz geceleri, akşam ezanı onlar için namazdan evvel perdelerin örtülmesi çağrısıdır. Ve perdesi ışık sızdıran evlerin zarif kadınlarına nur olsun diye şakırız bir takla. Bir takla da beklenmeye değer erkekleri için. Kim bilir bir ayet kalkar belki; kul şairin kerametini kollarız.

Görüyorum ki kul şair kimi zaman, hangi fukaralıktan dolayı çıplak uçtuğundan soruluyor. Uçmak kuşlara mahsus, kuşlar kul şaire. Bu sorgu, şehrine ilenip canını göğe asan bir adamın hikâyesiyle başlıyor. Adam tüm kuşlardan şikâyetçidir. Zira uğursuzluktan hiç kurtulamamış. Onun orada bulunması bile evren adına bir uğursuzluk sayılabilir. O hâlde ölmeden evvel şu üç soruyu sormalıdır kul şaire: 1. Kafesinde kaç kuş var? 2. Hangi odadasın? 3. Ne zaman? Sirk, cevaplamaya kendi ürettiği 4üncü sorusuyla başlamıştır. Bu cevap da tüm cevaplar gibi bir cevabın hatlarını tespit etmek üzere karalanmaya başlanan biçimsiz eskizlerdendir. Çizgi sayısı arttıkça doğru çizgiyi bulma ihtimali de artacaktır fakat doğru çizgiyi çizdiğini fark etmek ve durmak ihtimali her taklada biraz daha azalacaktır. İşte bu yüzden, fark etmemenin mübahlaşması adına kul şairin farkındalığını artırmasıdır Sirk. Her taklayla derinleşen muğlâklık ve belirginleşen kaybolma, beklemenin ve böylece heykellere yaraşır bir tazelikle manzaraya gününü göstermenin gösterisidir.

2. Bizler, yün ipe koyun örenler, her Cuma göstermekle mükellef. Sürüye çobanını, çobana kavalını, kavala dansımızı göstermekten memnun. Memnundük bizler. Ta ki alım-satım yürüdü.

Beni, bir Müslüman'ın ayakkaplarına nöbet olsun diye durduğu kıyam camiden uzaklaştırdı. Piresine küstüğüm yorganla üstümü örttüm. Üstümü örttüm, üstümü örttüm. Bu başka hâl değil, ben bir hastalık gördüm: Annemin üzüntüsü ırmakları kıskandırır. Beni takla atarken görse yüreği hoplardı. Ne zaman zarif anneler evlatlarını secdede görürler, ölüm korkusu uzaklaşır onlardan. Kul şair de Cuma'sına dükkânını kilitlemeden giden tüccarlarla tanışsa dünyanın Cennet'ten bir alıntı olduğuna inanacak ve oyunun uzamasını arzulayacak. Alkış'ın kısa sürme korkusu yüreğimi hoplatıyor. Kabristana taş çıkartırcasına beklemenin nihayetinde birkaç günlük gülistan yetmez var'ım.

Görüyorum ki camilerde kullar çoğaldıkça avludaki kuşlar azalmış. Dedesinin bir hediye gibi elinden tutup getirdiği çocuk, kuşların havalanmadığı bir sahnesinden giriyor camiye. Görüyorum ki çocuk kuşlardan korkuyor. Çünkü

kuşlar azaldıkça çocuklar azmış. Sapanıma dua beledim, fırlatmaya lüzum yok. Her Sirk'te topluca dua: avlular inşa olsun. Kul şair ne söylese dua; ki dua var'ın sık duyduğudur. Ezberin en cılız cümleleriyle, en sessiz üslupla sunulurlar. Duadan daha klişe ne var! O'na çokça dizginlenip az söylenen cümleler ürpermeli. Toprağını eştikçe tırnakları aşınan köstebeğin karamsarlığıyla değil, yenilenmenin ve güçlenmenin aşkına, mermeri tokatladıkça nasırlaşan ellerin aşkına, haykırdıkça sesi kısılan değil, haykırdıkça kendi içinde ve dışında defalarca yankılanan ve bir yandan yankılar arasına yeni dualar katan kul şairler aşkına oynayınız. Çünkü Cuma oyunlarında akli evdeki babasında kalmayacak çocuklara ihtiyacımız vardır. Ve avludaki kuşlar ancak bu çocukların duasıyla çoğalacaktır.

Çocuklar en iletken telleridir mekânın. Kesik bir gülme sesi hızla yayılacaktır. Birine bir haber düşse, Kâtip'in ölüm haberi cinsinden, tez duyulacaktır. Ölüm haberleri, barış haberleri, yalan haberler de en çabuk etkisini onlarda gösterir. Ölümü en vakurca karşılayan yine çocuklar olmuşlardır çünkü yok'tan olmanın hüznü henüz yeteri kadar eskimemiştir onlarda. Daha ilginç, büyüklerini memleket düşmesi kadar korkunç bir haberin dahi doyasıya ağlatmadığı haberlerin aksine, kaybedilen bir misketin sancısıyla günlerce ağlayabilir onlar. Akşam getirilmemiş bir elma şekerinin veya erken gelmiş bir uykunun derin üzüntüsünü çekerler. Bunu niçin önemsiyorum; kul şairin yetişkin yaralarına rağmen çocuk ağıtlarına hürmeten. Onlar namaz kılarak namazı kaçıran bir milletin yitirilmiş duasını aranılır.

Toplu gösteri benim Sirk'imde de zaman zaman oluyordur, olacaktır da. Fakat kime neyin, hangi övücün gösterisidir bilinmez, çünkü atılan her takla havada kendi zamanına paralel bir çizgi bırakmaktadır. Çizgilerin çakışması veya keşişmesi, hatta bazen merkezinden amade bir yay görünümüne bürünmesi meselesi zamanın olağanlığıyla alakalıdır. Zaman düz bir satıhta ilerlemiyor; zaman savruk. Zaman çirkin bir dille cikleyen yabani kuşlar örgütü. Buna rağmen zarif kafesin kanaryası kendi dilini kurabiliyor ve kisasın yanlış yorumuna mahal verilmemiş bir fetvadan hareketle küfre karşı dua ile başkaldırıyor. Onlara, işiterek kamçılanacakları değil, işitip de itaat edecekleri bir dille başkaldırıyor. Kulakları olanlara müjde! Kul şair her seher mırıldanıyor. Küfrü betimlemek değil, esaslı bir Cuma hizasıyla bastırmak şart olmuştur. Her ne vakit bir kanarya ciklese, bu Allah'ın tüfeğinde bir peygamber tetikler.

3. Bir kapının açılması ya da açık olması insan için nihai eylemde –bu eylem anlaşılacağı üzere genel manada mekân değiştirmektir- mühim bir fark arz etmeyebilir. Ancak söz konusu eylem -varılan ya da terk edilen mekânın kıymetinden münezzeh bir deyişle- başladığı an ile birlikte hatırlandığında gerçek kıymetini göstereceği için şuna rahatlıkla ikna olabiliriz; önünde durduğumuz kapının açılması ya da açık olması derunumuzda farklı yönelişlere sebep olurlar. En basitinden, kapalı bir kapının önünde durmak ardında gizlediği mekân hakkında düşler kurmamızı ya da fikir yürütmemizi sağlayacağı için zihnimizi, açıladuran bir kapının önünde durmaksa kapı kapalıyken zihnimizde kurduğumuz ardıl evren hakkındaki tahminlerimizde ne kadar

isabetli olduğumuz hususunda merak ve heyecanımızı, yani kalbimizi hareket ettirecektir. Bununla beraber, açık bir kapının önünde durmaktan söz edilemez, zira açık bir kapıdan sadece geçilebilir.

Eylem, zaruf olup olmaması yönüyle ikiye ayrılır. Bireyler için işlek ve kalabalık bir caddede ilerlemek, ya aksi mümkün olmadığı içindir ya da ilerlemek istendiği için. Hoş, istemekte de bir zaruret vardır ya. Başka bir caddeye, sokağa, mekâna, nihayetinde bir kapıya ilerlemek... Kapının ardındaki gizemli evren odacıklarında yıldız hanımla, güneş anneyle ve kafesteki kuşla hâlleşmek için türlü bahaneler, biraz daha iyimser olursak, gerekçeler vardır. Her şeye rağmen bir insan her akşamüzeri geri döndüğü evinin kapalı kapısıyla yüzleşirken arkaya dair bir gizem yaratabilmeli ve bu gizeme dair tahminler yürütebilmelidir. Aksi takdirde gün boyu ezberlenen tüm caddeler, kamu binaları, tabelalar ve levhalar mahremimizi ifşa edeceğimiz evimize de bulaşır; bir bakmışız zarurete hizmetkârlıkta yarışıyoruz. Zarureti yıkmak mümkün gözükme de, zaruretin üzerini örtmek her daim elimizdedir.

Kul şairin her seher Sirk Çadırı'nın eşiğinde, kapalı bir kapıyla bakıştığına inanıyorum. Yıllarca aynı suya bakan ve aksini bir türlü göremeyen dervişler misali, çadırda hiçbir zaman oynayamadığı oyunlarını seyrediyor. Maazallah kapı açılacak olursa, bütün kahramanlarla göz göze gelecek ve belki böylece cambazların dikkatini dağıtacak, palyaçoların utancını onayacak. Bir de sözümona seyirciler var. Sadece eskimiş ahşap kapılar gıcırdayacak değil ya, kumaşın hareketini hissedecekler ve gösteriye zaruri odaklanan ilgileri kaybolacak ve zaruri arkaya dönecekler. O zaman, tüm bunlarla karşılaşmadığım zaman, müthiş bir düş kırıklığıyla gözlerimi ovalayarak ve çiçekleri onarak geri döndüğüm zaman, diğer ucunun olsa olsa bu uçtaki çadıra varılsın ve üzerinde seyahatnameler yazılsın diye inşa edilmiş bir caddenin başlangıcı sayılabildiği zaman yapacağım tek şey şu olurdu: Kapıyı kapamak ve yeniden düşlemek.

Evren, en azından benim için dış hacim manasına geliyor. Öyle ki, kütsüz bir hacim bu ve fakat kul şair kimi zaman iç hacminin hangi kütle tarafından ezildiğinden soruluyor. Bu eziliş sebebiyledir ki kul şairin kâinattan alacağı vardır. Ayetler borçludur ona ve var'ın bir nesneye borçlu kalması düşünülemez. Evet, evrenin ağırlığı yok fakat en azından kapalı bir kapının muhtaç bakışlarını kim inkâr edebilir? Açılmaya veya geçilmeye muhtaçlık değil bu, bir kapı bakışlarına bakışla icabet edilmesini arzular. Kavuşması imkânsız iki insan gibi; biri topraktan yaratılmış, birinden toprak yaratılmış. Ölüm kolay ve ucuz bir çözüm. Devlerle güreşmek ve yenilmek de çözüm değil ama ölüm de, yenilgi de en az yanılığ kadar tadılması gereken eylemler. Yanılıyor muyum? Çok şükür.

"Şairler şekil verdiklerine inanırlar ve inandıklarına şekil verirler."

H. V. Hofmannsthal



Çizim: Kadir Yanaç

istikâmet

M. Fatih Kutan

dokunmamışken bir gassal alnıma
ağır gökler geçirdi dağın kaderinden
dürülmüş yüzlere ayet okurmuş gibi
bir bir kapattım gökleri ve kabirleri
ıslık çaldım şeytana, ben demekten utandım
adımlarken silinen yüzlerin yalanını
şahit göster, yalvarırım bir istikâmet bana
kıbleyi göstermiyor şehir haritaları.

aynı dağdan yontulduk, taştan ve pusulasız
sızdıkça karanlık alnımın kubbesine
ibre şaşıyor birden mıknatısına inat
dinmiyor kavmin ihanetleri
kayalıklar, yüzümde mağaralar
ben aynaya döndükçe –ben demekten usandım!-
yırtılacak yağmurdan biçilen tufan
ölüm bizi bulunca ecelin arkasında.

ikizler burcu

Cihat Duman

ben kimim
bu Őirin ilk okuru olmaktan başka
ilkokuldan sonra hiÇ aÇık olmamış
yüksek tahsil sonunda sahile vuran
aŐırını karizmadan cübbeyi yakmıŐ
yasa biraz eksik kalmış tören gününde
ben onların söylediği
ayŐenin unuttuğu
bu Őirin ilkokulu

ben kimim
1984 harput doğumlu
bakire ve dokuz çocuk annesi
taklidi yaparaktan para aklayan
ve itinayla dost aksatan kanun bilirim

beni annem yargılasın yargısı
babamca verilmemiŐtir
çünkü tabanca bilmek internete benzemez
ne demek oluyorsa

ne olduğumu biliyorum
—ama ben kimim
—?
insan gibi cevap ver

anlık esriklikler neticeleri no.14

Abdullah Faruk Gönüllü

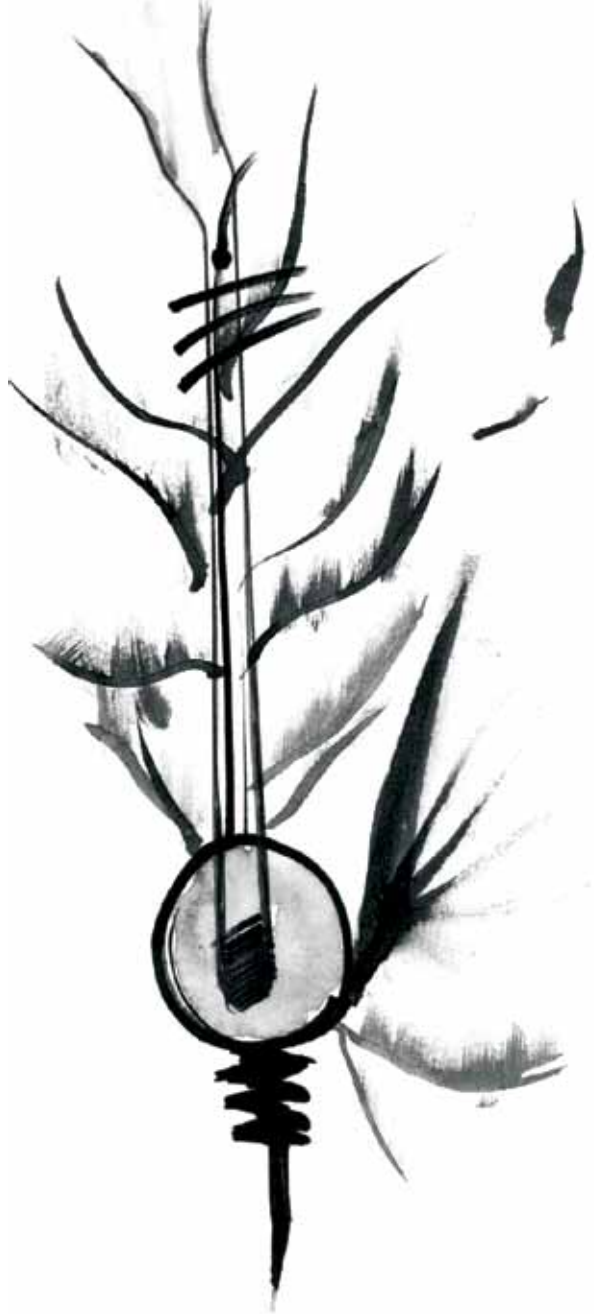
nehir seslendi bize
sorduk dinledik yarabbi
durduk inledik

bir kalp yangınında buharlaştık
düştük bir bulutun gözünden
toprak altında toplanıp gizlice
denizlere yürüdük

dilimden konuşmazken
kıyımda ne işin var?

"Şair, hem bahtsızlığa hem de saadete âşıktır; büyük şehirlere olduğu gibi münzevi yerlere de hayrandır; ebedî şeylerin ihtiraslı hayranı olduğu gibi ancak bugüne mahsus geçici şeylerin hayranıdır."

H. V. Hofmannsthal



Çizim: Kadir Yanaç

izmir'i bir çizgi gibi arkanda bıraktığında

Ahmet BÜKE

Ayrılık neydi?

Vapurun ardından baktım saatlerce. Beyaz bir un lekesine döndü en uzakta. Denize düşen yamaca çöktüm kaldım. Aşağıdan şambalici, baloncu geçti. Saat ikiye vardı. Kanadı tuzlu bir martı geldi yamacıma, kondu. Gagasında ekmeğin kırıntısı.

Hamuru kim kardı?

Tez İbrahim, un çuvallarını avare kamyonun açık yan kapağından yüklendi durdu. Beyaz nehir saçlarından kulaktozuna, oradan da sırtına yayıldı. Leke dediğin çıkar. Beyazın acısı içine işler ama insanın. Elalemin ekmeği -tatlı, iyi pişmiş, kabuğu tavda, çarşı ekmeği- başkasının derdidir. Tez İbrahim, o yüklerden kurtulur kurtulmaz ve de hamuru karan makinede işi biter bitmez, haftalığı cebinde İkiçeşmeliğe gidecek. Cavez mahallesi mi ne var orada. Köşede yıkıldı yıkılacak Sakız evi. Kapısının alını çatında Davud yıldızı. İki basamak mermeri çıkacak, tokmağı kavrayacak.

Kapıları kim açar?

Çiçekli entarisi var. Kaç tane hem de. Yüklüğün altındaki büyük çekmeceyi açtı da serdi hepsini bir bir.

"Sana gösteriyorum bak," dedi.

"Bir sen gör üstümde. Sen beğen, ben ayırayım. Tam yedi tane. Sonra..."

Sonra ne gün gelsem o günün elbisesini giyecek. Basma, tiril tafta, poplin, viskon. Küçük çiçekli, boydan dalgalı, kesme lale desenli. Çeşit çeşit işte.

Soyundu en derinde.

Duvar saatini uğraşmış bozmuş. Sonra masada duran ufak saatin pilini çıkarmış. Sanıyor ki, öyle yapınca gün devrilmeyecek.

Bu akşamı kim getiriyor bize?

Köşeye varınca sigaramı arandım. Ceplerim hep boş, gömlek cebimde de yok. Ya unuttuysam içeride? Ya düşüp kaldıysa yastığın, çarşafın arasına? Sırtımdan buz gibi bir yılan aktı gitti. Avuçlarımı sıktım. Kırılacak parmaklarım. Allahım ben ne yaptım? Derken hatırladım. Sonuncuyu yine bu köşede tütürmüştüm. Paketi de buruşturup sallamıştım yıkıklığa. Oh! Oh ki ne oh.

İyice köşeye büzüldüm. Defolup gitmem lazım aslında. Ama üşüyorum. Yatağından kalkar kalkmaz üşüyorum. Çiğdem, diyorum. Dışarıda kar mı var? Baksana şu pencereden. Divanda çıplak omuzlarıma sarılıp üşüyorum. Gitme, diyor. Her yerde kar var; hem de deprem yolları yıkılmış. Dünya birbirine girmiş. Kediler bile kurtulamamış. Tez de ölmüş. Fırın çökmüş. Kaynar odunlar üzerine yıkılmış. Senden benden başka kimse kalmamış dünyada.

Çiğdem bütün saatleri durdurabilceğini sanıyor.

Şimdi önümden geçen bu adam, yorgun argın, cebinde haftalığı evine giden bu adam... Söyletme beni Çiğdem. Sen ona açacaksın kapıyı.

İnsan nasıl ölür?

Çok kolay, diyor Çiğdem.

İlacım bitti, diyeceğim.

Kalbim deli gibi, yerinden çıkacak. Yine tuttu namuzsuz. Kuş oldu uçacak. Yaracak içimi, çıkacak.

Koş parkın yanındaki eczaneye. Koş, nöbetçidir o bu gece. Yetiştir bana ilacımı İbrahim, diyeceğim.

Çok kolay!

Ensesinden çekip almak onu karanlığa.

Ağzını kapattım. Şaşkınlıktan debelenemedi bile. Oysa kuvvetli adam. Hergün kamyon indiriyor. Acı pazıları var. Kaç defa izledim çuvalları sırtlayışını. Tırnaklarıyla ikiye böler beni istese.

Gık, diyemedi. Sol elimde keskin bıçak. Çiğdem bütün gün bileylemiş. Sıkı sallasan göğü ikiye ayırıp şehrin üzerine yıkacak. O kadar ince ağzı. Gırtlığı nar gibi yarıldı.

Gölgeler, kediler, duvarlar hep siyah karanlıkta. Kan da siyah karanlıkta. Çöp tenekesinin demirine kadar sıçradı. Yavaş yavaş çöktük. Son bir hırıltı geldi kesikinden.

Ayrılık neydi?

Çiğdem ertesi gün açmadı alını çatında Davud yıldızı olan kapıyı.

“Git buradan. Görme bir daha beni.”

Çiğdem, ben adam öldüremem. Tez İbrahim’i hiç öldüremem. İş bitince doğru Akhisar Oteline gidiyor. Yatalak anasına süt kaynatıyor. Çamaşırıcı kadının eline iki kuruş sıkıştırıyor. Gece onu yoklasın, nefesi durduysa çenesini bağlasın, sonra otel kâtibinin yanında sızdığı konsolun üzerinde duran telefonda haber salsın diye.

Çiğdem sen çok kızdın bana, biliyorum.

O kadar nefret ettin ki, herkesi ve herşeyi bırakıp bu vapurla gittin.

Çiğdem, şimdi ben geriye döneceğim. Un kamyonunun direksiyonuna. Kasada İbrahim Abi ve tabut olacak. İçinde yatalak anası. Kançeşme mezarına gideceğiz. Muhtemel bizden başka da kimse olmayacak.

Sen İzmir’i bir çizgi gibi arkada bıraktığında İbrahim abi gözlerinin yaşını silmiş olacak çoktan. Bir sigara yakacağım, karşılıklı içeceğiz.

Sonra bana bakıp hem anasına hem sana bir daha ağlayacak.

boz

Sine Ergün

Kendimi bildim bileli kurtulmaya çalışıyorum. Belki daha eski, anımsamıyorum. Bebekken orada olmadığını söylüyor büyüklerim ama pek de emin değilim. Bana dair bir tül perde belleklerinde. Bazen beni anımsadıklarından şüpheleniyorum. Ya da benim beni anımsadığımdan, eğer varsam.

Sol göğsümün hemen altında. Patladığında yeraltının bütün dayanılmaz kokularını salan boz rengi bir irin. Daha doğrusu, derimin üstünde değil de derinin yerine bağlanmış bir kabuk. Biliyorum, gördüm, içi irin dolu. Kendine güvenli, hep orada. Her an patlama olasılığıyla, güzel bir şeyi lekelemenin gururuyla bana hükmediyor. Göğüslerim güzeldir benim.

İçimdeki sınırlarını bilmiyorum. Bir patladığında zamanlıca durduramazsam akarı, havası sönmüş bir balon gibi içim boşalacaktır, soluk bir kabuğa dönüşüvereceğim gibi geliyor. Ama rahatlarmışım gibi de, o pis koku çıkar gider, ben de sonunda temiz pak olurum sanki.

Ne zaman oluştuğunu, göğsümün altına ne zaman yerleştiğini anımsamaya çalıştıkça unutuyorum. Sanki o oluşmadı, hep vardı da başka bir bedene ev sahipliği yaparken bana miras kaldı. Öyleyse eğer, kimdi bundan önceki kiracısı? Sonunda kurtulabildiği için mi benim başıma kalmıştı, yoksa irin yok olmadan beden mi göçüp gitmişti? Eski kiracısı ardından onu bana mı bırakmıştı? Beni tanıyor muydu? Tanıyorduyse epeyce nefret ediyor olmalıydı benden. Niçin ben?

Tıp kitaplarına bu "hastalık" benim adımla geçti. İnce, tek bir satır. Bir tek benim adım. Önerilen tedavi yöntemi = Yok. Belirtileri = Bilinmiyor. Ölümcül olmadığı sanılıyor. Henüz ölmedim.

Ne zaman oluştuğunu anımsamıyorum. İlk ne zaman fark ettiğim ise istenmeyen her anı gibi tüm ayrıntılarıyla aklımda. Okulda, tahtada yazanları anlamadan,

özensizce deftere geçirirken, bir yandan da yanımda oturan arkadaşımın sırtından yazıyordum. Birini anlatıyordu bana, söyleyemediği. Ne olursa olsun, yazdım. Sonra ani bir boşluk duygusu, kalem elimde yumuşadı, yapış yapış parmaklarıma dolandı. Bir baloncuk geldi boğazıma oturdu. Nefes alamaz oldum. Rüzgârın bile havada donduğu bir an, sonra çığlıklar, itiş kakış, herkes kapıya koştu. Birbirlerini ezercesine çıkıp gittiler. Bir tek o kaldı. Yazacağım notu bekleyen arkadaşım, bir de tahtada şimdi daha da anlamsızlaşan sözcükler, tümceler, noktalar. Baktı. Şaşkın ve üzgündü. Benden tiksindiğini görüyordum. Bana acıyordu ve öfkelenmişti de. Hayal kırıklığı dendi mi onun suratı gelir aklıma. Ne olursa olsun, tümceyi nasıl bitirecektim, anımsamıyorum. Anons = "Okulumuzda beklenmedik bir durum meydana gelmiştir. Lütfen okulu boşaltın. Tekrar ediyorum, okulu boşaltın." O da koşarak çıktı. Neden sonra fark ettim boz kızıl bir bulamacın içinde oturduğumu, nefes diye içime çektiğim o iğrenç şeyden beynim karıncalanıyordu. Bayılmışım.

Bilmem kaç zaman sonra kendime geldiğimde, her taraf cam, beyaz bir odanın ortasında, beyaz bir yataкта yatıyordum. Bedenimin yarısı sarmalanmıştı. Karnımda fena bir sızı vardı. Dört yanımdaki dört camda tanıdık yüzler tanımaz tanımaz bakıyordu. Anlayamıyordum. Uyuyakalmışım.

Bir daha bunun hakkında hiç konuşulmadı. Tıp kitaplarında o tek satır, adım, bana yaşandığını kanıtıyor.

Hem öyle azaldı ki izi, uçuk kahve bir lekeye evrildi zamanla. Deriye bile benzemeye başladı. Yalnız, dokunduğumda dibe giriyor ellerim. Esnedikçe içine her şeyi alıveriyor. Yırtılmasından değil de elimi tekrar çıkaramamaktan korktuğumdan pek kurcalamıyorum. Nedense artık patlamayacağını biliyorum.

süleyman selamsız efsanesi

Aykut Ertuğrul

Besim Yunus'a; masallar aşkına

1.

Dünya küçük derlerdi de inanmazdım. Kim derdi ki; şair, dil profesörü, tarihçi Adem Selamsız'la yıllar sonra bir cami avlusunda karşılaşacağız? Öyle ya, biz faniler onu böyle kanlı canlı karşımızda değil, gazetelerin kültür sanat sayfalarında, televizyonlarda görmeye alışmıştık. Bilirsiniz normal bir adamın önemli bir adamla karşılaşma ihtimali, başka bir normal adamla karşılaşması ihtimalinin yanında ancak deve de kulaktır. Ama gel de kadere laf anlat! Böyledir, insanoğlu şu yuvarlaklığı bile şaibeli dünyada işlerin nasıl yürüdüğünü anlamak için çalışır, didirir, izler. Tam yargıya varıp karar verecekken kader, son dakikada o ünlü çalımlarından birini atıverir. Oyuncağız oyuncak, kaderin haşarı ellerinde.

Geçen hafta Farisi Camiinde Cuma'yı kılmış, camiinin her namazdan sonra oturmayı adet edindiğim avlusunda yalnız başıma çayımı yudumluyordum. O sırada gördüm onu. Saçı sakalına karışmış, içler acısı bir hâli vardı. Tanımadım elbette, son görüşmemizden bu yana tamı tamına kaç yıl olmuştu? On beş? Yirmi? Belki daha fazla... Bir yandan çayımı höpürdetirken bir yandan da bu zavallı adama acıyordum ki, üzerine doğru yürüdüğünü fark ettim. Durmasını ya da başka tarafa yönelmesini boşuna bekledim. Kor gibi gözlerini gözlerime dikmiş ilerliyordu. Bense oturduğum yerde gitgide küçülüyordum. Tam yanıma gelince ayağa kalkmak zorunda kaldım. Daha doğrusu birden kendimi ayakta buldum.

Ben titrememi saklamaya ve dik durmaya çalışırken gözlerinden sicim gibi yaş akıtarak boynuma sarıldı. Bir yandan naif bedenimi pestile çevirecek gibi kucaklıyor bir yandan da: "Ah Muratçığım ah, iyi ki karşıma çıktın. Bunca yıldır neredeydin sen? Ne hoş oldu, ne de hoş oldu." diye sayıklıyordu hiçkırıklarının arasından. Adımı da bildiğini fark edince, ona kim olduğunu sormaya cesaret edebildim.

"Tanıyamadım azizim, kusura bakmayın?"

Tanıştık. "Hey gidi Âdem Selamsız... Sen bu hâllere düşecek adam mıydın?" Hiç iyi görünmüyordu. Üzerinde fiziksel olduğu kadar ruhsal da olduğu belli olan bir dağınıklık var gibiydi. Üstü başı, tavırları, mimikleri, konuşması... O sırada Âdem'le ilgili nereden duyduğumu bilmediğim bir dedikoduyu hatırladım: "Bildigi bütün o diller başına bela oldu Adem Selamsız'ın. Yakında konuşmayı da unutturuyorlar, akıl hastanesine kapanması an meselesiymiş." Ama kim, nerede, ne maksatla söylüyordu?

Eski günlerden bahsettik önce; bir süre sonra kendini, sıkıntılarını anlatmaya başladı. Büyüdüğü yetimhaneden, yalnızlığından, yetimhanedeki dostlarını unutmadığından, zor bir kararın arefesinde olduğundan bahsetti. Açık söylemek gerekirse anlattıklarından hiçbir şey anlamadım. Şifa niyetine, azıcık bahsedecek kadar bile. Belli ki dağınıklık, hatıralarına da sirayet etmişti. Dinledim, ne söylediğinden emin olamadığımdan o her duraksadığında güvensiz birkaç "hıhı", birkaç "vah vah" ile durumu kurtarmaya çalıştım.

Sonra laf dönüp dolaşıp, Süleyman Selamsız'a geldi. Aynı yetimhanede büyümüşler. Altıparmak Yetimhanesi diye bir yer. "Beni anlasa anlasa o anlar." deyip duruyordu. "Şu ünlü Gökkuşağı Sahaf'ın sahibi Süleyman Selamsız mı?" dedim. "Evet, tanıyor musun onu?" deyip cevabımı bile dinlemeden anlatmaya koyuldu.

Anlattıkları öyle büyü, olağanüstüydü ki bir süre sonra garip karşılaşmamızın etkisi geçmiş, Âdem'in durumunu bile unutmuş, yalnızca hikâyeyi dinliyor buldum kendimi. İkinci vaktine kadar oturdum. Tam ben, "Âdem'i eve davet etmem gerekir mi?" diye düşünürken, ezan okunmaya başladı. Âdem ezanı duyar duymaz sanki bir yere yetişmesi gerektiğini hatırlamış gibi ayağa fırladı. "Gitmem gerek, bu son görüşmemiz olacak dostum, elveda." dedi. Üstünkörü bir kucaklaşmadan sonra arkasına bakmadan uzaklaştı. Yetişmeye çalıştığının ikinci namazı olmadığına nasıl bilmiyorum ama emindim.

2.

O günden sonra Süleyman Selamsız ismi etrafında dönen efsaneler bir an bile peşimi bırakmadı. Nereye gitsem ondan bahseden birkaç ağız ille de beni buluyordu. Meğer bir ben bilmiyormuşum koca şehirde. Senelerdir kahvehanelerde, altın günlerinde, esnaf sohbetlerinde, öğretmenler odalarında, polis evinde hatta ordu evinde bile konuşuluyormuş. Konuşuldukça dallanıp budaklanmış, büyümüş bir efsane hâlini almış Süleyman'ın hikâyesi. Bilirsiniz kulaktan kulağa yayılan bu efsanelerde anlatılanların ne kadarının gerçek, ne kadarının uydurma olduğunun kestirilmesi neredeyse imkânsızdır. Gerçeğin tam olarak nerede ve kimin elinde kırıldığını asla bilemezsiniz. Yine de eğer anlatıcılardan biri olarak bu büyüleyici aktarıma katılmak istiyorsanız hikâyenin size ulaştığı hâlini öylece kabul etmelisiniz. Siz ya da sizden öncekiler tarafından asıl hikâyenin çarpıtıldığı vesveselerine kulak asmadan, ortaya çıkan şeye kalben iman etmelisiniz. Ki hikâyeye kendinizden bir şeyler katma hakkını elde edebilirsiniz. Ben kolay kolay kendimi övmem ama şunu bilmenizde fayda var; yazılı olmayan kurallara yazılı olanlardan daha çok itimat ve itaat ederim.

Gelelim şu garip hikâyeye;

Süleyman Selamsız'ın mesleğinin sahafılık olduğunu aklınızda tutabilirsiniz görüntüsünü de az çok kavrayabilirsiniz sanıyorum. Ortadan biraz uzun boylu, esmer, zayıf, kül rengi saç sakalı uzun ve dağınık, daima muhatabının arkasında bir şeye bakıyormuş hissi uyandıran bulanık bakışlarını kalın camlı gözlüklerinin arkasında hepten görünmez kılmış, az konuşan, ince sararmış parmaklarından çay ve sigara hiç düşmeyen, nevi şahsına münhasır bir adamdı Süleyman.

Hakkında anlatılanları duymadan önce de onda bir hâller olduğunu, geçmişinde o gri, puslu gözlere ilk gölgeyi düşüren derin bir vakia olduğunu sezsem de bu kadarını beklemiyordum doğrusu.

...

Bizim Selamsız yirmili yaşlarındayken olmuş ne olduysa.

3.

Okumaya düşkün, eli kalem tutan, kendi hâlinde şiirler yazıp, üç beş dergide yayımlatmayı başarmış ama ne kendine şair deyip bu işe adanacak kadar cesaretli, ne de şiirin peşini bırakabilecek kadar normalleşebilmiş bir gençmiş Süleyman. O akşam, gündüzün sahaflardan aldığı kitapları incelerken, bir tanesinin ilk sayfasında aceleyle yazılmış benzeyen bir not görmesiyle başlamış her şey. Tabiri caizse, şu kör olası ok işte o zaman yayından kurtulmuş.

"Neredesin?

Belkıs'ın"

Tesadüflerin, zaman çölünde savrulan bahtsız kullarına Allah'ın bir hediyesi olduğuna inanan Süleyman gereğini hemen bellemiştir. Bir anlığına melekleri kışkandıracak kadar güzel, iyi huylu bir Belkıs düşlemiş kendi yalnız hayatında. Göğsü genişlemiş. Kısa bir süreliğine hayallere dalmış, mutlanmış. Kalp atışlarının yükselen sesine kulak vermiş. Ama her normal adam gibi kantarın topuzunu kaçırmadan ıssız odasına dönmelerini de bilmiş. Buruk bir tebessümle kitabı kapatmış. Kitabın maviye çalan kapağında bulunan resme gözü takılmış. Orhan Veli'nin şaşkın, uykulu gözlerinde düşünmüş hepten unutup kitabı şiir kitaplarını dizdiği rafın üzerine bırakmış. O gece ilk defa erkenden çıkmış kitaplığından, televizyonun karşısına oturmuş ve üçüncü sınıf bir aksiyon filmi seyredirken uyuyakalmış.

Ertesi sabah uyandığında ne olmuşsa gönlünü, üzerinde yanan bir sigara unutulmuş teksir kâğıdı gibi bulunca şaşkınlıktan az daha küçük dilini yutuyormuş. Bilinci uykunun tekinsiz kollarında kaybolur kaybolmaz, Süleyman'ın kalbi ipleri yeniden eline almış meğer. Gece önemli saymadığı hadiseyi büyütmüş de büyütmüş. Gözlerini kaparken fark edilmeyecek kadar küçük olan delik, karara karara derinleşip Süleyman'ın gönlünü yangın yerine çevirmiş.

Süleyman, birkaç gün boyunca kitaplığına girmekten korkarak eksik bir yaşam sürmeye çalışmış ama nafile. Sonunda gönlünü ferahlatmayı umarak kitabı incelemeye karar vermiş. Rastgele açtığı ilk sayfada bu defa başka bir not bekliyormuş onu. Hem de ilk sayfada aynı elden çıktığı şüpheye yer bırakmayacak kadar ortada olan bir not;

**"Unutma ki
İnsanlarımız gibi aşkımız da
Kazılarla bulacak kendi güneşini"**

İlk şaşkınlığı atlattıktan sonra okuduğunun tanıdık bir şairin dizeleri olduğunu hatırlayabildiğini, akranlarınca boş işten sayılan şiir sevdasına borçluymuş. Dilini damağına yapıştırıp, kafese yeni kapatılmış bir serçe gibi göğsünü zorlayan kalbine söz geçirmeye çalışırken Cemal Süreya'nın kitabını açmış. "Sımsıcak, çok yakın, kirlî" şiirini bir solukta okuyup bitirmiş.

O gece -gece olmuş- "boşa dönen bir çıkırcık uzakta/ avucumda Belkıs'ın delik incisi" mısralarını tekrar ederek bir süre direnmiş uykuya. Yine de çabuk yenilmiş. Açık unuttuğu televizyondan gelen sesler ve hayallerinin birleşiminden oluşan garip rüyalarla dolu yarım yamalak bir uykunun sonunda sabahı etmiş. Uyanır uyanmaz, daha ilk sigarasını bile içmeden gidip Belkıs'ın notlarıyla süslenmiş Cemal Süreya kitabını bulmaktan başka çaresi olmadığına hükmetmiş.

Gitmiş. Bir gün önce kitapları aldığı sahaftan elinde bulunan tüm Cemal Süreya'ları çıkarmasını istemiş. Birkaç saatlik bir arayışın sonunda eski baskı bir "Sevda Sözleri"nde Belkıs'ın inci gibi yazısını görür görmez tanımış. Bu defaki bir öncekinden de kolaymış üstelik. En iyi bildiği şiirlerden birinden alıntı yapmış karşısına çıkan dize. Komşusundan emanet aldığı küreği, bir lâhitin tunçtan kapısına çarpmış defineciler gibi tutkuyla bağırması:

"Turgut Uyar!"

Şimdiki Gökkuşağı Sahaf'ın o zamanki sahibi, genç adamı gözlüğünün üstünden söyle bir süzmüş. Sıra dışı olaylara olan merakını kaybedeli çok uzun zaman olduğundan hiç istifini bozmamış. Ağır hareketlerle elinde bulunan birkaç kitabı çıkarıp Süleyman'ın önüne koymuş. Kitapların her birini sabırsızlıkla tarayan Süleyman aradığını bulamayınca yaşlı adamı sorguya çekmeye başlamış.

"Bu kitapları kim getirmiştir? Ne zaman getirmiştir? Elinde başka Turgut Uyar var mıdır? En son ne zaman bir Turgut Uyar kitabı satmıştır?"

Ardı ardına gelen sorularla iyice bunalan sahaf, sonunda başka bir dükkânın adresini tarif edip Süleyman'ı def etmekte bulmuş çareyi.

Bir saat geçmeden tarif edilen yeri bulup kapısından içeri "Turgut Uyar!" diye bağırarak dalmış dostumuz.

Şehrimizin başka bir efsanesinin zavallı kahramanı emekli öğretmen Ziya Bey,

o sırada kasanın yanına çekilmiş hasır taburede bir yandan çay içip bir yandan eski dergileri karıştırıyormuş. Süleyman'ın fırtına gibi sahafa girmesiyle oturduğu yerde havaya sıçramış. Nutku tutulmuş bir hâlde Süleyman'a bakmış bir süre. Sonra bir cevap vermesi gerektiğini düşünerek birkaç kez yutkunup, bir parça da kekeledikten sonra: "Yok, birazdan gelir." diyebilmiş sadece. Talihsiz Ziya beyin titrek cevabını belki de hiç duymayan Süleyman raflara saldırap, kitapları kontrol etmeye başlamış.

Süleyman şiirden lâbirentinde kayboladursun, çayını bile bitiremeden ayaklanan Ziya Bey, emekli ikramiyesini sahaf açmak için harcamaktan tam o anda vazgeçmiş ve parasını bir vadeli hesaba yatırmak üzere en yakın bankaya gitmek üzere uzaklaşmış.

Süleyman, o gün ve ondan sonraki günlerde bıkip usanmadan şehrin tüm kitapçılarını dolaşmış ama aramaları sonuç vermemiş. Sonunda çareyi yalnızca şiir kitapları alıp satan bir sahaf açmakta bulmuş. Atadan dededen kalma ne varsa satıp savmış, Cemal Süreya ve Orhan Veli kitaplarını bulduğu sahafı yaşlı adamdan devralmış.

Sonra... Sonra beklemeyi bilmiş. Ya Hüthüt gelecekmış ya Belkıs'ın kendisi. Geldiklerinde orada bulunamama korkusundan dükkânda yatıp kalkmaya başlamış. Sonra gereksiz bulup evini de satmış zaten. Altıparmak Yetimhanesi'nin müşfik müdiresi Halime Anne "Ah ki oğlumun emeğini eline verdiler..." diye iç geçirirken gecenin en sessiz saatlerinde Gökkuşığı Sahaf'tan bir türkü yükselirmiş:

*"İçimden şu zalim şüpheyi kaldır
Ya kendin gel, ya da beni oraya aldır."*

Elden ele, dilden dile dolaşacak bir şiir yazmış "Hüthüt Kuşu" diye. Güya ünlü bestecilerimizden biri yüklü paralar karşılığında şiirini bestelemeyi teklif etmiş ama kabul ettirememiş Süleyman'a.

O gün bugündür, Gökkuşığı Sahaf'ın kapısının ünlü çingurağı ne zaman çalsa, gelen bir anlığına Belkıs olurmuş Süleyman'ın gönlünde. Yüzüne ateş basar, olacakları beklemiş de gelenin "beklenen" olmadığını anlayınca gönlüne de yüzüne de küller düşüverirmiş. Her seferinde kavuşur her seferinde yeniden ayrılmış yıllardır.

4.

Bu garip hikâyeyi dinleyip anlattıkça daha çok inandım. Öyle ki şimdi Âdem'den dinlediğim ne kadarı bu hikâyede, ne kadarını ben uydurdum, ne kadarını başkalarından duydum emin değilim. Üstelik ben diğerleri gibi dinleyip geçemedim; aslını astarını öğrenmek, hikâyenin karanlık noktalarını aydınlatmak için gün aşırı Gökkuşığı Sahaf'a gittim. Ama Süleyman, bir hikâyesi olan her adam gibi susmayı seviyordu; ne yapsam fayda etmedi. Ne zaman biraz üzerine gitsem gözleri buğulanıyor: "Susmaktan acil ne var?" diye mırıldanarak, gözlerini elindeki sigaranın dumanına çeviriyordu. Dilinin çözüldüğü ender zamanlarda bazen kitaplardan, bazen havadan sudan, bazen de Âdem Selamsız'dan konuşuyorduk. Biz görüştükten bir süre sonra gazetelerde Âdem'in kaybolduğu

ile ilgili haberler yayımlanmaya başlamıştı. Kaçırıldığı, öldürüldüğü, bunun gizli servislerin işi olduğu ile ilgili dedikodular girila gidiyordu o sıralar.

Son görüşmemizde dayanamayıp: "Sahafın adını neden Gökkuşuğu koydun Süleyman Bey?" dedim. Yine susacak sandım. Gözlerini kaldırıp bana baktı. Cevap verdi vermesine de elime yeni bir efsaneden başka da bir şey geçmedi.

"Derler ki" diye söz başladı Süleyman.

"Derler ki, bir zamanlar bir ulu dağın iki yanına kurulmuş ezelden beri birbirine düşman iki köy varmış. Bu iki köyün iki ağasının da çocuğu olmamış. Yıllarca en derin hocalardan, en ünlü hekimlerden medet ummuşlar ama bir türlü dertlerine çare bulamamışlar.

Masal bu ya; her sene Ulu dağı ziyarete gelen Hızır, o sene bu iki köyün içinden geçerken Allah katında makbul duasını mı düşürmüş ne olmuşsa, iki ağanın da aynı gün aynı saatte biri kız biri oğlan birer bebekleri olmuş. Ağalar kırk gün kırk gece şenlikler yapmışlar, küsleri barıştırmışlar, yüzleri ağarmış. Amma ve lakin birbirleriyle barışmak yine de akıllarının ucundan bile geçmemiş. Kalp evine gazez girenin gözlerine benim şu bardakaltı gözlüklerim bile kâr etmez. Kör olur. Ağalar da böylesi körmüşler işte.

Gel zaman git zaman bu çocuklar büyüyüp serpilmiş; kim bilir nerede, hangi kuytuda, hangi tesadüfle birbirlerini görmüşler. Gördükleri anda da kara sevdaya tutulmuşlar. Kimselere söyleyemedikleri sevdalarını içlerine ata ata öyle bir büyütmüşler ki, çok geçmeden biri Leyla oluvermiş öbürü de Mecnun. Lakin babalarının düşmanlıktan vazgeçmeyeceğini, üstelik bu sevdayı öğrenince daha da bir azacaklarını bildiklerinden bir türlü kimselere duyuramamışlar.

Sonunda Leyla, Mecnun'a en yakın arkadaşıyla haber yollamaya karar vermiş. Sırdaşının eline gözyaşlarıyla ilmek ilmek dokuduğu bir mendil tutuşturmuş. "Kaçsın beni." diye de haber salmış. Amma ve lakin Leyla'nın sırdaşı Mecnun'u görünce Leyla'dan beter Leyla olmuş. Şaşkınlıktan dili tutulmuş da zar zor söyleyebilmiş ulağı olduğu kelimecikleri. Leyla'nın sözünü bırakmış, sevinçten ağız kulaklarına varan Mecnun'unkileri yüklenmiş.

Köye geri döndüğünde iş ağzının içine bakan Leyla'ya buluşma yerini söylemeye gelince bir türlü dili varmamış. Emanet bile olsa, Mecnun'un ona verdiğini başkasıyla paylaşmak istememiş. Mecnun dağın bir yanını salık verdiyse zavallı âşık kızcağız, Leyla'ya dağın öte yanını işaret etmiş.

Buluşma günü geldiğinde Leyla da Mecnun da sözleştiklerini sandıkları yere gitmişler amma ikisi de hüsrana uğramış. Hüsrana ki hem de nasıl. Birbirlerinin adlarını sayıklaya ağlaya kahrolmuş ikisi de. Gözyaşları pınar olmuş. İkisi de oracıkta birbirlerinin isimlerini niyaz ederek can vermişler. Kâinatın ve aşkın Rabbi, Leyla ile Mecnun'a merhamet edip "Ol!" demiş. O anda âşıkların ölü bedenleri, hâlâ kurumamış gözyaşlarına karışıp nazlı nazlı akan birer dereciğe dönüşmüş. Kendisine emanet edilen sözün ve muhabbetin yükünü taşıyamayan kızcağız,

emanete hıyanet suçunun yüküne katlanamamış. Tam Leyla ile Mecnun'un can verdiği sırada o da kederinden canına kıymış. Merhameti gazabını aşan Allah, zavallı hain kızcağızı da gökkuşağı suretine bürümüş.

O gün bugündür bu derecikler Ulu dağın iki yanında hüznle akar dururlarmış. Ne zaman bir yağmur yağsa içten içe kaynarak taşar, dağın eteklerinde birleşip gürül gürül akmaya başlarlarmış. Böyle zamanlarda Ulu dağın zirvesinden, utangaç gökkuşağının altında el ele dolaşan dünya güzeli bir çift görülmüş."

Sonra yine aceleyle sustu. Onun nazarında anlatılması gerekenler eksiksiz olarak anlatılmıştı. Oysa benim için sır, olduğu gibi duruyordu. Bir bulmacayı çözmeye çalışırken önüme başka bir tanesi daha uzatılmıştı. Şapkama uzandım, "Ben artık gideyim." diye mırıldandım. Tam kapıdan çıkmak üzereydim ki Süleyman'ın sesini duydum.

"Murat Bey!"

"Buyrun?"

"Sizce Âdem'e ne oldu?"

"Bilmiyorum, geçenlerde bir gazetede kendisiyle yapılan bir röportaj yayımlandı. Kaybolmasından hemen önce yapılmış. Söylediklerine göre Anna diye birini bulmak için Rusya'ya gitmiş. Siz tanır mıydınız Anna'yı?"

Sanki ona sormamışım gibi münasebetsizce sustu. Bir anlığına dudaklarına uçarı bir tebessüm konup kayboldu.

"Âdem'le eskiden beri tanışırđınız değil mi?" dedi.

"Kayboluşuna üzülecek kadar." diye cevap verdim.

"Üzülmenize gerek yok." dedi. Başını kaldırıp dikkatle gözlerime baktı. Bakışlarında alıştığım bulanıklıktan eser yoktu. Sanki bir rüzgâr esmiş gözbebeklerinde gizliden yanan ateşi bir anda harlayivermişti. Ah akılsız kafam, o rüzgârın kaynağının yeni alınmış bir karar olduğunu nerden bilebilirdim.

"Benimle de hukukunuz yeni sayılmaz ha?" dedi.

"Eh öyle sayılır." dedim garip bir utangaçlıkla.

"Öyle öyle."

Daha fazla konuşmadı. Ben de fazla beklemeden iyi akşamlar dileyip çıktım dükkândan. Dediğim gibi bu onu son görüşüm oldu.

Çilehanesini bana bıraktığını, adresimi verdiği avukattan öğrendiğim günün ertesinde Gökkuşağı Sahaf'ı erkenden açtım. Masasının üzerinde bir kitabın ilk sayfasına güzel bir el yazısıyla yazılmış bir not buldum.

"Unutma insanlarımız gibi aşkımız da kazılarla bulacak kendi güneşini."

O gün bugündür; Âdem, Süleyman hatta belki Belkis geri dönecek diye bekliyorum. Şimdilerde sahafa kitap almaya gelen çok fazla insan yok. Benim de kitap satmak gibi bir derdim yok zaten. Ben kimsenin geleceğine ihtimal vermediği insanların yolunu gözleyen, dükkânını ziyaret edenlere hikâyeler anlatan Sahaf Murat'ım.

Sansüre ve Ayrımcılığa Hayır!

Kültür Dergi Dağıtım'ın kendi iş sahası ve iş ahlakını, iş yapışını zerre ilgilendirmeyen; dergi içeriği hususundaki dayatmalarını ve içeriğe göre dağıtmama tehditlerini şiddetle kınıyoruz.

Bilinçli ve ahlaklı her dergi idarecisini bu konuda tavır almaya davet ediyoruz.

İçeriği sebebiyle dağıtımı KDD tarafından reddedilen Avantgardé Dergisi ve onu çıkaran değerli ekibin her zaman yanındayız.

Kamuoyuna saygıyla duyurulur.

Ğ